

PO ÚRFI
ÉS A TIGRIS

BURMAI
NÉPMESÉK

Maung Htin Aung (szerk.) · Borbás Mária (szerk.)

PO ÚRFI ÉS A TIGRIS

BURMAI NÉPMESÉK

EURÓPA KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST 1959

A fordítás Maung Htin Aung: Burmese Folk-tales alapján készült

A HÁROM SÁRKÁNYTOJÁS

Élt egyszer az észak-burmai hegyek között egy sárkánykirályleány. Olyan nagy volt az ő szépsége, hogy maga a napisten is beleszeretett. Le is szállt az égről, s egy ideig együtt élt a királyleánnyal. Azután visszatért az égre. Egyszer aztán a sárkánykirályleány három tojást hozott a világra, és nagy gondosan keltegette őket. Már szinte ki is keltek, akkor a királyleány elküldte a varjút: mondaná meg a napistennek, hogy három gyermeke csakhamar megpillantja a napvilágot. Akkoriban még hófehér volt a varjú tollruhája.

Elrepült hát a varjú a napistenhez, elvitte a királyleány üzenetét. A napisten előhozott kincseskamrájából egy óriási rubintot, megért az vagy egy birodalmat is, és így szólott a varjúhoz:

– Mondd meg az én kedvesemnek, nem látogathatom meg a gyermekeinket. Hanem ezt a rubintot add át, s mondd meg néki, vásároljon érte a gyermekeknek egy birodalmat.

Azzal a napisten gyolcsruhába burkolta a rubintól, odaadta a varjúnak, az meg elrepült egyenesen az észak-burmai hegyek felé, vitte a batyut a csőrében.

Hát útközben egyszerre csak meglát egy karavánt: ötszáz kalmárt. Éppen reggeliztek a kalmárok, és száz meg száz madár csipegette körülöttük az elhajított maradékot. Igen éhes volt a varjú, leszállt hát nem messze a karavántól. Batyuját elrejtette egy bokor tövében, ő meg odaugrált a többi madárhoz. Hanem az egyik kalmár meglátta, amint a varjú elrejté a batyut, s észrevétlen odalopózott a bokorhoz. Meg is lelte a rubintot, elvette, a helyébe meg odatett egy marék tehéntrágyát

Jóllakott aztán a varjú, csőrébe csípte a batyut, – nem vette észre, hogy a rubintot ellopták – s folytatta útját a sárkánykirályleány palotája felé. Nagy volt a királyleány öröme, amikor megkapta az üzenetet meg a batyut, de bizony az öröm csakhamar búra fordult, hiszen a batyuban nem talált mást, csak egy marék tehéntrágyát. Búsult-búsult, míg csak bánatában meg nem szakadt, a szíve. Mikor a napisten ezt meghallotta, feketére pörkölte a varjú tollruháját büntetésül, amiért a rubintól elvesztette. Azóta fekete a varjú tolla.

Teltek-múltak a napok, a három tojás meg csak hevert gazdátlanul. nem volt anyjuk, aki kikölténé őket. Aztán beköszöntött az esős évszak, s a tojásokat elvitte az ár, belemosta az Irrawaddyba, s vitte őket lefelé a nagy folyó. Ahogy leérlek Mogôkig, hát az egyik tojás nekiütődött egy sziklának, eltörött, és – lássatok csodál! – ezer meg ezer rubintkő hullott ki belőle. Ezért annyi még ma is a rubint Mogôk vidékén.

Az épen maradt két tojás elért egészen Közép-Burmáig; ott az egyik nekiütődött egy sziklának, s íme! a törött tojásból egy tigris bújt elő.

Az utolsó tojás szerencsésen elérkezett Alsó-Burmába, ott nekiütődött egy sziklának, és kibújt belőle egy krokodilus.

S mind a mai napig a tigrisek meg a krokodilusok annak a tigrisnek és krokodilusnak a leszármazottjai, akik a sárkánykirályleány meg a napisten gyermekei voltak.

MIÉRT NEM FÁJNAK A CSIGA TAGJAI?

Poroszkált egyszer a ló az úton, s elhaladt a csiga mellett. Rákiáltott nagy büszkén:

– Félre, lassú! Helyet a fürgének!

Felelte a csiga méltósággal:

– Bizony, mi, csigák, csak futóversenyen szaladunk!

Jót nevetett ezen a ló – nem tréfából mondotta, amit mondott, nyomban versenyre hívta ki a lovat a csiga.

S a ló el is fogadta a kihívást.

A csiga meg összehívta az egész csigarokonságot – és így szólt hozzájuk:

– Ide hallgassatok, barátaim! Tudjátok jól, hogy a lóhúsnek igen nagy a gyógyító ereje. Meggyógyítja a sajgó tagokat, fájó izmokat. Akartok-e belőle?

A csigarokonok egytől egyig azt válaszolták, hogy bizony szívesen ennének egy kis lóhúst.

– Jól van – mondta a csiga elégedetten. – Akkor csak figyeljete a szavamra.

S megparancsolta, hogy sorakozzanak fel az úton, de úgy, hogy éppen egy negyed mérföld legyen két-két csiga között.

Aztán a csiga aludni tért, a rokonok meg elfoglalták helyüket az út mentén.

Lassan, nagyon lassan ballagtak a csigarokonok, egy nap, egy éjszaka beletelt, mire odaértek a verseny színhelyére, a kijelölt helyükre.

S akkor megérkezett a ló is, és nagy gúnyosan kérdezte a csigát:

– Felkészültél-e, te futóbajnok?

– Hogyne készültem volna fel! – mondta a csiga.

S mindjárt meg is szabta a verseny feltételeit: a ló is meg ő is futnak, futnak majd a kijelölt úton, s minden negyed mérföldnél átkiáltanak egymásnak, hogy lássák, bírja-e még a másik az iramot.

A ló beleegyezett – és megkezdődött a verseny.

Sebesen futott a ló – de a csiga bizony csak kényelmesen ballagott.

Az első negyed mérföld után átkiáltott a ló:

– Győzöd-e még, futóbajnok?

– Hogyne győzném! – felelte az egyik csigarokon, s a ló ugyancsak meglepődött.

Megállt, körülnézett, s íme: látja, hogy a csigarokon ott ballag nem messze tőle!

Azt hitte, hogy ez a csigarokon az igazi csiga, s így szólt hozzá:

– Lehagylak bíz én a következő negyed mérföldnél!

Hanem a következő negyed mérföldnél megint csak előbukkant egy csigarokon, s a ló azt is az igazi csigának nézte. Erre már elhagyta a türelme, s úgy elkezdett száguldani, mint a villám. De hiába – minden áldott negyed mérföld után egyre csak ott termett egy másik csigarokon. Végül is holtan rogyott össze a ló, annyira kimerítette a nagy rohanás.

A csiga meg a rokonai pedig jóllaktak a ló húsából, s mind a mai napig nem sajognak a tagjai, nem fájnak az izmai a csiganépnek.

A NÁTHÁS NYÚL

Oroszlánkirály kinevezte miniszterének a medvét, a majmot meg a nyulat, és így négyesben járták az erdőt. Hanem egy szép napon rájuk unt az oroszlán, s legszívesebben széttépte-felfalta volna őket. De mivel ő maga választotta hármójukat miniszterének, ki kellett eszelnie valami ürügyet, hogy törvényes színezetet adjon az igaztalan tettnek.

Összehívta hát három miniszterét Oroszlánkirály, és így szólott hozzájuk:

– Urak, már jó ideje minisztereim vagytok; szeretném tudni, nem rontott-e meg benneteket a magas méltóság. – Azzal kitátotta száját, és szólította a medvét: mondaná meg, milyen illatot áraszt a felséges száj. Mivelhog az oroszlán húson élt, undok szag áradt a szájából.

A medve, igazmondó lévén, azt mondta:

– Felséges uram, undok a szaga.

– Gaz áruló! – üvöltött az oroszlán. – Felségsértésre vetemedsz királyod füle hallatára?! Halál legyen árulásod bére! – s így szólván, rávetette magát a medvére és széttépte azon nyomban.

Aztán a majmot kérdezte meg az oroszlán: milyen szag száll a királyi szájából. Okult a majom a medve sorsán, gondolta, csak úgy menekülhet, ha hízeleg az oroszlánnak. Így szólt tehát:

– Felségednek üde a lehelete és édes, akár a legdrágább illatszer!

– Hazug vagy és hízelgő! – üvöltött a dühödt oroszlán. – Tudja jól mindenki, hogy az én számból nem jöhet más, csak undok szag, hiszen húson élek. Veszélyben ott az állam, hol a királyt igaztalan, hízelgő tanácsosok veszik körül! – s így szólván, rávetette magát a majomra és széttépte azon nyomban.

Aztán a nyúlhoz fordult az oroszlán:

– Okos nyúl, miféle szag árad a számból?

– Felséges uram – válaszolt a nyúl – igencsak szánom, de bizony náthás vagyok, és eldugult az orrom. Engedj hazatérnem, hadd pihenjek, míg meg nem gyógyulok – akkor majd megmondhatom, milyen illatot áraszt a felséges száj.

Mit tehetett az oroslán, hazaengedte a nyulat, az meg – gondolhatja bárki – soha többé nem merészkedett az oroslán közelébe.

HOGY SZABADÍTOTTA MEG A NYÚL AZ ERDŐT ZSARNOKÁTÓL?

Az Oroszlánkirály összehívta az állatokat, és így szólt hozzájuk:

– Ahányszor csak elmegyek vadászni, valamennyiőtöket rettegés fog el, pedig tudhatnátok, hogy egy nap csak egy állatot marcangolok szét, hogy megegyem. Kössünk hát egyezséget: mindennap kapok egy-egy vadat, s ez hasznokra válik nektek is, mert megszabadultok a szüntelen félelemtől-bizonytalanságtól – nekem meg nem kell többé vadászni járnom.

Tetszett az állatoknak az oroszlán ajánlata, s meg is egyeztek, hogy ezentúl minden áldott napkeltekor elküldik hozzá egy-egy társukat.

Maguk közt pedig úgy állapodtak meg, hogy esténként sorshúzással döntenek el, melyikük megy másnap hajnalban az oroszlánhoz.

Teltek-múltak a napok, s az erdő lakói állták a szavukat.

Az oroszlán csak ült, heverészett a barlangjában – a többi állat meg békésen járta az erdőt.

És minden napkeltekor elment egy vad az oroszlánhoz, s az nyomban fel is falta.

Hanem egy este a nyúlra került a sor.

És a nyúl töprengeni kezdett:

„Mért faljon fel engem az oroszlán? Ennél már jobbat is tudnék kívánni magamnak. Majd én kitalálom, hogyan szabadíthatnám meg az erdőt a zsarnokától!”

S egész éjjel nem hunyta le a szemét, csak ült-ült, és gondolkodott erősen.

Hajnalban felébredt az oroszlán, és várt a prédájára – de bizony egy fia vad se bukkant el.

Megdühödött, s már éppen nekiindult volna az erdőnek, hogy hitszegéssel, árulással vádolja az állatokat – mikor egyszerre csak lélekszakadva elébe futott a nyúl.

Az oroszlán rákiáltott:

– Te vagy az én reggelim: mért jössz hát ilyen későn?!

– Légy türelemmel, nagy uram – válaszolta a nyúl. – Hallgasd meg a történetemet. Amint jöttem errefelé, találkoztam egy másik oroszlánnal, és az is fel akart falni, de mondtam neki, hogy hozzád jövök, az erdő királyához. Nagyon megdühödött erre az a másik oroszlán, s azt mondta, hogy te csak trónbitorló vagy, mert ő az erdő jogos ura. Csak egy feltétellel engedett el: ha bejárom az erdőt, és elmondom a vadaknak, hogy megjött az erdő jogos királya, és megöli a bitorlót.

– Vezess ahhoz a hazug gazfickóhoz! – parancsolta az oroszlán.

A nyúl meg egy mély kúthoz vezette.

– Nézz csak le, nagy uram – szólt a nyúl. – Ez az ő barlangja.

Lenézett az oroszlán – s meg is pillantotta a saját tükörképét a kút vizében.

Azt gondolta, az ott a másik oroszlán – s azzal üvöltött egy hatalmasat, és beleugrott a kútba.

Menten belefűlladt.

Mikor az állatok hírét vették a nyúl hőstettének, elcsodálóztak a nagy bölcsességén. És azóta – mind a mai napig – Okos Nyúlnak nevezi a nyulat az erdő népe.

MIÉRT ELLENSÉGE A TIGRIS A MAJOMNAK ?

Egy szép napon szembetalálkozott a tigris az elefánttal egy keskeny erdei csapáson.

– Utat, utat! – szolt a tigris. – Én vagyok az erdő ura!

– Nem ismerek én más urat, egyedül az oroszlánt! – válaszolt dühösen az elefánt – És most biz halálra taposlak, mert megsértettél!

– Mérjük össze erőnket – ajánlotta a tigris –, és aki erősebbnek bizonyul, felfalja a másikat

Beleegyezett az elefánt, a tigris meg olyan hatalmasat bődült, hogy egy-két sakál a közelben szörnyethalt rémületében. Akkor aztán trombitált egyet az elefánt, hanem ettől senki nem halt szörnyet

– Hahaha! – kacagott a tigris. – Legyőztelek: fel is fallak!

Belátta az elefánt, hogy a tigris joggal felfalhatja, de néhány napi haladékot kért, mivel búcsút akart venni a családjától.

– Jól van – mondta a tigris –, hanem biztosan itt légy, ezen a helyen, mától számítva a hetedik napon.

Öt teljes napot töltött az elefánt asszonyával-gyermekeivel, gyöngéden elmagyarázta, hogyan szerezhetnek eleséget, ha ő már nem lesz közöttük, nem gondoskodhat róluk. A hatodik napon még egyszer utoljára be akarta járni az erdőt; keservesen-bánatosan bolyongott az ismerős csapásokon.

Meglátta ezt a nyúl és megkérdezte, mi bántja a hatalmas elefántot. Az meg elmesélte, milyen szerencsétlenül járt a tigrissel. Kis ideig töprengett magában a nyúl.

– Így hát holnap üt az órád – sóhajtott az elefánt.

– Nem addig van ám az! – szol vidáman a nyúl. – Gyere csak el hozzám holnap, pitymallatkor, s én könnyűszerrel megmentem a bőrödöt.

Másnap jókor reggel fölkel a nyúl, és összehívta valamennyi állatot, csak éppen a majmot hagyta ki, mert avval már jó ideje orroltak egymásra, no meg természetesen a tigrisnek sem szolt.

Azt mondta a nyúl az egybesereglett állatoknak:

– Egyet kérek tőletek. Fussatok végig az erdőn és kiabáljátok rémülten: „Nagyerejű Nyúl legyőzte az elefántot, és most a tigrist keresi!” – Megteszitek?

– Megtesszük hát, hogyné lennénk! – kiáltották lelkesen az állatok. – ügyes-bajos dolgainkban le vagy tanácsadónk, Okos Nyúl, s bármire kérsz – teljesítjük!

Akkor a nyúl felugrott az elefánt hátára, kezében egy fűt banánt szorongatott. Mondta az elefántnak, ügessen szép kényelmesen a tigrissel megbeszélte találkozó helyére. Körülöttük zengett az erdő az állatok rémült kiáltozásától:

– Nagyerejű Nyúl legyőzte az elefántot, és most a tigrist keresi!

Hallotta a kiáltozást a tigris, és bizony inába szállt a bátorsága. Hitte is, nem is, hogy a nyúl bánthatná az elefántot vagy őt magát, de azért jónak látta fegyvertárs után nézni, ha a nyúl csakugyan legyőzte az elefántot és most őt keresi. Elmondta hát az állatoknak, hogy ő falja fel az elefántot, nem a nyúl.

– És a mai napon – fűzte tovább a szót a tigris – ide jön az elefánt, a megbeszélte helyre, hogy én, a nagyerejű tigris, felfaljam. Hanem hát nem vagyok én olyan nagybélű: ha velem jön egyikőtök, megosztom vele az elefánt, húsát.

– Nem merünk, nem merünk – válaszolták egyhangúan az erdő vadjai –, felfal minket is Nagyerejű Nyúl, ha veled már végzett.

S így szólván, elszaladlak, mintha igen-nagyon félnének. A majom egész idő alatt ott kuporgott a fejük fölött egy ágon, s figyelte a tigris szavát; most lejött és felajánlotta kíséretét a tigrisnek.

Igy aztán a tigris meg a majom elballagott a megbeszélte helyre. Meg is érkeztek, elbújtak egy bokor mögé, és várták az elefántot. Ahogy ott vártak, hát hallják csak újra az állatok rémült kiáltozását, és bizony, alaposan megijedtek. Azt gondolta a majom:

„Hamis a tigris, és ha a nyúl csakugyan nagy erejű, még elszalad és itt hagy sorsomra.” – Ezért aztán azt ajánlotta a tigrisnek, kössék össze a farkukat csomóra, hogy ne szaladhassanak szét, ha ellenség közeleg.

– Egységben az erő, tigris barátom – győzködött a majom –, bizony, nem válhatunk el egymástól, össze kell tartanunk.

Könnyen ráállt a tigris, mert azt gondolta ő is, hogy hamis a majom, s még utóbb elfut, őt meg otthagyja a nyúl martalékául, ha

az csakugyan olyan nagy erejű. Így aztán összekötötték a farkukat, csomóra, és vártak tovább csöndesen.

Alig telt el egy kis idő, látják ám, hogy közeleg feléjük az elefánt, s hátán hordja a nyulat. Egyik banánt a másik után ette meg a nyúl, s közben egyre kiabált:

– Most eszem az elefánt agyvelejét – de megeszem biz én a tigrisét is!

Elhitte a tigris, hogy a banán csakugyan elefántagy, reszketett is minden ízében, és igen biztatta társát, hogy futnának el. Hanem a majom erre azt mondta:

– Ugyan, te ostoba fajankó! Banán az, nem elefántagy, ismerem jól, mindennap jóllakom belőle!

Hanem a tigris csak nem tudta, kinek higgyen. Akkor a nyúl ránézett nagy szigorúan a majomra és így szólt:

– No, te semmirekellő majom! Ugyan hősködtél, hogy hozol nekem egy szép nagy kövér tigrist, s most tessék, nem átallsz megjelenni egy ilyen satnya kis jószággal!

De erre aztán nekiiramodott a tigris, futtában odakiáltott a majomnak:

– Hitvány áruló! Most már értem, miért akartál velem jönni, miért kellett összekötnünk csomóra a farkunkat, s miért mondod banánnak az elefántagyat!

Kérlelte a majom, hogy ne szaladjon el, hanem a tigris se látott, se hallott, csak vonszolta magával a majmot, mivel a farkuk még mindig össze volt kötve. Végül nekiszaladtak egy fatörzsnek, és lehuppantak a földre.

Felkászálódott a tigris, futott volna a fatörzs egyik oldalán, felkászálódott a majom is, az meg futott volna a másik oldalon, s ennek aztán az volt az egyedüli eredménye, hogy a farkuk beleakadt a fatörzsbe. Húzták-vonták-rángatták, míg csak a közbeékelt fatörzs el nem vágta a csomót. Akkor aztán vérző farokkal elrohantak, az egyik erre, a másik arra. És mind az időtől fogva esküdt ellensége a majomnak a tigris, a tigrisnek a majom.

PO ÚRFI ÉS A TIGRIS

Volt egyszer egy legényke, Po úrfinak hívták. Po úrfi mindennap odahagyta a faluját, és kísértelt az erdőbe. Barátja volt minden állat, legkivált a tigris. Jó nagyokat sétáltak az erdőn kettesben. Po úrfi szerette a barátját – a tigris azonban mind azon törte a fejét, hogy egy nap megkéri Po úrfit, vinné el őt a faluba, ott aztán majd elrabol a parasztoktól néhány hízott borjút. És így szólt Po úrfihoz:

– Po barátom, elviszel-e a falutokba?

– Nem tehetem, tigris komám – felelte Po úrfi –, mert bizony a parasztok nem állhatnak téged. Te tudod legjobban, hány barmukat ragadtad el a faluszéli legelőről!

– Hát ha nem viszel el, majd odamegyek én magam! – mondta ingerülten a tigris.

S alighogy leszállt az este, már ott lődörgött a tigris a falu kapuja körül.

Po úrfi meglátta, s így szólt hozzá:

– Jobb lesz, ha odébbállsz innét, mert ravasz ám a falu népe – észre se veszed, máris csapdába ejtenek!

De a tigris csak nevetett rajta, nem hitt a jó tanácsnak, és nem tárgított a kapu mellől.

Már egészen besötétedett, mikor Po úrfit vacsoráznni hívták. S mielőtt elment volna, még egyszer figyelmeztette a tigrist.

Hanem az csak várt, csak várt, míg az utolsó paraszt is nyugovóra nem tért – akkor aztán bement a faluba, és elragadott egy hízott borjút.

Másnap reggel Po úrfi kiment az erdőbe, s megkereste a barátját.

– Hallod-e, te tigris! – mondta neki. – Jó ideje tart már a barátságunk, figyelj hát a szavamra. Ma estére csapdát állít neked a falu népe – jobb lesz hát, ha nem mégy a közelükbe.

De a tigris megint csak nevetett az intő szón.

Este újra a faluba merészkedett – s bizony, bele is esett a csapdába.

Reggel ott találta a falu népe a csapda mélyen.

– Hadd ordítson-dühöngjön – mondták a parasztok. – Majd csak belefárad. Mi meg hagyjuk éhen-szomjan veszni.

Azzal továbbmentek.

Ordított-dühöngött a tigris, hét nap, hét éjszaka.

Po úrfi nagyon megszánta a barátját, de nem merte szabadon engedni, mert félt, hogy verést kap az apjától, anyjától.

A hetedik nap aztán mégiscsak úgy érezte, hogy ha megverik is érte, ki kell szabadítania a barátját.

Odavonszolt egy vastag faágot a csapdához, leengedte a mélybe, a tigris meg felmászott rajta.

– De most szedd ám a lábad! – mondta neki Po úrfi. – Csak a barátságunk kedvéért vállalom apám-anyám és az egész falu haragját.

– Köszönöm – felelte a tigris. – De akkor se kegyelmezhetek meg neked. Téged kell felfalnom, annyira kimerültem, nincs erőm a vadászathoz.

Po úrfi könyörgött a tigrisnek: ne falja fel, hiszen a szabadságáért hálával tartozik.

A tigris azonban hallani sem akart semmiféle háláról.

Végül Po úrfinak sikerült rábeszélnie, hogy keressenek bírót, aki majd eldönti a vitát.

Ki is mentek az erdőbe bírót keresni, s útjukban rábukkantak egy halott ökör koponyájára.

Kérték a koponyát, döntse el a vitájukat.

A koponya meghallgatta őket, aztán így szólt:

– Nincs a világon hála. Látjátok, itt van az én gazdám: éveken át szántottam a földjét, s mire belerokkantam a szolgálatba, leölt és megevett. Egye meg hát a tigris is Po úrfit!

– De megeszlek ám! – ordított a tigris.

De Po úrfi igencsak követelte: kérdezzenek meg még egy bírót.

Így hát addig mentek, míg csak egy *banyanfára* nem bukkantak. Megkérték, döntse el a vitájukat.

A fa is meghallgatta őket, s így szólt:

– Nincs a világon hála. Látjátok, itt vannak az emberek: mind az én lombom hűvösére húzódnak a tikkasztó meleg elől, aztán mégis letördelik az ágaimat, megfosztanak a virágaimtól. Egye meg hát a tigris Po úrfit!

– De megeszlek ám! – ordított a tigris.

És Po úrfi megint csak könyörgött: kérdezzenek meg meg egy bírót.

– Hanem ez már igazán az utolsó menedéked – mondta a tigris.

– Minden peres ügyben csak három bíróhoz lehet folyamodni.

És megint mentek, vándoroltak, míg csak a nyúllal nem találkoztak.

– Okos Nyúl! – szóltak hozzá. – Döntsd el a vitánkat!

A Nyúl figyelmesen végighallgatta őket, aztán azt mondta, el kell menniük a vita színhelyére – másképp nem tud dönteni.

– Nosza – mondta a Nyúl –, mutasd meg, tigris, hol voltál, mikor Po úrfi a segítségedre sietett.

– Benne voltam a csapdában – felelte a tigris.

– Mutasd meg pontosan, hogyan voltál benne a csapdában – kérte a nyúl.

A tigris meg fogta magát, és beleugrott a mely gödörbe.

– No most – fordult a nyúl Po úrfihoz –, rajtad a sor! Mutasd meg, hogyan siettél a tigris segítségére.

Erre Po úrfi is ment, és hozta a vastag ágat – de mielőtt leeresztette volna a gödörbe, a nyúl odaugrott hozzá, s az ágat félrelökte.

– Jól van, most már megmutattad, hogyan siettél a barátod segítségére. Csak erre voltam kíváncsi.

Aztán odafordult a megrökönyödött tigrishez:

– Most minden ugyanúgy van, mint a vitátok kezdetén. A tigris visszakerült a régi helyére, és visszakerült Po úrfi is. A vitát eldöntöttem.

Azzal a nyúl visszatért az erdőbe. Po úrfi is hazaszaladt. A tigris meg néhány nap múlva belepusztult az éhségbe, szomjúságba.

HOGYAN BÍRÁSKODOTT A NYÚL?

Okos úr meg Balga úr szomszédok voltak. Az egyiknek tehene volt, a másiknak kancája. Történt egy éjjel, hogy Okos úr tehene borját ellett, Balga út kancája pedig kiscsikót. Okos úr éberem aludt, s meghallotta a kisborjú bőgését, a kiscsikó nyerítését. Világot gyújtott, és lement körülnézni az istállóba. Láta, hogy Balga úr istállójában szurokfelete a sötét. Gondolta, Balga úr nem ébredt fel a kiscsikó nyerítésére – s kapta magát, kicserélte a két állatot. Aztán – mint aki jól végezte dolgát – visszabújt az ágyába.

Másnap kora reggel bejárta a falut, s elhíresztelte mindenfelé, milyen csudálatos dolog történt: a tehene csikót ellett! Összezsúrdult a falu népe Okos úr tehénistállójában, s csak ámultak-bámultak a kiscsikó láttán! Hanem időközben Balga úr is megtalálta a kisborjút az istállójában, s egyszeribe megorrontotta a csalafintaságot. Elment Okos úrhoz, és megvádolta, hogy ellopta tőle a kiscsikó ját. De bizony Okos úr körömszakadtáig tagadott, s váltig hajtogatta, hogy csakugyan csoda történt, a tehene csikót ellett.

– Hát az én istállómba akkor hogyan került a kisborjú? – méltatlankodott Balga úr.

– Az is csoda folytán történt – mondta Okos úr. – Vagy hallottak már olyat, hogy egy kanca borjat szüljön, csak úgy csoda nélkül?

Balga úr nem tudott belenyugodni a dologba, s bíróul hívta a szomszédokat, hogy azok döntsék el a vitát. De bizony azok se tudták eldönteni. Így aztán kérte Okos urat, menne vele más faluba, bírát keresni. Útközben találkoztak a nyúllal, s megkérték, hogy legyen bíró a kettejük ügyében.

– Szívesen – felelte a nyúl.

S miután meghallgatta, hogy min zördültek össze, így szólt:

– Nagyon sok a dolgom, de azért majd igazságot teszek az ügyetekben. Most térjete vissza a falutokba, s mától számítva a hetedik napon, pitymallatkor, ott leszek én is nálatok. De akkorra hívjátok össze a tanúkat is.

Balga meg Okos úr megköszönték a nyúlnak a segítségét, és visszatértek a falujukba.

Aztán elérkezett a hetedik nap, beköszöntött a hajnal.

Balga meg Okos úr díszbe vágta magát, a falu népe is összegyűlt – és várták a nyúlbíró érkezését.

Mind magasabbra hágott a nap az égen, már dél is elmúlt, de a nyúlbíró még nem volt sehol.

S bizony, még késő délután sem.

Már alkonyodott, mikor megérkezett.

A nyúl még soha nem szegte meg a szavát – így hát kíváncsian kérdezték a falusiak, hogy mért nem jött idejében.

– Ne haragudjatok, hogy annyit késtem – mondta a nyúl –, de olyasmi történt velem útközben, mint még soha. Ahogy a falutok felé tartottam hajnalban, egyszer csak látom, hogy lángokban áll egy homokzátony a folyó közepén, s egész álló nap hordtam a vizet vesszőkosárban, míg csak el nem fojtottam a tüzet.

Okos úr – aki igen nagyra tartotta a saját okosságát – mindjárt azt gondolta, hogy a nyúlbíró csak lódíjt, s túl akar járni a falusiak eszén. És így szólt:

– Bíró uram! Hogyan kaphat lángra egy homokzátony a folyó közepén? Hogyan lehet vizet hordani vesszőkosárban? Hiszen ez képtelenség! Bizony, én nem hiszek neked.

Mire a nyúl így válaszolt csöndesen:

– Igazad van. De akkor most én kérdezlek téged: hogyan ellhet csikót a tehén? Hogyan ellhet borjút a kanca? Hiszen ez képtelenség! Vedd hát a borjúdat, és add vissza Balga szomszédodnak a csikóját.

A falusiaknak tetszett a nyúl döntése – s attól a naptól kezdve őt hívták bírónak minden pörös ügyükben.

OSTOBA HÁROM ÁLLAT

Egy fa alatt ült Okos Nyúl, és az élet dolgain töprengett. Így beszélt magában:

„Teli a világ bajjal, veszéllyel. Először is: itt vannak a természeti csapások, a földrengés, a hegyomlás, a vihar. Aztán meg örökké fenyeget az éhség, a szűkölködés, a vízhiány. És harmadszor: szüntelenül rettegünk a tolvajoktól, rablóktól.”

Mikor idáig ért az elmélkedésében, eszébe jutott, hogy fontos dolga van – és sietve útnak indult.

Azt viszont nem tudta, hogy a szavait három állat kihallgatta: a bíbic, a giliszta és a majom.

Igen ostoba volt mind a három – nem csoda, ha megijedtek a nyúl szavaitól.

A bíbic különösen a természeti csapásoktól rémült meg, könnyezve így szólt:

– Mi lesz, ha rám szakad az ég, amíg alszom? Ha ébren vagyok, még csak elrepülök, de ha álmomban szakad rám, halálra zúz!

A giliszta az éhínség veszélyén töprengett, és ő is siránkozni kezdett:

– Mi lesz, ha elfogy a föld, az én eledelem? Elpusztulok, elpusztulok!

A majom meg a tolvajoktól reszketett, és egyre csak törölgette a szemét:

– A föld az én legértékesebb tulajdonom, de bizony inkább otthagynom éjszakára, és a fa lombjai között alszom. Mert mi lesz, ha jönnek a tolvajok meg rablók, és álmomban kilopják alólam a földet?

S mind azóta a bíbic háton fekvé alszik, két kis lábát az égnek emeli, hogy ha az égbolt leszakad, lábával fenntarthassa. A giliszta azóta köpi vissza a megrágott göröngyöt, mert hátha nem lesz elegendő a föld. És a majom azóta mászik le háromszor a fáról minden éjszaka, hogy megtapogassa: vajon nem lopták-e még ki alóla.

RAVASZDI NYÚL PÓRUL JÁR

Rászedte már a nyúl az erdő minden vadját, s elhatározta, hogy most az embert keríti sorra. Elment hát a falu határába, megült csendben, s csak nézegetett maga köré. Arra jött egy öregasszony, nagy tálca banánt vitt a fején. Úgy tett erre a nyúl, mintha halott volna. Az öregasszony felemelte a nyulat, hogy majd hazaviszi, megfőzi, s rátette a tálcára, a banán közé. Kényelmesen utazott nyúl koma az asszony fején, s még a banánt is egy szálig megette. Amikor aztán végzett az utolsóval is, leugrott és usgyi! elszaladt.

Más faluba ment aztán a nyúl, megnézte, milyen arra az élet. Hát látja ám, hogy éppen a *nat*-táncra készülnek, s hozzák a falusiak a sok banánt, áldozatul a szellemeknek. Odament a nyúl egy közeli kúthoz, s elkiáltotta magát:

– Tigris van a kútban! Tigris van a kútban!

Meghallották a falusiak, odafutottak a kúthoz, a nyúl meg kapta magát, megette közben valamennyi banánt. Akkor aztán, mint aki dolgát jól végezte, szépen elballagott.

Nagy hősnek érezte magát a nyúl, lenézte erősen az emberi népet. Így aztán, mikor elérkezett a legközelebbi faluba, nagy bátran besétált a konyhákba, és ahány banánt csak talált, mind felfalta. A falusiak kövekkel-botokkal kergették el, ő meg futott, míg egy kiszáradt kúthoz nem ért. Szuroksötét volt a kút mélyén, hanem az éles szemű nyúl látta, hogy nincsen benne víz. Beugrott hát a kútba, s amikor a falusiak közeledtek, elkiáltotta magát:

– Segítség! Segítség! Megfulladok!

Lenéztek a falusiak a kút mélyére, de nagyon sötét volt, nem láttak semmit. Néhányan azt gondolták, tán már meg is fulladt a nyúl – hazamentek hát, de a többiek cselet gyanítottak. Azt mondták:

– Nézzük csak, megfulladt-e bizonyosan? Vajon van-e elég víz a kútban, hogy befulladhatott? – Elszalajtottak hát egy legényt a faluba kötélért, s mikor az hozott egyet, jó hosszút, leengedték a kútba. A nyúl ott kuksolt a mélyben, s föltekerte a kötélet végét.

– Bizony mély ez a kút – szóllak a falusiak –, ha még ez a hosszú kötélet sem ér feneket. Hanem vajon víz van-e benne? Húzzuk csak fel azt a kötelet!

Erre a nyúl gyorsan végignyalta-megköpdöste a kötélcsomót. Mikor aztán felhúzták a falusiak a kötelet, látták, hogy csuromvizes. Megnyugodtak végül, hogy elég mély a víz: belefulladásra a nyúl – hazamentek hát békességgel.

A nyúl aztán kimászott a kútból; most már nagyon elbízta magát, s alig várta, hogy újabb diadalt arasson az ostoba emberek fölött. Útjában meglátott egy öregembert, aki nagy kosár banánt cipelt a vállán.

– Egy régi csel tíz újjal is felér – mondta a nyúl, azzal lefeküdt az út mentén, mintha halott volna. Hanem az öreg ravasz fickó volt: látta első pillantásra, hogy a nyúl csak holtnak tette magát. Azt mondta:

– Itt hever egy döglött nyúl: hanem talán még csak félig döglött?! Nosza, majd én segítek rajta – s azzal agyonverte a nyulat, aztán hazavitte, megfőzte, és jóízűen megette.

VARJÚ MEG AZ ÖKÖRSZEM

Megfogta egyszer a varjú az ökörszemet, és azt mondta neki:

– No, én most. léged megeszlek!

Sírt-rítt magában az ökörszem:

– Jaj, én lányom, én kislányom, ki viseli gondodat, ha én meghalok?!

Azt gondolta erre a varjú: „Öreg már és szívós ez az ökörszem; hanem a lánya bizonyosan fiatal és gyenge húsú!” Azt mondta hát az ökörszemnek:

– Szabadon engedlek, ha nekem ígéred a lányodat, s én hét nap múlva megehetem.

Megígérte az ökörszem, s a varjú állta is a szavát: elengedte.

A hetedik napon aztán elment a varjú az ökörszemhez, és kérte tőle a lányát.

Azt mondja neki az ökörszem:

– Megeszed te még a dögöt is, piszkos a csőröd. Az én lányom szép és tiszta, nem lehetem hát a csőrödbe, míg itt a szemem láttára meg nem mosod.

– Jól van – felelte a varjú –, jövök tüstént, hozok vizet – s azzal elrepült.

Ment a varjú a vízhez.

*Víz, víz, jöjj velem,
Mosd meg csőröm,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát.*

– Hogyan mehetnék én veled – mondja a víz –, hogyha nincsen fazekad? Míg fazekat nem kerítesz, nem megyek veled.

– Jól van – szólt a varjú és elrepült. Ment aztán a varjú a fazékhoz.

*Fazék, fazék, jöjj velem,
Telj meg vízzel,
Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát,*

– Elmennék én szívesen – mondja a fazék –, hanem lyukas az oldalam. Míg nem hozol befoldozni agyagot, nem mehetek én veled.

– Jól van – szólta a varjú és elrepült. Ment aztán a varjú az agyaghoz:

*Agyag, agyag, jöjj velem,
Foldozd meg a fazekat,
Fazék vízzel megtelik,
Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát.*

– Elmennék én szívesen – mondta az agyag –, hanem kemény vagyok ám a fazékfoldozáshoz. Hozd előbb el a bivalyt, hadd dagasszon meg engem.

– Jól van – szólta a varjú és elrepült. Ment a varjú a bivalyhoz is.

*Bivaly, bivaly, jöjj velem,
Dagaszd meg az agyagot,
Agyag foldja fazekat,
Fazék vízzel megtelik,
Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát.*

– Elmennék én szívesen – mondta a bivaly –, csakhogy nagyon éhes vagyok, amíg füvet nem hozol, dagasztani nem tudok.

– Jól van – szólta a varjú és elrepült. Ment aztán a varjú a fűhöz.

*Füvem, füvem, jöjj velem,
Lakassad jól a bivalyt.
Bivaly dagaszt agyagot,
Agyag foldja fazekat,
Fazék vízzel megtelik,
Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát.*

– Elmennék én szívesen – mondta a fű –, hanem a bivalynak telhetetlen a bendője, nem lakik jól énvelem. Ameddig nem adsz új földet, jobban meg nem nőhetek, bivalyt jól nem lakathatom.

– Jól van – szólta a varjú és elrepült. Ment aztán a varjú a földhöz is.

*Föld, föld, jöjj velem.
Növeszd nagyra a füvet,
Fű lakatja a bivalyt,
Bivaly dagaszt agyagot,
Agyag foldja fazekat,
Fazék vízzel megtelik,
Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát.*

– Elmennék én szívesen – mondta a föld –, csakhogy látod, erdő nőtt a hátamon. Míg az erdőt ki nem irtod, füvet én nem növeszthetek.

– Jól van – szólt a varjú és elrepült. Ment a varjú az erdőhöz.

*Erdő, erdő takarodj,
Föld hátáról takarodj,
Föld növeszti a füvet,
Fű lakatja a bivalyt,
Bivaly dagaszt agyagot,
Agyag foldja fazekat,
Fazék vízzel megtelik,
Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem, lányát.*

– Elmennék én szívesen – válaszolt az erdő –, csakhogy nem mozdulhatok, a fáim földre gyökereztek. Amíg tüzet, nem hozol, míg a tűzzel fel nem égetsz, föld hátáról bizony el nem mehetek.

– Jól van – szólt a varjú és elrepült. Ment akkor a varjú a tűzhöz is.

*Tűz, tűz, jöjj velem,
Erdő fáit égesd meg,
Erdő földről takarodjon,
Föld növeszti a füvet.
Fű lakatja a bivalyt,
Bivaly dagaszt agyagot,
Agyag foldja fazekat,
Fazék vízzel meglelik,*

*Víz mossa csőrömet,
Hadd egyem meg az ökörszem lányát.*

– Elmegyek én, hogyne mennék – felelte a tűz.

Megörült nagyon a varjú, csőrébe csípte a tüzet, repüli vele az erdő felé – hanem mielőtt elérte volna, megégette csúnyán a csőrét s elejtette a tüzet. Láttá már a varjú, hogy hiába feni csőrét az ökörszem lányára – fészkére szállt hát nagy mérgesen.

EGÉRKE KISASSZONY VŐLEGÉNYE

Hetedhétországra híre ment Egérke kisasszony szépségének – el is határozták a szülei, hogy csak a földkerekség legesleghatalmasabb teremtményéhez adják feleségül. Föl kerekedtek hát, hogy vőlegényt keressenek a lányuknak.

Elmentek először a Naphoz.

– Ó, kedves Nap! – szólónak hozzá. – Vedd el, kérlek, feleségül szépséges lányunkat!

Készségesen beleegyezett a Nap, hanem az egérszülőknek kétségeik támadtak. Megkérdeztek a Napot:

– De te vagy-e valóban a földkerekség legesleghatalmasabb teremtménye?

– Bizony nem én vagyok az – válaszolt a Nap –, az Eső hatalmasabb nálam, mert amikor esik, nekem nincs helyem az égen.

– Kár, nagy kár – szóltak Egérke kisasszony szülei, amint tovább indultak –. de biz mi csak a legesleghatalmasabb teremtményhez adjuk a lányunkat.

Elmentek aztán az Esőhöz, de ő azt mondta, hogy a Szél erősebb nála, mert mindig maga előtt hajtja az esőfelhőket.

Mentek akkor a Szélhez; az szívesen elvette volna Egérke kisasszonyt, de beismerte, hogy nem ő a legeslegerősebb, mert akárhogyan igyekszik is, sehogyan sem tudja elfújni a Dombot, pedig az mindig az útjába áll. Hát elmentek szépen a Dombhoz, de ő azt mondta, a Bika hatalmasabb nála, mert esténként, míg szarvát a Domb hátán élesíti, jókora darabokat tör le belőle.

Elmentek hát a Bikához, hanem az sem volt a legesleghatalmasabb, hiszen úgy kellett jobbra-balra fordulnia, ahogy a Kötél rendelte, amit a hajcsár gyeplőnek használ. Akkor elmentek a Kötélhez; az repesett a boldogságtól, hogy feleségül veheti világszép Egérke kisasszonyt, de bizony, ő is csak bevallotta, hogy van még nála is hatalmasabb teremtménye a világnak: az Egér a tehénistállóban, aki éjjelente elrágcsál a kötélen.

Így aztán a tehénistállóban tanyázó egeret, szemelték ki vőlegényül. Erős is volt, daliás is – méltó párja világszép Egérke kisasszonynak.

A KISCSIBE MEG AZ ÖREG MACSKA

Azt mondta a kiscsibe az anyjának:

– Anyám, süss nekem egy kalácsot!

Beleegyezett tyúkanyó, csak arra kérte a lányát, hozna néki tűzre való faforgácsot, amit az emberek eldobnak. Elment hát a kiscsibe a szomszéd konyhájába, de alig kezdte fölcsipegetni a forgácsot, meglepte egy öreg macska és ráförmedt, hogy megeszi.

– Szépen kérlek, engedj utamra – könyörgött a kiscsibe – s neked adom a fele kalácsomat.

– Jól van, eredj – szolt az öreg macska.

Hazavitte hát a kiscsibe a forgácsot és elmesélte anyjának, milyen kalandja esett.

– Sose búsulj, kislányom – vigasztalta tyúkanyó –, akkora nagy kalácsot sütök neked, hogy jóllaksz vele te is, meg az öreg macska is.

Meg is sütötte tyúkanyó a nagy-nagy kalácsot, odaadta a kiscsibének s figyelmeztette: ne feledje, hogy a fele az öreg macskáé. Hanem a kalács olyan nagyon ízlett a kiscsibének, hogy nagy mohón az egészet felfalta.

Akkor aztán szaladt az anyjához;

– Mit tegyek most, jóanyám? Mind megettem a kalácsot!

– Ej, te falánk jószág! – porolt tyúkanyó.

– Talán el is felejtkezett a macska a kalácsomról – reménykedett a kiscsibe –, talán el se jön. tán még azt se tudja, hol lakunk.

Hanem alighogy ezt kimondta, már ott is termett a macska.

– Jaj nekem, szegény fejemnek... most mi lesz? – sírt-rítt félelmében a csibe.

– Gyere csak utánam – szolt rá tyúkanyó, s beszaladt a szomszéd konyhájába, a kiscsibe meg a nyomában. A konyhában körülnéztek alkalmas búvóhely után, megláttak egy jókora agyagköcsögöt és hamar belebújtak.

Látta az öreg macska, amint tyúkanyó meg a kiscsibe elszaladt, s ugyancsak megmérgekedett.

– Hol van a fele kalácsom? – kiáltotta. – Nyomban megeszlek, adta falánk csibéje, de még az anyádat is!

Azzal beszaladt a konyhába a szökevények után, de akármerre nézett, nyomukat, se látta. – Pedig itt kell lenniük – mondta magában –, hisz láttam, amint beszaladtak, márpedig itt nincs csak ez az egy ajtó. Előbb-utóbb majd csak előbújnak a rejtekhelyükről.

Így aztán leült a küszöbre, és várt-várt türelmesen.

A köcsög belsejében tyúkanyó meg a kiscsibe csak úgy reszketett félelmében. Hanem ahogy teltek-múltak a percek, a csibe lassan visszanyerte bátorságát, és nyugtalanul izgett-mozgott. Odasuttogta az anyjának:

– Tüsszentenék, édesanyám!

– De bizony, nem tüsszentesz! – válaszolt mérgesen az anyja. – Meghallja az öreg macska, és belenéz a köcsögbe.

Eltelt egy perc, eltelt kettő, hát a kiscsibe megint odasuttogta az anyjának:

– Igencsak tüsszentenék, édesanyám!

– Azt a teremtését! Mondom, hogy nem tüsszentesz! – mordult rá az anyja.

Eltelt négy perc, eltelt öt, és a kiscsibe megint csak odasuttogta:

– Édesanyám, most már nagyon-nagyon tüsszentenék!

Erre már az anyja is elvesztette a türelmét, azt mondta: – Tüsszents hát! – és a kiscsibe akkorát tüsszentett, hogy az agyagköcsög kettérepedt, s a tyúkanyó meg a kiscsibe kibukkant belőle. Jószerencséjükre az öreg macska azt hitte, hogy az ég dörög, és ijedtében elszaladt. Így aztán tyúkanyó épségben-egészségben kitotyogott a konyhából, a kiscsibe meg nagy peckesen billegett a nyomában.

MÉRT NEM FIZET ADÓT A DENEVÉR?

Élt egyszer egy király, minden állatoknak-embereknek ura. Elhatározta egy szép napon, hogy adót követel valamennyi alattvalójától, és nyomban el is küldte adószedőit, hogy fajták szerint szedjék be alattvalóitól az adót. Így aztán az adószedők első nap megadóztatták az embert, második nap az elefántot, harmadnap a tigrist, és így tovább sorra, míg csak a denevérhez nem értek. Hanem a denevér csalafinta jószág: összecsapta szárnyát és csak ült a sötétben egész álló nap. Jött az adószedő és szólt:

– Hol az adó, denevér?

Hanem az így felelt:

– Nem vagyok én denevér, nézz csak meg jó alaposan, s megláthatod: patkány vagyok.

Nézte az adószedő a denevért a sötétben, aztán azt mondta:

– Ahogy akarod! Hanem aztán ha a patkányra kerül a sor, majd megfizeted a patkányadót! – s azzal ment útjára.

Eljött a patkány megadóztatásának napja. Összegyűjtötte az adószedő a patkányadót, aztán ment a denevérhez.

Azt mondja az adószedő:

– Nos, barátom, a minap patkánynak mondtad magadat, s nem fizetted meg a denevéradót. Most a patkányon a sor, hát rajta! Fizesd meg az adót.

– Csakhogy én denevér vagyok ám! – felelte s kiterjesztette a szárnyát. – Így hát ma nincs rajtam a sor!

– Ha nem fizetsz, bepanaszolok a királynak! – fenyegetőzött az adószedő.

– Az ám, csakhogy már akkor kellett volna bepanaszolnod, mikor első ízben tagadtam meg az adófizetést – mondta a denevér –, hisz akkor volt az én sorom! Ha most elpanaszolod, hogy a denevér nem fizet patkányadót, meglásd: bolondnak néz a király. Ha meg elmondod, hogy első ízben megtagadtam az adófizetést, elmarasztal hanyagságodért, hogy nem jelentetted idejében.

Látta az adószedő, hogy a denevérnek igaza van, odébbállt hát csöndesen. Így esett, hogy azóta sem fizet adót a denevér.

MESE A KIS BÉKALÁNYRÓL

Volt egyszer egy kis békalány, okos is volt, ügyes is, hanem a szomszédja, a nagyobbik békalány, lusta volt és ostoba. A kis békalányt szerette mindenki, a nagy békalány meg irigyelte szörnyűmód.

Azt mondja egyszer a kis békalánynak az anyja:

– Édes lányom, fogd csak ezt a bambuszcsövet, s hozz vizet a folyóról!

Le is ment a kis békalány a folyóhoz, de ahogy lehajolt, hogy megtöltse a bambuszcsövet, egyszeriben elvitte azt az ár. Kapta magát a kis békalány, utánaugrott, hogy kihúzza, de biz erre őt is elkapta a víz sodra. Szerencséjére még idejében megkapaszkodott a bambuszcsőben, így aztán nem veszett bele a folyóba.

Élt a folyó mentén egy óriásasszony, az mindig elfogta az embereket-állatokat, mert húsevő volt őkelme. Látja, hogy a kis békalány ott lebeg a víz színén, s kapaszkodik erősen a bambuszesőbe. Usgyi, odaúszott hát és kivitte a partra. Hanem a békalány olyan aprócska volt, hogy az óriásasszonynak a fél fogára sem lett volna elég – gondolta, megtartja cselédnek.

Haza is vitte magával a kis békalányt, és azt mondta:

– Hallod-e, békalány, fésüld csak ki a tetűt a hajamból!

Belenézett, a békalány az óriásasszony haja közé, de bizony az patyolattiszta volt. Gondolta, még lustának hiszi az asszony, ha nem talál tetűt a hajában. Mondta hát neki:

– Kimehetek a konyhába, kezet mosni, mielőtt hozzányúlnék szép hajadhoz?

– Micsoda tiszta teremtés! – kiáltott az óriásasszony.

A kis békalány kisurrant a hátsó ajtón, felmászott az udvaron egy fügefára, s hozott róla fügemagot. Aztán megmosta a kezét a konyhában és visszament, az óriásasszonyhoz. Úgy tett, mintha keresgélne a haja között, aztán felkiáltott:

– Asszonyom, nézd csak, mennyi tetűtojást találtam a hajadban!

– azzal megmutatta a fügemagot, az meg éppolyan volt, mintha egy fűt tetűtojás volna. Örült óriásasszony, mondta is, hogy micsoda szorgalmas teremtés a kis békalány.

Másnap dolga akadt óriásasszonynak, el kellett mennie. Megparancsolta a békalánynak, vigyázzon a távollétében a házra.

– Hanem aztán kíváncsi ne légy, és kerüld a hálósobámat! – szólt rá óriásasszony szigorúan a kis békalányra. Az meg csak arra várt, hogy az óriásasszony eltűnjön szem elől, akkor aztán nyomban bekukucskált a hálósobába. Hát uramfia, mit látott! Csontok meg koponyák heverték ott garmadával, félig-felfalt emberi és állati hullák. Hanem azért nem vettette el a fejét, gondosan becsukta a hálósobaaajtót, s megült egy zugban szép csendesen, mintha mit sem látott volna. Visszajött az óriásasszony, mondta a kis békalánynak:

– Jó kislány vagy; akarsz-e itt maradni jó néhány hónapig?

– Hogyne akarnék, asszonyom – felelte a békalány –, csakhoggy egyre azon töröm a fejem, ki gondoskodik most az én öreg édesanyámról, hogy az egyetlen gyermeke távol van?

– Félsz-e tőlem? – kérdezte óriásasszony, mert kíváncsi volt, vajon megszegte-e parancsát a békalány, s felfedezte-e a hálósoba titkát.

– Tisztellek, asszonyom – mondta kedvesen a kis békalány –, és szeretlek is, de nem félek tőled.

Annyira tetszett óriásasszonynak a kis békalány válasza, hogy megajándékozta hét rúd arannyal, s hazaengedte falujába anyjához.

A falu békái dicsérték mind a kis békalányt, mikor meghallották történetét, és a nagy békalány még jobban irigyelte. Kapta magát, leszaladt a folyóhoz, fogott egy bambuszcsövet, és leúszott rajta a folyón. Ahogy várta, az óriásasszony elébe úszott és partra vitte. A nagy békalány nagy volt békának, de kicsi volt óriáseledelnek, s így óriásasszony gondolta, megtartja cselédnek.

Haza is vitte magával a nagy békalányt és azt mondta:

– Hallod-e, békalány, fésüld csak ki a tetűt a hajamból!

Belenézett a békalány az óriásasszony baja közé, s mondta az asszonyának, hogy nem lát egy fia tetűt sem.

„Micsoda lusta teremtés! – gondolta az óriásasszony. – Hazudik nekem, mert lusta megkeresni a tetűt.”

Másnap dolga akadt óriásasszonynak, el kellett mennie. Megparancsolta a békalánynak, vigyázzon távollétében a házra.

– Hanem aztán kíváncsi ne légy, és kerüld a hálósobámat! – szólt rá óriásasszony szigorúan a nagy békalányra. Az meg csak arra várt, hogy az óriásasszony eltűnjön szem elől, akkor aztán nyomban benyitott a hálósobába. Hát látja ott a csontokat – koponyákat, félig-felfalt hullákat. Félelmében felkiáltott:

– Haza akarok menni!

Az óriásasszony nem ment messzire, meghallotta a kiáltást és hazafutott. Látta, hogy a nagy békalány keservesen sír, a hálósoba ajtaja tárva-nyitva, s egyszeriben tudta, hogy a nagy békalány megszegte parancsát. Kapta magát, s felfalta a békalányt.

A BÉKAHERCEGNŐ

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy házaspár, akiknek nem volt gyermekük, pedig nagyon-nagyon szerettek volna egyet. Egyszer aztán mégis úgy fordult, hogy az asszonynak született egy kicsije – csak hát nem embergyerek volt az, hanem egy csöpp kis békaleány. Először nagyon búsultak a szülei, de mikor a kis béka elkezdett gyerek módra tenni-venni, beszélni – megszerettek, kényeztették, s még a szomszédok is megbarátkoztak vele.

Néhány év múlva az asszony meghalt, s az ember új feleséget hozott a házhoz, egy özvegy asszonyt, akinek már volt két csúnya lánya. A két lány igencsak irigykedett a kis békalányra, hogy mindenki olyan jó szívvvel van hozzá – s szinte vetekedtek az anyjukkal, hogy melyikük tudja jobban gyötörni a szegény kis békát.

Történt egy szép napon, hogy a király négy fia közül a legfiatalabb hírül adta: ekkor meg ekkor tartja a hajmosási szertartást, s meghívja rá mind az ifjú hölgyeket, mivel a szertartás végén hercegnőt választ magának.

A kitűzött nap reggelén legszebb ruháját öltötte fel a két csúnya lány, s elindultak a palota felé. Mindegyikük azt remélte, hogy őt választja párjával a herceg.

A kis békalány utánuk szaladt, s kérlelte őket:

– Nővérekéim, vigyetek el engem is!

De azok csak nevettek, s gúnyolódtak rajta:

– No nézd csak a békáját! Még hogy ő is eljön! Ifjú hölgyeknek szól a meghívás, nem ifjú békáknak!

A kis békalány egészen a palotáig követte őket, s egyre csak könnyörgött, rimánkodott.

Nővérei azonban hajthatatlanok voltak – otthagyták a kapuban.

Az egyik őrnek végül megesett a szíve a kis pityergő békalányon – és beengedte a kapun.

Akkor már százával álltak az ifjú hölgyek a palota kertjében, a tavi liliommal ékes medence körül, és mind a herceget várták. A kis békalány is.

Kis idő múlva aztán megjelent a herceg, és megmosta a haját a medencében. Utána a hölgyek is leengedték a hajukat, és ők is részt

vettek a szertartásban.

Végül a herceg fennszóval kihirdette:

– Olyan szépek vagytok, hölgyek, hogy nem tudok választani közületek. Egy jázminkoszorút dobok közétek, s amelyikőtök fejére hull a koszorú, az lesz a hercegnő!

Így is tett, elhajította a jázminkoszorút – és a hölgyek mind fölkapták a fejüket, és izgatottan lesték a repülő koszorú útját.

De az bizony – a hölgyek és különösen a két csúnya lány nagy bosszúságára – a kicsi békalány fejére hullott!

Csalódott volt a herceg is, de nem volt mit tennie – állta a szavát.

Így aztán megülték a lakodalmat, s a békalánykából békahercegnő lett.

Telt-múlt az idő, s egyszer az öreg király magához hívta a négy fiát, és így szólt hozzájuk:

– Kedves fiaim, öreg vagyok már az uralkodáshoz, visszavonulok hát az erdőbe, remeteként élem le hátralevő napjaimat. Utódot jelölnék ki közületek, de mivel egyformán kedvesek vagytok előttem, próbára teszek benneteket. S aki kiállja – azé legyen a trón! Halljátok hát a feladatot: mától számított hetedik nap virradatra hozzatok elibém egy aranszarvast.

Hazament a legfiatalabb herceg, s elmondta a feladatot a békahercegnőnek.

– Hát ha csak ennyi a próba, azt könnyen kiállhatod! – mondta a békahercegnő. – Egyél csak, aludj csak éppen úgy, mint máskor, s a kitűzött napra megkapod az aranszarvast.

Így aztán a három idősebb herceg elment az erdőbe aranszarvast úzni, az ifjú herceg meg otthon maradt.

A hetedik nap, virradatkor, a békahercegnő felébresztette a férjét, s így szólt hozzá:

– Menj a palotába, és vidd magaddal az aranszarvast!

Nézett-nézett az ifjú herceg, a szemét dörzsölte, aztán megint csak nézett...

És íme, ha akart, ha nem, hinnie kellett a szemének: a kis békahercegnő egy színarany szarvast vezetett eléje kötőféken.

Elment hát a palotába a színarany szarvassal, ahol már ott várakozott a három idősebb herceg is. Azok bizony csak

közönséges szarvast hoztak az erdőről, majd szétpukkadtak az irigységtől.

De hiába volt minden: a fiatal herceget választotta utódjául az öreg király.

A három idősebb herceg azonban nem nyugodott – újabb próbát kértek az apjuktól.

A király végül is ráállt. És így szólt:

– Halljátok hát a második próbát! Mától számított hetedik nap virradatra olyan rizst, olyan húst hozzatok elibém, amelyik nem romlik meg soha!

Hazament a legifjabb herceg a békahercegnőhöz, s elmondta neki, miből áll az új próba.

– Sose búsulj – mondta a békahercegnő. – Egyél csak, aludj csak éppen úgy, mint máskor, s a kitűzött napon megkapod a húst meg a rizst, ami sosem romlik meg.

A három idősebb herceg közben elment rizst keresni, húst keresni – az ifjú herceg meg szépen otthon maradt.

A hetedik nap, virradatkor, a békahercegnő felébresztette a férjét, s így szólt hozzá:

– Menj a palotába, és vidd magaddal a húst meg a rizst.

Fogta a herceg a húst meg a rizst, elvitte a palotába, s nagy bosszúságára az idősebb hercegeknek – akik bizony csak közönséges főtt rizst, főtt húst hoztak –, megint csak őt választotta utódjául az öreg király.

De az idősebb hercegek még most sem nyugodtak meg – újabb próbát kértek.

Azt mondta ekkor a király:

– No de ez már csakugyan a legutolsó próba legyen! Mától számított hetedik nap virradatkor hozzatok elibém a földkerekség legszebb asszonyát!

Ennek aztán megörült a három idősebb testvér!

– Szépek a mi asszonyaink – mondogatták egymásnak –, a legszebbek a világon! Most már bizonyos, hogy közülünk kerül ki a trónörökös, az öcsénk meg elsüllyedhet szégyenében!

Meghallotta ezt az ifjú herceg, és igencsak elcsüggedt: hiszen az ő felesége béka is, meg csúnya is.

S mikor hazaért, mondta a feleségének:

– Meg kell keresnem a földkerekség legszebb asszonyát. Fivéremei hozzák a feleségüket – s azok szépek is valóban. De én felkutatok valakit, aki még náluknál is szépségesebb!

– Sose búsulj! – válaszolta a békahercegnő. – Egyél csak, aludj csak éppen úgy, mint máskor, s a kitűzött napon elvihetsz engem a palotába: meglásd, én leszek a legszebb a szépek között!

Csodálkozva nézett asszonyára az ifjú herceg – de nem akarta megbántani, azt mondta hát kedvesen:

– Legyen úgy, kedvesem, magammal viszlek a kitűzött napon,

A hetedik nap virradatkor békahercegnő felébresztette a férjét, és így szólt hozzá:

– Ki kell szépítenem magamat. Várj rám odakint, és szólj, ha itt az idő az indulásra.

Kiment a herceg a szobából, ahogy a felesége kívánta, és néhány perc múlva bekiáltott:

– Indulnunk kell!

– Legyen úgy – válaszolta a békahercegnő. – Tárd ki a kaput előttem!

S a herceg azt gondolta magában: ahogy megszerezte az aranyszarvast meg a csodálatos húst és rizst – talán széppé is tudja varázsolni magát!

S azzal hirtelen kitárta a kaput...

De bizony csak a békalányka lépett ki azon – csúnya is volt, béka is volt, éppen úgy, mint mindig.

Az ifjú herceg azonban még akkor sem akarta megbántani a feleségét.

Nem szólt semmit – elvitte a palotába az asszonyát.

Mikor a trónterembe léptek, már ott várakozott a három idősebb herceg, feleségestül.

Az öreg király meglepetve nézett az ifjú hercegre.

– Hol van hát a szépséges leányzó? – kérdezte.

– Engedd, királyom, hogy én feleljek helyette – szólt a békahercegnő. – Én vagyok magam a szépséges leányzó!

Azzal kibújt a békabőről – és íme: egy szépséges leány állt előttük, selyemben-bársonyban. És szebb volt, mint bárki más, akit valaha láttak!.

Ki is hirdette fennszóval a király, hogy ő a legeslegszebb leány a világon – és utódjául választotta az ifjú herceget. Az meg arra kérte a feleségét, hogy ne bújjon vissza a rút békabőrbe – s a békahercegnő most már teljesítette is a kérést: tűzbe dobta a békabőrt.

AZ ÖT JÓBARÁT

Ma este, kedveseim, az öt jóbarátról mesélek nektek.

Volt egyszer négy fivér, s azoknak egy kísérőjük. Ez a kísérő voltaképpen nem is volt szolga; erősebb is volt, tapasztaltabb is a többinél, ő lett hát a vezetőjük, irányítójuk.

A kísérőt Tömzsinek hívták, mivel kiesi volt, zömök és erős. Az első fivérnek Kötekedő volt a neve, mert mindenkibe belekötött. A második fivért úgy hívták, hogy Több-a-többinél, ő volt ugyanis a legmagasabb valamennyiőjük közül. Kincstárnoknak nevezték a negyedik fivért, mert takarékos volt és gondos. Az ötödiket meg Kisöcsénknek becézték – mert a legkisebb volt és legfiatalabb.

Vándorútra indult az öt jóbarát, véghez is vittek jó néhány vitézi tettet, míg útjukon egy aranyvárosba értek, melynek nagyhatalmú volt a királya.

– Miért szednék apránként a babért? – kérdezte Tömzsi. – Hódítsuk meg a királyságot s írjuk be nevünket a történelembe!

Egyetértett, vele a többi, s el is mentek az aranyváros kapuja elé. Kötekedő belekötött a királyba, s csakhamar csatára keltek, egyik oldalon a király és fegyveresei, a másikon meg az öt jóbarát. A csatában Több-a-többinél jeles vitézi cselekedeteket vitt véghez. Sikerült is legyőzniük a királyt, s a város meghódolt az öt jóbarátnak.

Hanem melyikük legyen most a király? A négy fivér Tömzsit választotta volna uralkodóul, mert ő a vezérük – hanem az nem vállalta; azt mondta, uralkodjon inkább Kötekedő, hisz ő kezdte a nagy csatát, mikor bátran belekötött a királyba. De bizony Kötekedő sem állt kötélnek, ő meg azt ajánlotta, legyen a király Több-a-többinél, hisz ő valóban többet harcolt a többinél a csatában. De az meg figyelmeztette őket, milyen gazdag a város, úgyhogy legyen inkább Kincstárnok, a jó gazda, az uralkodó. Kincstárnok azonban Kisöcsénket ajánlotta, mert az olyan kicsi, gyenge és tehetetlen, hogy egymagában, fivérei segítsége nélkül, soha nem találna magának királyságot. Az ám, csakhogy Kisöcsénk nagyon is aprócskának érezte magát ahhoz, hogy király legyen.

Elvitatkoztak jó néhány órát, aztán megállapodtak, hogy mint társkirályok uralkodnak majd a városon.

No, nézzétek csak a kezeteket, kedveskéim. Benneteket is szolgál öt jóbarát. A hüvelykujj nem más, mint Tömzsi, aki zömök és erős. Mutatóujjatok meg Kötekedő, hiszen ha pöröltök valakivel, ezt az ujjatokat szegezitek neki. Középső ujjatok vajon kicsoda? Több-átöbbinél, mert ő a leghosszabb az ujjak közül. A következő meg Kincstárnok, mert ha nagyok lesztek, ezen az ujjon viseltek majd gyűrűt. És végezetül: ott a kisujjatok, aki pici és gyöngye és alázatos – bizony ő a Kisöcsénk!

És az öt jóbarát mind szolgál benneteket, kedveskéim. s ha nagyok lesztek, megszerzi majd nektek az aranyvárost-aranytrónt!

MESE A KÉT HŰSÉGES SZOLGÁRÓL

Élt egyszer egy faluban egy édességáros asszony; özvegyen maradt, s volt egy fia, akit Lustaságnak hívtak, mert az még életében egy szalmaszálat nem tett keresztbe, ül egy szép nap otthon a zugban Lustaság, lógatja a lábát, míg az anyja piacra ment, s látja, hogy egy ember kötélén vezet egy kutyát meg egy macskát.

– Hová viszed ezt a két állatot? – kérdezte Lustaság az ablakból.

– Viszem a folyóhoz, s belefojtom – válaszolta az idegen.

– Hát már miért bánsz velük ilyen kegyetlenül? – kérdi Lustaság.

Azt mondja az idegen:

– Én vagyok a király szakácsa, ez a két gazfickó meg belopózott ma a konyhába, és megette a király reggelijét.

– Add el nekem őket – kérlelte Lustaság. – Ígérem, hogy többé még a konyhád tájékára sem merészkednek!

– Mit adsz értük? – kérdezte az idegen.

Hanem az özvegyasszony annyira szegény volt, hogy egy kosár rizsnél egyéb értékes holmi nem akadt a házában.

– Adok értük egy kosár rizst – mondta Lustaság. Az ember el is vitte a rizst, s otthagya cserébe a kutyát meg a macskát.

Hazajön az özvegyasszony, s hallja, hogy a fia odaadta a kosár rizst az állatokért.

Azt mondja erre nagy keservesen:

– Hej, Lustaság, Lustaság, életedben még nem dolgoztál, de az utolsó kosár rizsünket elvesztegeted!

Lustaságnak megesett, a szíve az anyján s megígérte, hogy másnap elszegődik munkába.

Az éjjel azt mondja a macska a kutyának:

– Hallod-e, barátom! Lustaság megváltott minket a haláltól: mi meg hálából váltsuk meg a munkától!

– Jól van – mondta erre a kutya –, de hogyan?

Mondta erre a macska, hogy a tenger közepén, aranypalotában él egy herceg, akinek csodatevő rubint van a birtokában.

– Csak megszerezhetnénk azt a rubintól a gazdánknak, Lustaságnak! – mondta a macska.

Azt mondja a kutya:

– Nosza, ugorj csak a hátamra! Elmegyünk, megszerezzük a rubintot!

Fel is ült a macska a hálára, a kutya meg átúszott a palotához, a tenger közepén. Akkor aztán fellopakodtak a palota lépcsőjén.

Azt mondja a macska:

– Te csak őrködj itt a lépcsőn, én meg átkutatom a herceg hálósobáját a rubint után!

Be is surrant az alvó herceg szobájába, tűvé tette az utolsó zugot is, de a rubintot sehol se találta. Hanem egy egeret, azt talált,

– Drága macska uram – könyörgött az egér –, kegyelmezz életemnek, engedj utamra! Megkeresek én neked bármit ebben a szobában!

– A csodatevő rubint kell énnekem – mondja erre a macska.

– Megszerzem neked – fogadkozott az egér. – Tudom, hogy a herceg a szájában tartja.

Szabadon engedte a macska az egeret, az meg fölmászott az alvó hercegre, s farkával megcsiklandozta az orrát. A herceg tüszentett egy hatalmasat, a rubint meg kiröpült a szájából. A macska fölkapta, futott vele az őrködő kutyához, az meg hátára vette a macskát, és nagy sebesen visszaúszott a partra.

Akkor aztán mentek gazdájukhoz, Lustasághoz, felébresztették, odaadták neki a rubintól és azt mondták:

– Kedves gazdánk, most már nem kell elszegődnöd munkába!

Ahogy eljött a reggel, így szólt Lustaság az anyjához:

– Anyám, sose bánkódj miattam, mert én bizony elveszem a király lányát!

– Ostobaságokat beszélsz, Lustaság – mondta erre az anyja.

– Anyám – szólt Lustaság –, kérlek, menj el a palotába, s kérd meg nekem a király lányát.

Anyja először nem hallgatott rá, de aztán Lustaság elmondta a rubint történetét, s nyugtatgatta, hogy minden rendben lesz.

Elment akkor az özvegyasszony a királyhoz, s megkérte a lánya kezét Lustaságnak.

– Aztán mit tud a fiad? – kérdezte a király.

– Tud az mindent! – felelte büszkén az asszony.

Azt mondja erre a király:

– No hát ha mindent tud, építsen egy hidat színaranyból, egy másikat meg színezüstből, a házatoktól egészen a palotáig. Ha ezt megteszi, övé a lányom keze, de ha nem: elevenen megégettetem, s vele együtt téged is! Jól jegyezd meg, asszony: a két hídnak állnia kell holnap virradatra!

No, Lustaságnak ez annyi volt, mint a semmi.. Másnap, virradatkor, megdörzsölte a rubintot, és megparancsolta, hogy nőjenek ki a földből a hidak.

Kinéz reggel a király az ablakon, látja ám a csillogó-ragyogó hidakat. Azt mondja magában:

– No, az én lányom megcsinálta a szerencséjét!

Így aztán Lustaság elvette a királykisasszonyt, s ő lett a trónörökös. Aranyházban lakott a király leányával, özvegy anyja egy másik aranyházban, de még a kutya meg a macska is kapott egy kis arany házikót.

MAUNG PAUK KYAING

Három teljes évig tanult Maung Pauk Kyaing az egyetemen, de biz nem szorult a fejébe semmi tudomány, mert igencsak lusta volt őkelme. Ahogy letelt a három év, a diákok búcsút mondtak tanárjuknak és hazatértek, hogy gyümölcsöztessék tudományukat. Búcsút mondott Maung Pauk Kyaing is, és a tanár szomorúan nézett rá.

– Kedves fiam – szólott hozzá –, sokat ugyan nem tanultál, de tartsd szemed előtt a bölcsesség három alaptételét – fogadd ezt tőlem búcsúajándéku:

Haladj utadon, és célhoz érsz.

Kérdezz sokat és feleletet kapsz.

Ne aludj, ne henyélj – megóvod éltedet!

Így hát Maung Pauk Kyaing szépen faluja felé vette útját, de hamarosan elhatározta, hogy mielőtt hazatérne, megnézi a csodálatos Tagaung várost. Sok-sok mérföldre esett ez a város, Maung Pauk Kyaingnak meg nem volt pénze, nem bérelhetett se lovat, se kocsit, hát így aztán gyalogosan vágott neki. Múltak a napok, Tagaung még mindig nagyon messze volt, de Maung Pauk Kyaing nem csüggedt. Végül érkezett Tagaungba, s láthatta, milyen igaz a bölcs mondás:

Haladj utadon, és célhoz érsz.

Tagaungban munkába állt, de nagyon kevés volt a bére. Szabad idejében a város felől kérdezgette a polgárokat. Csakhamar megtudta, hogy a birodalomnak királynő az uralkodója, nem király. Kíváncsi volt Maung Pauk Kyaing, miért van ez így, és sok kérdezősködéssel kiderítette, hogy a királynőnek már számos királyi férje volt, de mindegyik rejtélyes halált halt a menyegzői éjszakán. Most már senki nem meri feleségül kérni a királynőt, pedig a miniszterek úgy vélik, hasznosabb, ha egy birodalomnak férfi az uralkodója, és ezért ki is hirdették, hogy király lesz, aki elveszi a királynőt.

Örült Maung Pauk Kyaing, mikor a rejtély nyitjára jutott, és hálásan gondolt tanárára, akinek, íme, második bölcs mondása is igaznak bizonyult:

Kérdezz sokat, és feleletet kapsz.

Maung Pauk Kyaing fogta magát, nagy bátran besétált a palotába, és közölte a miniszterekkel, hogy ő bizony elvinné a királynőt! Hozzá is adták, őt magát meg királlyá koronázták.

Este, amikor bement a királyi hálószobába, magával vitt egy szál banányökeret, s elrejtette az ágy alá. Altkor aztán lefeküdt, és mély alvást színlelt. Jött a királynő, lefeküdt ő is, s csakhamar elnyomta az álmot. Erre Maung Pauk Kyaing nagy óvatosan felkelt, befektette maga helyett a banányökeret az ágyba, jól betakargatta, olyan formájúra, mint az alvó ember.

Ő maga meg elrejtőzött egy oszlop mögé, és várta, hogy mi történik.

Eltelt egy óra, eltelt kettő: hát uramfia! egyszer csak előbújik a tetőgerendák közül egy irgalmatlan nagy Naga-kígyó, s már fekdne is be a királyi ágyba. Igencsak nekivadult, mikor látta, hogy egy férfi alszik a királynő mellett, kapta hát, teljes erejéből belevágta karmait, de bizony bele is szorultak a banányökérbe. Akkor Maung Pauk Kyaing odarohant, és egy csapással lefejezte a tehetetlen kígyót. A királynő felébredt, és majd a szíve szakadt meg, mikor meglátta a halott kígyót, mert az volt a kedvese hosszú évek óta, és az ölte meg a királynő kénye-kedve elleni férjeket.

Hanem annál jobban örült Maung Pauk Kyaing, s látta, milyen mély igazság rejlik tanára harmadik mondásában:

Ne aludj, ne henyélj – megóvod éltedet!

Másnap reggel nagy volt a vigasság szerte a városban, mindenki örült, hogy királyuk életben maradt – csak a királynőt rágta a méreg. Szolgáit megvesztegette: ne temetnék el a kígyó holttestét, hozzák csak az ő szobájába. Aztán elküldött egy vadászért, megeskette, hogy hallgat, mint a sír, s megparancsolta: nyúzza le a halott kígyó bőrét – ezer ezüstöt kap érte.

Akkor aztán elküldött a királynő egy ügyes kezű varrónőért, megfogadtatta avval is, hogy hallgat, mint a sír, s megparancsolta:

varrjon párnát a kígyóbőrből – száz ezüstöt kap érte.

Ő maga meg fogott egy kígyócsontot, s hajtút csinált belőle. Aztán felkereste Maung Pauk Kyaingot, aki éppen minisztereivel tanácskozott, s kérdezte, megtenné-e a kívánságát.

Maung Pauk Kyaing nem akart haragot tartani a királynővel, így szólt hát:

– Megteszem, királynő, hogyan tenném; látatlanban ígérem!

– Uram – szólt a királynő –, az a kívánságom, hogy köss velem egy fogadást!

Maung Pauk Kyaing beleegyezett.

– Uram – folytatta a királynő –, feladok neked egy rejtvényt, negyven napot kapsz a megfejtésére. Ha a mától számított negyvenedik nap estére megfejted: le ölsz meg engem; ha pedig nem: én öllek meg téged. Íme, halld a rejtvényt:

*Egyezerért megnyúzták,
Aztán százért megvarrták,
S hajtú, készült a kedvesnek csontjából*

Szegény jó Maung Pauk Kyaing! Sose dicsekedhetett valami nagy tudománnyal; bánatosan gondolt az elpazarolt egyetemi esztendőkre. Kérdezgette minisztereit, tanácsot kért a bölcsektől, fűt is, fát is faggatott, hanem a rejtvényt csak nem fejtette meg senki.

Teltek-múltak a napok, s Maung Pauk Kyaing lassan feladta a reményt. Nagy nyomorúságában még arról is megfeledkezett, hogy szüleiért üzenjen, akik egy távoli kis faluban éltek; még csak azt sem tudatta velük, hogy királlyá koronázták. De azok már hallották a kósza híreket, és fel is kerekedtek a főváros irányában.

Éppen a negyvenedik napon érlek a város határába. Megpihentek egy fa alatt, előszedték elemózsiájukat. De bizony olyan izgatottan várták a fiukkal való találkozást, hogy nemigen ment le a falat a torkukon, s el is szórták az ennivalót. Látják ám, hogy odaszáll egy varjúpár, is kezdi csipegetni a hulladékot. Nagy meglepetésükre még a madarak beszédét is megértették.

– Királyi lakománk volt – szólt a nőtényvarjú jóllakottan –, hanem ez igen ritkán esik. Kedves férjem, azt mondd meg: mit eszünk holnap?

– Sose búsulj, feleség – válaszolt a férje –, hiszen holnap hal meg Maung Pank Kyaing, holttestét darabokra vágva a vérpad tövébe szórják, mi meg kicsipegetjük a szemét Szó ami szó, az lesz csak a királyi lakoma!

– Már miért kell meghalnia? – kérdezte a nőstényvarjú.

– Mert nem tudja megfejteni a rejtvényt, márpedig ma este lejár az idő.

– Te olyan bölcs vagy, édes párom – mondta büszkén-szerelmesen a nőstény –, te bizonyosan tudod a megfejtést!

– Hát már hogyan tudnám! – hengegett a varjú. – A rejtvény a kígyó holttestéről szól. Bőrét lenyúzták ezer ezüstért, párnának megvarrták százért, a csontjából meg maga a királynő készített hajtói.

– S ez volna vajon a helyes megfejtés? – kérdezte a nőstény.

– Ez bizony! – szólt a párja. – Figyeltem aznap erősen a királynő szobáját, mert azt reméltem, módodom lesz kicsípni a kígyó szemét.

– S aztán mit csináltál volna a kígyószemmel? – kérdezte a felesége.

– Elhoztam volna neked vacsorára, kedves párom!

– Milyen jó is az én férjem! – szólt a nőstény, s azzal a varjúpár elrepült.

Maung Pauk Kyaing öreg szülei lélegzetvisszafojtva hallgatták a varjak beszédét: most aztán rohantak a palota felé, ahogy csak a lábuk bírta, s kiabáltak torkuk szakadtából:

– Megvan a megfejtés! Megvan a megfejtés!

Ahogy az örök hallották ezt, menten szélesre tárták előttük a palota kapuit, ők meg rohantak a fiukhoz:

– Itt a megfejtés! Hozzuk a megfejtést!

Maung Pauk Kyaing nagyon megörült a szüleinek, de nem hitte el, hogy a valódi megfejtést hozzák, egészen amíg csak meg nem hallotta a meséjüket.

Eljött az est, Maung Pauk Kyaing meg ott üli miniszterei körében és várta a királynőt Jött is a királynő, csak úgy sugárzott a boldogságtól, mert gondolta, Maung Pauk Kyaing bizonyosan nem találta el a rejtvény helyes megfejtését

– Készen vagy-e a halálra, jó uram? – kérdezte gúnyosan. – Vagy talán bölcs minisztereid megsúgták a megfejtést?

– Megfejem a rejtvényedet – szólta Maung Pauk Kyaing, s elmondta válaszát.

Reszketett ám a királynő az életéért! Hanem Maung Pauk Kyaing nagylelkűen megkegyelmezett életének, és száműzte udvarából a gonosz asszonyt

Jó király vált Maung Pauk Kyaingból; szerette is, tisztelte is a nép.

HÜVELYK ÚRFI

Élt egyszer egy szegény asszony, s már régóta szeretett volna egy kicsi gyermeket. Egy reggel hántolatlan rizst akart szárítani, hanem alighogy kitette a rizseskosarakat az udvarra, elbújt a nap. Amikor meg bevitte a szobába, féltében, hogy elázik: íme, megint elbújt a nap, és ragyogott a felhőtlen égen. És ez vagy százszor megisméltődött! Végül az asszonyt elfutotta a méreg, s jól odamondogatott a napnak. A nap meg válaszul elátkozta az asszonyt – s mire megszületett a kisfia, bizony akkorácska lett, mint a hüvelykujjam. El is nevezték a gyereket Hüvelyk úrfinak.

Hüvelyk úrfi bánkódott nagyon, mert a pajtásai folyton csúfolták-gúnyolták, amiért olyan apró. Mikor aztán tizenhat esztendő lett, megkérdezte az édesanyját, hogy mért is lett ő olyan picike. Mikor meghallotta, hogy a nap átkozta el őket, így szólt Hüvelyk úrfi:

– Édesanyám, süss nekem holnapra egy jó nagy kalácsot, aztán útnak indulok, és megverekszem a nappal.

Másnap virradatkor fel is kerekedett, s elindult északnak, napot keresni. Ment-ment Hüvelyk úrfi nagy batyuval a hátán, amiben a kalácsot vitte – vagy inkább a kalács vitte őt? Mert a batyuja legalább ötször akkora volt, mint ő maga. Ráadásul cudar nagy hőség tikkasztotta a tájat – de ő csak ment rendületlenül a kihalt mezőkön-erdőkön át. S egyszer csak megpillantott egy ósdi csónakot. Az ár odasodorta a parthoz, a cudar meleg meg kiszárította alatta a folyómedret.

– Hová, háová, Hüvelyk úrfi? – kérdezte a csónak.

– Megyek, hogy megverekedjem ellenségemmel, a nappal – válaszolta büszkén.

A csónak is nagyon haragudott a napra, mivel a folyót kiszárította alóla – és így szólt:

– Mennék én is veled!

– Jól van – felelte Hüvelyk úrfi. – Harapj egyet a kalácsomból, aztán bújj bele a gyomromba.

Így is tett a csónak.

Hüvelyk úrfi meg folytatta az útját.

Egyszer csak meglátott egy bambusztüskét.

– Hová, hová, Hüvelyk úrfi? – kérdezte a tüske.

– Megyek, hogy megverekedjem ellenségemmel, a nappal – válaszolta.

A bambusztüske ugyancsak haragudott a napra, mert elszikkasztotta mind a nádat – s így szólt:

– Mennék én is veled!

– Jól van – felelte Hüvelyk úrfi. – Harapj egyet a kalácsomból, aztán bújj bele a gyomromba.

Így is tett a bambusztüske.

Hüvelyk úrfi pedig folytatta az útját.

Egyszer csak észrevesz egy mohazsombékot.

– Hová, hová, Hüvelyk úrfi? – kérdezte a zsombék.

– Megyek, hogy megverekedjem ellenségemmel, a nappal – válaszolta.

Gyűlölte ám a moha is a napot, mert elsorvasztotta mind a mohavadékokat. Ez a kis zsombék is csak úgy mentette meg a puszta életét, hogy bebújt egy nagy fa gyökerei közé.

Azt mondta hát a moha:

– Mennék én is veled!

– Jól van – felelte Hüvelyk úrfi. – Harapj egyet a kalácsomból, aztán bújj bele a gyomromba.

Így is tett a moha.

Hüvelyk úrfi meg folytatta az útját.

Egyszer csak megpillantott egy záptojást.

– Hová, hová, Hüvelyk úrfi? – kérdezte a záptojás.

– Megyek, hogy megverekedjem ellenségemmel, a nappal – válaszolta.

Bizony, a záptojás se szívelte a napot, mert szülei és rokonai, a szárnyasok, mind szomjan haltak, mikor a nap kiszárította a patakokat.

Mondta hát Hüvelyk úrfinak:

– Mennék én is veled!

– Jól van – felelte Hüvelyk úrfi. – Harapj egyet a kalácsomból, aztán bújj bele a gyomromba.

Így is tett a záptojás.

Hüvelyk úrfi pedig – gyomrában négy húséges társával – folytatta az útját.

Leszállt az éj, mire az északi hegyekhez ért.

Ide várta reggelre a napot.

De addig is valami menedék után kellett néznie, hogy valahol megpihenjen éjszakára.

A hely kopár volt és elhagyatott.

Nagy meglepetésére aztán – nem messze, de azért nem is közel – megpillantott egy házat.

Hüvelyk úrfi nemcsak bátor volt, hanem okos is: azt gondolta, a házban nem lakhat más, csak egy emberevő óriás! Hiszen azok kedvelik az ilyen vad, ember nem lakta tájakat.

És óvatosan megkerülte a házat, benézett az ablakon.

Egy lélek se volt odabent.

„Biztos csak éjszakára jön haza a házigazda – mormogta magában. – Megvárom hát, és megküzdök vele a házért. Holnap nagy csata vár rám, szükségem van az éjszakai menedékre.”

Hanem ahogy ezt gondolta – a bambusztövis, a moha meg a záptojás kiugrott a gyomrából!

– Kedves gazdánk – kérelték hevesen Hüvelyk úrfit –, hadd küzdjünk meg mi az óriással! Neked minden erődre szükséged lesz holnap.

Hüvelyk úrfi nem szívesen ugyan – de azért beleegyezett. Megbújt az egyik bokorban, s kíváncsian várta, hogy mi lesz.

A három hú útitárs közben besurrant a házba, s az első dolguk az volt, hogy eldugják a tűzszerszámot. Aztán a bambusztövis az ágy alá bújt, a záptojás a konyhatűzhelybe, a moha meg a vizeskancsó mögé.

Csakhamar meg is érkezett az óriás, és nyomban leheveredett az ágyra. De bizony a bambusztövis alaposan összeszurkálta!

– Csupa poloska ez az ágy! – morogta az óriás. – Mindjárt világot gyújtok, és megkeresem őket.

Azzal fölkel, és a sötétben tapogatózva, a tűzszerszámot kezdte keresni.

Hanem azt ugyan kereshette!

Kiment hát a konyhába, és ott kutatott tovább.

Ott meg – ahogy a tűzhely fölé hajolt – a záptojás nagy dühösen ki-kipukkant, és teleszórta hamuval a szemét.

Az óriás nagy keservesen a vizeskancsóhoz tapogatózott, hogy kimossa a hamut a szeméből – de ott meg rálépett a mohára, megcsúszott, elesett, és kitörte a nyakát.

S akkor a három hűségese útitárs odasietett Hüvelyk úrfihoz, és vitték a jó hírt: szabad a ház!

És Hüvelyk úrfi le is feküdt menten, és mindjárt elaludt.

Mikor fel virradt a hajnal, maga mellé vette hűségese kíséreit, kiment velük egy csupasz nagy rétre – és párviadalra hívta a napot!

S a nap meg is jelent rögtön, csak úgy vöröslött a méregtől, és egyre forróbban tűzött.

Hüvelyk úrfi pedig még apróbbra zsugorodott az irgalmatlan hőségtől...

Még tán meg is futamodott volna, ha váratlan segítséget nem kap – egy hatalmas záport.

A zápor esküdt ellensége volt a napnak az idők kezdetétől, és úgy gondolta: aki a nap ellen harcol, az segítséget érdemel.

És egykettőre eláztatta a napot.

Hüvelyk úrfi meg a három társa jót mulatott a nap vereségén – de bizony a nevetés csakhamar a torkukra forrt!

Mert ahogy a zápor áztatta a napot, egyszerre olyan áradat borította el a mezőt, hogy Hüvelyk úrfi már-már attól tartott: ott fulladnak meg valamennyien.

S akkor hirtelen mégis jóra fordult minden.

Hüvelyk úrfi gyomrából – hipp-hopp! – odatermett eléjük a csónak, ők meg azonnal beleültek, s szaporán evezni kezdtek, le délnek, Hüvelyk úrfi faluja felé.

A falusiak mind odasereglettek a partra, vidám kiáltozással köszöntötték a pöttömnyi hőst – és boldogan ünnepelték a nap legyőzetését.

AZ ARANY TEKNŐSBÉKA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer két nővér. Az öregebbik férjhez ment, született is egy gyönyörű kisfia. Férjhez ment a fiatalabbik is, de annak biz csak egy kis teknősbékája született. Az öregebbik nővér látni sem akarta a teknősbékát, s azt mondta, dobják a tengerbe. Hanem a fiatalabbik erősködött, hogy az mégiscsak a fia, el is nevezte Aranyteknőcnek, és nevelgette féltő gonddal, szeretettel.

Együtt nőtt-növekedett a két unokatestvér, a kisfiú meg a teknősbéka, és szerették is egymást jó rokon módjára. Amikor tizenhat esztendő lett a fiú, kérte anyját, az öregebbik nővért, venne neki egy hajót, hogy kalmár lehessen. Az asszony szívesen beleegyezett, de kikötötte, hogy a teknősbékát nem viheti magával a fia, mert sehogyan sem szívelhette ezt a barátságot. A fiú bizonykodott, hogy ugyan elviszi a békát, hanem az azt mondta, fél a tengertől s inkább otthon marad.

Megvásárolták hát a hajót, s a fiú felvonta a vitorlákat. Ahogy egypár mérföldet megteltek, látja ám nagy örömmel, hogy a teknősbéka ott alszik a hajó falában, mert bizony, felszökött a hajóra indulás előtt.

Már jó néhány napja úton voltak, mikor egyszerre csak vihar kerekedett, s a hajót az emberevő óriásasszonyok szigetének űzte. A vihar csillapodtával a fiú meg a tengerészek kikötöttek a szigeten, s elindultak ivóvizet keresni. Az óriásasszonyok emberi alakba bújtak, s a tengerészek üdvözlésére siettek. A fiú meg a tengerészek nem sejtették, kivel is van dolguk valójában, megszerették az emberbőrbe bújt szörnyetegeket, s feleségül vették őket, a fiú az óriáskirálynőt, a tengerészek meg a többit.

Nagy ünnepet ültek az emberevő óriásasszonyok a fiú meg a tengerészek tiszteletére. Azok meg elfáradtak a nagy lakomázásban, és csakhamar meglepte őket az álom. Egyedül Aranyteknőc maradt ébren.

Azt mondja akkor az egyik óriásasszony a királynőnek:

– Asszonyom, vigyünk vagy két-három részeg tengerészt az erdőbe, és faljuk fel őket

Bele is egyezett a királynő. Azt mondta erre egy másik szörnyeteg, hogy mivel most egy darabig emberi lényekkel lesznek együtt jó volna, ha elrejténék három kincsüket. Ez a három kincs pedig nem volt más, mint egy doboz – abban tartották az „életüket” –, a másik egy hatalmas rubintkő – megért vagy egy birodalmat –, a harmadik egy csodatevő csörgődob.

Beleegyezett ebbe is a királynő. Akkor az óriásasszonyok megragadtak három alvó tengerészt, vitték az erdőbe, Aranyteknőc meg loppal követte őket. A szörnyetegek felfalták a tengerészeket, csontjaikat elásták, a három kincset meg elrejtették egy magas fa ágai közt. Dolguk végeztével visszatértek társaikhoz, lefeküdtek a fiú meg a tengerészek mellé, s elaludtak mélyen.

Aranyteknőc megvárta, míg az óriásasszonyok fújták mind a kását, akkor aztán felébresztette a fiút, föl a tengerészeket Elmesélte, mit látott-hallott, csak a három kincsről nem szólt egy árva szót se. A többiek nem nagyon hittek a szavának, erre kivitte őket az erdőbe, és kiásatta velük a halott tengerészek csontjait. Majd azt tanácsolta, szálljanak nyomban hajóra és nagy sebesen szedjék föl a horgonyt. A fiú ki is adta a parancsot az indulásra, a tengerészek meg futottak a hajó felé. Hanem a teknősbéka hátramaradt s lehozta a három kincset a fáról, aztán ment ő is a többiek után.

Alig hagyták el a partot, látják ám, hogy az óriáskirálynő meg a társai üldözőbe vették őket. Mérföldes léptekkel szántották a szörnyetegek a tengert s a tengerészek élete bizony már csak egy hajszálon függött. De akkor a teknősbéka szépen elővette a dobozt amiben az óriásasszonyok az „életüket” őrizték, felkapott egy vasrudat, diribdarabra zúzta a dobozt, az asszonyok meg nyomban szörnyethaltak, és elsüllyedtek a tenger habjai közt.

Eltelt egy nap, eltelt kettő, ők meg egy városhoz értek. Az ottani királynak nem volt fiúgyermek, csupán egyetlen egyszál leánya. A fiú megszerette a királykisasszonyt, hanem most már kikérte a teknősbéka tanácsát. A teknősbéka elment a királyhoz, s megvásárolta birodalmát a rubintért. Aztán a fiút megtette királynak, s hozzáadta a királykisasszonyt, ő maga meg trónörökös lett.

Hanem ahogy telt-múlt az idő, a teknősbéka egyre jobban szerette volna viszontlátni édesanyját. Kérte a fiút, hadd térhessen

haza szülővárosukba. Hasztalan próbálta a fiú maradásra bírni barátját, az csak egyre hazakívánkozott, s végül a fiú útjára engedte. Búcsút vett a teknősbéka, aztán fogta a csörgődobot, megrázta és így szólt:

– Hipp-hopp, legyenek otthon jóanyámnál!

És lássatok csudát: a dob máris hazarepítette, egyenesen a szülői házba. A teknősbéka elmesélte anyjának, hogy járt, mint járt a nagyvilágban, s nagy elégedettségben élték napjaikat.

Volt ennek a városnak is királya, de biz annak is csak egy leánygyermeket adott a sors. Hét országról csodájára jártak a királykisasszony szépségének, kérte is feleségül valamennyi szomszédos uralkodó, hanem az öreg király senkinek nem adta.

Meglátta egyszer Aranyteknőc a királykisasszonyt, s első pillantásra szerelemre lobbant iránta. Mondta az anyjának, menjen el a királyhoz, s kérje meg neki a lánya kezét. Kezdetben vonakodott az asszony, hanem mikor látta, hogy sorvad a fiú nagy bújában-bánatában, mégiscsak rászánta magát a leánykérésre.

Nagyot nevetett a király, mikor meghallotta a kérést, aztán így szólt:

– No, ha az a rút teknősbéka fiad a lányom kezét akarja, hát építsen hidat színaranyból, egy másikat meg színezüstből, a házatoktól egyenesen a palotáig! Ha a mától számított hetedik napra meg nem lesz a két híd, életével lakol a fiad merészségéért!

Futott haza az asszony, mondta a fiának nagy riadtan:

– No te bolondos Aranyteknőc: királylányt akartál – életteddel lakolsz helyette! – s azzal elmondta a király parancsát.

– No ha csak ennyi a kívánsága, azt könnyen teljesíthetem – mondta Aranyteknőc. – Sose aggódj, édesanyám – keltsél csak fel jókor reggel a mától számított hetedik napon! – s azzal, mint aki dolgát jól végezte, nyugovóra tért.

Aludt is hat nap, hat éjjel, a hetedik nap pitymallatkor aztán felköltötte az anyja. Fogta Aranyteknőc a csörgődobot, megrázta és így szólt:

– Hipp-hopp, teremjen egy híd színaranyból, egy másik meg színezüstből a házunk meg a király palotája között!

S íme! még jóformán ki se mondta, már ott is ragyogott-csillogott a két híd! Akkor aztán ment Aranyteknőc nagy büszkén a királyhoz,

s kérte tőle a lánya kezét. Ugyan búsult a király, hogy teknősbéka lesz a veje – de hát mit volt mit tenni? Kénytelen állta a szavát.

Megkezdődtek a lakodalmi előkészületek. Hanem amikor felvirradt a menyegző napja, egyszerre csak olt termeti a hét szomszédos uralkodó hadseregestül, s rajtaütöttek az öreg királyon nagy haragjukban, hogy egyiküknek sem adta a leánya kezét. Hívta a király a teknősbékát, azt mondta neki:

– Neked adtam a lányomat, te leszel az utódom; hanem most már védd is meg a várost!

– Úgy legyen, királyom – mondta Aranyteknőc, s azzal már rázta is a csörgődobot: – Hopp-hopp, nőjön ki a földből egy hatalmas hadsereg; verje le nyomban az ellenséget!

Alighogy ezt kimondta, már ott is volt az óriási sereg, ő maga az élére állt, s le is verték a hét uralkodót. Hálálkodott az öreg király, meg is ülték a lakodalmat. Csak a királykisasszony sírt-rítt keservesen, hogy ilyen csúf teknőc a férje.

Egy szép napon korán ébredt fel a királyleány, s mit lát, mit nem? Egy szépséges ifjú alszik mellette az ágyban. Nagy rémülten felugrott, s akkor látta, hogy ott hever a földön a békabőr meg a teknőchéj. Tudta már a királylány, hogy nem más a szépséges ifjú, mint Aranyteknőc; nagy óvatosan felemelte a teknőchéjat-békabőrt, kiszaladt a konyhába s bevetette a tűzbe. A fiatalember meg futott utána és nyögött nagy kínosan: – Összeégek, pörkölődök!

Akkor a felesége nyakon öntötte egy csöbör vízzel, s mindjárt nem érezte a nagy forróságot.

Így aztán Aranyteknőc megmaradt szépséges fiatalembernek, s még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

MESE AZ ÓRIÁSTOJÁSRÓL

A királyasszony vajúdott, s a király meg a miniszterek a trónteremben várakoztak türelmetlenül. Egy aranylánc meg egy ezürtlánc húzódott a királyasszony hálósobája és a trónterem között; ha fiú születik, megrántják belülről az aranyláncot, ha meg lány, akkor az ezürtláncot. Várt-várt a király, vártak csendben a miniszterek. Hát egyszerre csak megrángatják, de alaposan, mind a két láncot!

– Ikrek! – kiáltottak a miniszterek boldogan, s alig győztek szerencsét kívánni a királynak. Hanem akkor küldönc érkezett a hálósobából, s hírvil adta, hogy bizony a királyasszony egy óriástojást hozott a világra, s mivel a szolgálattévő udvarhölgy nem tudta, melyik láncot kell ilyenkor rángatni – megrántotta hát izgalomban mind a kettőt.

Elszomorodott a hírvil a király, s fájdalomában-szégyenében elrendelte: dobják a tojást a folyóba, a királyasszonynak meg büntetésül borotválják le a haját, aztán küldjék a palotakertbe, hogy a főkertész mellett dolgozzon ezentúl. Eleget is tettek a király parancsának.

Úszott-úszott az óriástojás lefelé a folyón, míg csak az emberevő óriások tanyájához nem ért. Egy öreg óriásasszony éppen ott fürdött a folyóban, meglátta a tojást, odaúszott és kihalásztta. Hazavitte, hogy majd vacsorára megeszi, de véletlenül leejtette a konyhapadlóra. Az óriástojás ezer darabokra tört, és – lássatok csodát! – egy kisfiú bújt ki belőle. Úgy megszerette az óriásasszony, mintha a saját gyereke lenne, a kedvéért emberi formát öltött, s azt mondta a fiúnak, hogy ő az édesanyja. El is hitte a fiú, s egy darabig boldogan éltek kettesben.

Történt egyszer, hogy az óriások meg az óriásasszonyok gyűlést tartottak a rengetegben, s hivatalos volt rá ez az óriásasszony is. Mondta a fiúnak:

– Kisfiam, nem leszek itthon egész nap; de aztán jól viseld magad a távollétemben! Fel ne mász a toronyba, le ne kússz az árokba, be ne menj a konyhába!

Megvárta a fiú, míg el nem ment az óriásasszony, és már mászott is fel az őrtoronyba. Hát uramfia! a legfelső toronyszobában ott talál egy bilincsbe vert, haldokló öregembert.

– Ki vagy? – kérdezte riadtan a fiú.

– Az óriásasszony foglya vagyok – felelte az öregember. – Már csak néhány percem van hátra: s ha meghalok, felfal az óriásasszony.

– Miféle óriásasszony? – kérdezte a fiú.

– Az öregasszony nem az édesanyád, kisfiam – mondta az öreg. – Nem más ő, mint emberbőrbe bújt óriásasszony, és egy szép napon majd felfal téged is. Fuss hát, amerre láatsz! Én meg úgyis mindjárt meghalok.

Hanem a fiú nem hitt az öregnek.

– Ha kételkedsz a szavamban – szólt az öregember –, kússzál csak le az árokba: ott majd meglátod a sok lerágott embercsontot, emberhúst. Aztán menj be a konyhába, nyúlj bele a rizsesfazékba: találsz ott három pirulát, azt vidd magaddal: majd az megvéd a veszélytől.

Úgy is lett a fiú, ahogy az öreg mondta: lekúszott előbb az árokba, s látta bizony a sok embercsontot, emberhúst. Rémületében berohant a konyhába, fogta a pirulákat, azzal uccu neki, vesd el magad! már túl is volt árkon-bokron.

Alig tett meg néhány mérföldet, már hallotta is az óriásasszony lépteit maga mögött, s ahogy hátranézett, látta: közeledik biz az, akár a szélvész. Megijedt a gyerek, de aztán eszébe jutott a három pirula, kapta az elsőt, s az óriásasszony felé hajította. Hát egyszeriben hétmérföldes sűrű erdő termett kettejük között! Hanem az óriásasszony egy-két lépéssel átszelte az erdőt, és mór olt talpalt a fiú nyomában. Az meg elhajította a második pirulát és íme! egyszerre csak hét magas hegy nőtt ki a földből. De bizony az óriásasszony, hipp-hopp, átugrott a hegyeken, és egy perc sem telt bele, ott fújtatott a fiú nyomában. Akkor a gyerek elhajította a harmadik pirulát, attól meg hétmérföldes tűztenger támadt mögötte. Vakon beleszaladt az óriásasszony a lángokba, s nyomban halálra égett.

Megpihent egy kicsit a fiú, aztán fölkerekedett és csakhamar egy falu határába ért. Meglátott ott néhány bojtárt, éppen kockát vetettek.

Egy-egy batyu rizs volt a tét, azt hozták magukkal ebédre. Szívesen kockázott volna a fiú is, de nem volt rizse. Így aztán azt mondta: ha veszít, hét teljes napig őrzi helyettük a nyáját. Hanem annyira melléje szegődött a szerencse, hogy csakhamar elnyerte mind a rizst. Megszánta a bojtárokat, visszaadta a fele rizst, aztán folytatta útját.

Ahogy ment-mendegélt, útjában egy elhagyott szentélyhez ért, ahol valaha szellemek tanyáztak. Ott hevert egy *nat*-szellem képmása, bizony az idő vasfoga alaposan kikezdte, diribdarabra tört. Azt gondolta a fiú: „Éhezik biztosan ez a szegény *nat*-szellem, koplal, úgy mint jómagam.” – Elővette hát szűkös elemózsiáját, megkínálta a *nat*-szellemet; a többit megette ő maga. Hálából a *nat* emberi alakot öltött, és a fiút elvezette apjának, az öreg királynak palotájába. Akkor a szellem bemutatta a fiút a királynak, s elmondta, hogy nem más biz a gyerek, mint a király egyszülött fia, aki az óriástojásban jött a világra.

A király nyomban trónörökösnek nyilvánította fiát, s a királyasszonyt becsülettel-tisztességgel övezve visszahozatta a palotába. A fiú meg díszes szentélyt építtetett a *nat*-szellemnek a palota kertjében.

KÍGYÓHERCEG TÖRTÉNETE

Valamikor réges-régen nőtt egy vén fügefa a folyóparton. Élt arrafelé egy özvegyasszony, volt annak három leánya. Az asszony minden áldott reggel eljött a fához, és fölszedegette a lehullott-szélfútt gyümölcsöt. Hanem egyik reggel nem talált az asszony egy árva szem fügét se a fa alatt. Felkiáltott mérgében:

– Alávaló tolvaja! Hát nem megrabolt egy szegény özvegyasszonyt?!

De alighogy kiejtette a száján a mérges szót, nemkülönben mérges sziszegés hangzott válaszul a fa koronájából, s ahogy felnéz a szegény asszony, látja ám, hogy egy hatalmas kígyó tekerződik az ágak között. Megrémült az asszony, félt a kígyó bosszújától, könnyörgésre fogta hát:

– Kegyes uram, ha akarod a legidősebb lányomat, ugyan dobj le egy szem fügét!

Le is pottyant egy szem füge, egyenesen az asszony lába elé. Akkor megint csak így esdekelt:

– Kegyes uram, ha akarod a középső lányomat, ugyan dobj le egy szem fügét!

Újból lepottyant a lába elé egy szem füge. Nekibátorodott erre az asszony és így kiáltott:

– Ha akarod legifjabb leányomat. Pici kisasszonyt, ugyan dobj le egy szem fügét!

De erre már úgy megrázta a kígyó a fa koronáját, hogy utolsó szemig lepottyant mind a füge. Az asszony összeszedte a gyümölcsöt, és sebesen megindult hazafelé.

Útjában egy fatönc mellett ment el. Azt mondja a fatönc:

– De sok füge van a kosaradban!

– Igen, igen – válaszolt sietősen az öregasszony. – Adok is neked egyet, csak mondd meg a kígyónak, ha kérdezné, hogy engem bizony nem láttál errefelé.

– Úgy lesz – válaszolt a fatönc, az öregasszony meg adott neki egy szem fügét és tovasietett. Akkor elért egy dombocskához. Mondja neki a dombocska:

– De sok füge van a kosaradban!

– Igen, igen – válaszolt az öregasszony sietősen. – Adok is neked egyet, csak mondd meg a kígyónak, ha kérdezné, hogy engem bizony nem láttál errefelé.

– Úgy lesz – válaszolt a dombocska, az öregasszony meg adott neki egy szem fügét és tovasietett. Akkor elért a tehénistállóhoz.

– De sok füge van a kosaradban! – kiáltott a tehénistálló.

– Igen, igen – válaszolt sietősen az öregasszony. – Adok is neked egyet, csak mondd meg a kígyónak, ha kérdezné, hogy engem bizony nem láttál errefelé.

– Úgy lesz – válaszolt a tehénistálló, az öregasszony meg adott neki egy szem fügét és tovasietett. Mikor aztán hazaért jól nevetett magában, hogy milyen könnyen túljárt a kígyó eszén.

Az ám, de a kígyó sem aludt! Követte biz az öregasszony nyomát, egészen a fatönkig. Kérdi a fatönköt:

– Nem láttál-e egy vénasszonyt errefelé?

– Nem láttam még ma semmiféle vénasszonyt – válaszolt a fatönk. Azt mondja erre a kígyó:

– Nocsak, nocsak! Hát az a füge honnan került a kezébe, hazug jószág?

Megijedt erre a fatönk:

– Igen, igen, jó uram, láttam biz az öregasszonyt, erre ment, ni! – és mutatta, merre vitt az asszony útja.

Követte is a kígyó az öregasszony nyomát, egészen a dombocskáig. Kérdi a dombocskát:

– Nem láttál-e egy vénasszonyt errefelé?

– Nem láttam még ma semmiféle vénasszonyt – válaszolt a dombocska. Azt mondja erre a kígyó:

– Nocsak, nocsak! Hát az a füge honnan kerül a kezébe, hazug jószág?

Megijedi erre a dombocska:

– Igen, igen, jó uram, láttam biz az öregasszonyt, erre ment, ni! – és mutatta, merre vitt az asszony útja.

Követte is a kígyó az öregasszony nyomát, egészen a tehénistállóig. Kérdi a tehénistállót:

– Nem láttál-e egy vénasszonyt errefelé?

– Nem láttam még ma semmiféle vénasszonyt – válaszolt a tehénistálló. Azt. mondja erre a kígyó:

– Nocsak, nocsak! Hát az a füge honnan került a kezébe, hazug jószág?

Megijedi erre a tehénistálló:

– Igen, igen, jó uram, láttam biz az öregasszonyt, erre ment, ni! – és mutatta, merre vitt az asszony útja.

Így aztán elért szépen a kígyó az öregasszony kunyhójáig, besurrant a konyhába, ott meg belebújt az asszony rizseskorsójába.

Jön az öregasszony, belenyúl a korsóba, markolná a rizst – a kígyó meg kapta magát, körülgyűrűzött az asszony csuklóján.

– Kegyes uram! – rimánkodott nagy rémulten a szegény asszony.
– Bontsd ki egy gyűrűdet a csuklóm körül, neked adom a legidősebb lányomat!

Meglelte a kígyó.

– Kegyes uram! – rimánkodott újra az asszony. – Bonts ki még egy gyűrűt a csuklóm körül, neked adom a középső lányomat!

Meglette a kígyó. Nekibátorodott akkor a szegény asszony, s nagy hangosan így szólott:

– Még egy gyűrűt bonts ki, kegyes uram, s neked adom legifjabb lányomat, Pici kisasszonyt!

De már erre egészen legyűrűzött-tekergőzött a kígyó az özvegyasszony csuklójáról. Gondolta az asszony, megmenekszik a kígyó bosszújától, ha csakugyan hozzáadja valamelyik lányát. Mondja a legidősebbnek:

– Kedves lányom, hozzámennél a kedvemért a kígyóhoz feleségül?

– Méghogy feleségül a kígyóhoz?! Nem bizony, egy világért sem!
– felelte dölyfösen a legidősebb leány.

Kérdi erre az öregasszony a középső leányt:

– Kedves lányom, hozzámennél a kedvemért a kígyóhoz feleségül?

– Méghogy feleségül a kígyóhoz?! Nem bizony, egy világért sem!
– felelte dölyfösen a középső leány.

Kérdi akkor az öregasszony legifjabb leányát, Pici kisasszonyt:

– Kedves lányom, hozzámennél a kedvemért a kígyóhoz feleségül?

Feleli rá Pici kisasszony:

– Megteszek én mindent a kedvedért, édesanyám.

Hát, hozzá is adták szépen Pici kisasszonyt a kígyóhoz.

Jó felesége lett Pici kisasszony a kígyónak, de ezen nem is csodálkozott senki, olyan jószívű leánykának ismerték világéletében. Jól ellátta az urát rizzsel-tejjel, éjszakára meg kosárba tettei a kosarat, ágya mellé állította. Hanem különös álmot látott az éjjel Pici kisasszony: álmában meglátogatta egy daliás herceg, s megosztotta vele fekhelyet. Mikor aztán következő éjszaka is megisméltődött az álom, Pici kisasszony elmesélte anyjának. Az meg ugyan elcsodálkozott; éjjel meg nem szólt semmit, de a sötétben ébren maradi, s várt-várt csöndesen. Eljött az éjfél, s egyszerre valami furcsa zörejt, hall az asszony a kosár felől, s uramfia! olt terem előtte egy ifjú herceg! Arra várt csak az öregasszony, hogy a herceg lefeküdjön Pici kisasszony ágyába: akkor fogta a kosarat, s kicsempészte a konyhába. Ott aztán látta, hogy sejtése valóra vált: a kosár mélyén hevert a kígyó levedlett bőre, az asszony meg fogta s egyenesen tűzbe dobta.

De már jött is nagy zokogva az ifjú herceg:

– Add ide a bőrömet! – s azzal nyögve ledobta magát a földre. – Jaj, megégek, jaj, halálra pörkölődöm!

Erre már Pici kisasszony is futott a konyhába, s mikor látta, hogy kínlódik a hercege, nosza: nyakon öntötte egy vödör vízzel. Akkor már nem érezte a herceg az égést meg a pörkölődést, és mivel a kígyóbőr a lángok martaléka lett, hát már soha többé nem tudott kígyóvá visszavedleni. Ezentúl Kígyóherceg volt a neve, s boldogan éltek, ő is meg a felesége is, Pici kisasszony, míg csak meg nem hallak.

A mese szomorú befejezése

Pici kisasszonynak meg az ő Kígyóhercegének nagy boldogságát csakhamar megirigyelte a két idősebb nővér. Most már ők is szerettek volna kígyóférjet szerezni. Kérlelte őket az anyjuk: ne siessenek annyira a férj kereséssel, majd csak rájuk talál az igazi párjuk, ha itt lesz az ideje. De azok nem hallgattak a szóra, s addig unszolták-kérlelték anyjukat: szerezne nekik kígyó-férjet, míg az meg el nem kezdte Kígyóherceget kérlelni is, unszolni is. Mondta erre a herceg, hogy ő már nem kígyó: nem is akarnak hát róla tudni régi kígyótársai, de meg aztán nem minden kígyó bőrében lakik herceg.

Mit volt mit tenni, fogott az öregasszony egy nagy kosarat, s ment maga az erdőbe, kígyót keresni.

Keresett-kutatott, de bizony nem talált egy fia kígyót sem.

Régen lebukott már a nap a fák mögött, mikor végre rálelt az asszony egy alvó óriáskígyóra. Fel sem ébredt a kígyó, míg az asszony kosarába rakta.

Otthon aztán kérdi az öregasszony az óriáskígyót:

– Az idősebbet akarod-e vagy a fiatalabbat?

De a kígyó csak aludt tovább, hát az asszonyra maradt a választás, s ő az idősebb leánynak adta az óriáskígyót.

Lefeküdt az idősebb leány, erősen szorította magához a kosarat, benne meg az óriáskígyót. Az meg persze nem volt herceg, csak közönséges kígyó, s mikor éjfél tájban felébredt, hosszú álma után jó éhesen: bekapta a leány lábát. Az meg felriadt, és keserves kiáltásba fogott:

– Anyám, anyám, édesanyám! Bekapott a kígyó, egészen a bokáimig!

– Ugyan, ugyan, édes lányom – nevetett az anyja –, mókázik csak veled a te szerelmes urad!

– Anyám, anyám, édesanyám! Bekapott már egészen a térdemig!

– Mókázik csak veled a te szerelmes urad!

– Anyám, anyám, édesanyám! Bekapott már, fel egészen a derekamig!

– Mókázik csak veled a te szerelmes urad!

– Anyám, anyám, édesanyám! Most már a nyakamig bekapott!

– Mókázik csak veled a te szerelmes urad!

Akkor aztán már hang se hallatszott a szobából, s az öregasszony kuncogott magában:

– Hihíhi, nem fél már a lányom az urától!

Mikor aztán eljött a reggel, látja ám az öregasszony, hogy az óriáskígyó ott fekszik teljes hosszában az ágyon, alszik jóízűen, de a leánynak bezzeg se híre, se pora. Alaposan körülnézett, de bizony sehhol nem találta. Hát egyszerre csak észreveszi, hogy a kígyónak igencsak kidagad a gyomratája, s gondolta mindjárt, hogy ott tűnt el a leány. Nyögött nagy bánatában az özvegyasszony, sírt-rítt keservesen, s rimánkodott Kígyóhercegnek: vágná fel az óriáskígyó gyomrát.

– Asszonyom – válaszolta erre a herceg –, valamelyik szomszédot kérd meg erre, mert ugyan szerencsétlenség lesz belőle, ha az én testemhez akár csak egy csepp kígyóvér is ér!

Hanem az öregasszony csak tovább könyörgött: hogy Kígyóherceg az egyetlen férfi a családban, hát az ő kötelessége megvédelmezni a gyámoltalan asszonynépet, meg hogy mind a falu népe rajtuk nevetne, ha megtudnák, hogy közönséges kígyót választottak a legidősebb leány férjének. Végül Kígyóherceg beadta a derekát; kardot ragadott, felvágta az óriáskígyó gyomrát, onnan meg bizony szétfreccsent a vér és bemocskolta a herceg kezét. A legidősebb leány épen-egészségesen bújt elő az óriáskígyó belsejéből, de bezzeg a szegény herceg egyszeriben visszaváltozott régi alakjába. Szomorú pillantást vetett feleségére, Pici kisasszonyra, aztán lassan visszakúszott az erdőbe. És bárhogy gyászolta-siratta Pici kisasszony, akárhogyan várta is vissza: soha többé nem látta senki Kígyóherceget.

A mese szerencsés befejezése

Pici kisasszonynak meg az ő Kígyóhercegének nagy boldogságát csakhamar megirigyelte a két nővér, s mindenáron civakodni akartak a húgukkal. Így aztán Pici kisasszony meg hercegi hitvese kapták magukat, s elmentek az erdő közepébe, ott is egy kis kunyhóba, s abban laktak ezentúl kettecskén. Egyszer aztán született egy fiacskájuk.

Történt egy nap, hogy kereskedők hajója kötött ki a házuk közelében. Azt mondja Kígyóherceg az asszonyának:

– Én kedves Pici feleségem, gazdag ember akarok lenni a kedvéért, magam is felcsapok hát kereskedőnek, elhajózom túl a tengeren.

Gyűjtött akkor Kígyóherceg a kunyhóba tűzifát, rizst, szárított halat meg ivóvizet elegendőt, hogy akár hónapokra is fussa és az asszony meg a gyerek ne lásson semmiben szükségét. Feleségével megfogadtatta, hogy amíg ő távol van, ki se lép a kunyhóból, nehogy a nővéreitől bántódás élje. Akkor aztán elhajózott Kígyóherceg.

No, mikor a nővéreknek tudomására jutott, hogy a herceg hosszú útra ment, és magára hagyta asszonyát, menten elhatározták, hogy megölik a húgukat, és a helyében kettőjük közül valamelyik lesz a

herceg felesége. Mentek a konyhába, hívták Pici kisasszonyt rőzsét gyűjteni.

– Van elég fa a konyhóban! – mondta rá Pici kisasszony.

Hívták akkor a húgukat halászni.

– Van elég hal a konyhóban! – válaszolt Pici kisasszony.

– Hanem ivóvized biztosan nincs elegendő?! – mondta a két idősebb nővér. – Gyere hát velünk vízért a kútra!

– De bizony van víz is a konyhóban! – felelte Pici kisasszony, a két nővér erre meg nagy dühösen hazament.

Másnap reggel aztán megint jött a két nővér, de most meg sem álltak Pici kisasszony konyhójánál, hanem vígan dalolva mentek el az ablak előtt. Csodálkozva kiáltott utánuk Pici kisasszony:

– Hát ti meg miért vagytok ilyen nagy vigassággal?

– Megyünk hintázni a tengerparti mangófán – válaszolt a két nővér. – Hiszen emlékezhetsz magad is, milyen jól játszottunk ott még tavaly is!

– Bárcsak engem is vinnétek! – sóhajtott Pici kisasszony.

– Dehogyan viszünk! – felelték a nővérei. – Nem vagy már a mi régi játszópajtásunk, mióta herceg lett a férjed!

Tegnap még igencsak gyanakodott Pici kisasszony, hogy valami rejlik a nővérei nagy szívélyessége mögött, de most csak nem lehet a dologban csalafintaság, hiszen nem is akarták, hogy velük menjen! Karjára kapta hát gyermekét, s szaladt ki a konyhóból, ment nővéreivel a tengerparti mangófához.

Valahányszor odamentek, mindig a legidősebb leány ült fel elsőnek a hintára, a másik kettő meg lökte. Így történt most is. Másodiknak felüli a középső, s végül aztán Pici kisasszonyra került a sor. Mit sem sejtve telepedett a hintára, karján tartotta a fiát, de a két gonosz nővér akkorát taszított a hintán, hogy Pici kisasszony egyensúlyát veszelve gyerekestül a tengerbe zuhant.

Nagy szerencsájukra éppen a közelben halászgatott egy jól megtermett gólya, az meglátta őket, és hatalmas csőrébe kapta Pici kisasszonyt meg a fiát. Akkor aztán elszállt velük fészke. Egy sziget közepén állt egy nagy fa, azon meg a gólya fészke. A bolondos öreg madár azt hitte, hogy most már Pici kisasszony az ő felesége, a gyerek az ő fia. Pici kisasszony lefektette alkonyatkor a fiát és így énekelt:

*Aludj, baba, csicsija,
Kígyóherceg kislefia.*

Hanem akkor a gólya mérgeesen rákiabált:

– Megcsípjelek-e, megdöfjelek-e?! Éles ám a csőröm!

Megijedt Pici kisasszony, egyszeriben változtatott a nótán:

*Aludj, baba, csicsija,
Gólyamadár kislefia.*

Ez bezzeg már jobban tetszett az öreg gólyának, nevetett is örömeiben. Így történt aztán mindennap, mert Pici kisasszony csak nem feledhette Kígyóherceget, s minden áldott nap dalába foglalta a nevét.

Történt egyszer, hogy Kígyóherceg hajója hazatérőben épp a gólyamadár szigete mellett haladt el. Meghallották a hajósok Pici kisasszony énekét meg a gólya kiáltását, s azt hitték, tengeri szellemek ijesztgetik őket útjukon. Már tova is hajóztak volna, hanem a herceg megismerte asszonyának hangját, és elrendelte, hogy horgonyozzanak le a sziget partjánál. Engedelmeskedtek a hajósok, a herceg meg partra szállt és körülnézett. Meglátta fészkeből a gólya a herceget, s már repült is feléje, fente nagyban a csőrét, a herceg meg előrántotta kardját. De erre már Pici kisasszony is észrevette férjeurát, s rákiáltott:

– Le a fegyverrel, énrám hallgassatok!

Erre a herceg leeresztette a kardját, a madár meg a csőrét. Akkor Pici kisasszony mondta a gólyának, hogy a herceg a férje, a hercegnek meg elmesélte, hogyan mentette meg kettejük életét az öreg madár.

– Köszönöm neked, gólyamadár – szolt a herceg –, és most viszem is haza a feleségemet meg a fiamat!

– Azt már nem! – válaszolt a gólya. – Megmentettem őket, jogom van hozzájuk!

Mondta erre a herceg:

– Ne kösd meg magad, gólyamadár. Jól tudod, hogy kardommal könnyen megölhetlek, de meg itt van az én jó ötszáz matrózom is, ha segítségre volna szükségem. Nem kívánom életedet, mert megmentetted az enyéimet – ne makacskodj hát!

Hanem a gólya nem hallgatott a szóra, és párviadalra hívta a herceget. Az meg nem akarta megölni a bolondos vén jószágot, azt mondta hát neki:

– Gólyamadár, válassz: mi kellene jobban, a feleségem-e, vagy ötszáz jókora hal?

– Ötszáz jókora hal! – kiáltott a gólya, s csak úgy folyt a nyála. Mondta hát a herceg a hajósoknak, eresztenék le a hálójukat, fognának ötszáz jókora halat. Csakhamar hálóban ficánkolt az ötszáz hal, meg is kapta a vén madár, s cserébe visszaadta a hercegnek Pici kisasszonyt meg a gyereket. Nagy boldogan vitte őket Kígyóherceg a fedélzetre, felszedték a horgonyt és elhajóztak.

Akkor aztán elmondta Pici kisasszony, hogy is kerüli a szigetre, hogyan esett a tengerbe. Ugyan feldühödött a herceg, mikor meghallotta, milyen rútul rászedlek asszonyát a gonosz nővérek.

– Megölöm én mind a kettőt, érijünk csak vissza a faluba! – fogadkozott a herceg. De a jószívű Pici kisasszony addig könnyörgött nővérei életéért, míg csak az ura meg nem ígérte, hogy beéri egy alapos megleckéztetéssel. Beletette hát a herceg asszonyát és fiát egy nagy, nehéz ládába, aztán kikötöttek falujuk partjánál.

Látta ám a két nővér már messziről a hajót, felöltötték hát legdíszesebb ruhájukat, úgy siettek a herceg fogadására. A herceg meg pattra szállt, és aggodalmasan kérdezett felesége meg a fia után.

Azt mondták a nővérek:

– Beleesett a tengerbe ő is meg a fia is. Nagy a mi keserűségünk, de te, Kígyóherceg, ne búsulj: kárpótlásul el veheted egyikünket, vagy akár mindkettőnket is!

A herceg meg azt válaszolta erre, hogy a szomorú hír igen elkeserítette-elgyengítette; s ez nagy baj, mert van a hajórakományban egy bizonyos láda: annyira értékes, annyira becses a tartalma, a sok arany meg ékszer, hogy kirakását nem bízhatja hajósaira, maga pedig el nem bírja.

– Mégiscsak a hajósokra kell bíznom – mondta a herceg. – Talán nem szöknek meg ládástul-kincsestül!

Ugyancsak ámult a két nővér: mennyi selymet, brokátot, kincsesládát hordanak le a tengerészek a hajóról a herceg kunyhójába, s most gondolták:

– Ugyan értékes lehet az a nagy láda, becsesebb mind a többinél, ha a herceg nem bízza a hajósokra! – és mivel kapzsi volt mind a kettő, mondták a hercegnek, hogy majd ők maguk elviszik a ládát

– Hálásan fogadom szívességeketek – szólt a herceg. – Vigyetek is mindjárt a ládát saját kunyhótokba, hiszen Pici kisasszony halálával benneteket illet minden vagyonom.

Vitte is a két nővér a ládát, hogyne vitték volna! De biz az olyan nehéz volt, hogy csak úgy patakozott róluk a verejték. Hanem azért el nem fogadták volna senki szomszéd segítségét, mert egy szemernyi aranytól sem akartak volna megválni a szívesség fejében. Amint aztán hazaértek, úrrá lett rajtuk a kíváncsiság és tüstént kinyitották a ládát. Abból meg előbújt Pici kisasszony és a fia, a két nővér meg mit tehetett? bocsánatért esdekelt.

Látták a szomszédok, hogy járt a két gonosz nővér, s jól nevettek a felsült két kapzsi lányon.

SZIVÁRVÁNY ÉS KROKODILUS

Syriam királyasszonya gyermekágyban halt meg. De amikor meggyújtották halotti máglyáját, a gyermek megszületett. Kisleány volt, s atyja, a király Mwaynún hercegnőnek nevezte el.

Hanem szegény kis hercegnőt nem vihették el a székvárosba, mert temetőben született, és az emberek ezt baljós előjelnek vélték. Így aztán a király palotát emeltetett leányának a temető mellett. Idővel valóságos város épült a Dallának nevezett palota körül.

Túl a folyótorkolaton terüli el Mingaladon királyság, s a király fia, Nandar herceg, szerelemre lobbant Dalla ifjú hercegnője iránt. Sehogy sem tetszett ez Mingaladon királyának, sem a népének, mert úgy vélekedtek ők is, hogy aki temetőben született, csak bajbaromlásba döntheti az országot. Kemény szóval megtiltotta hát a király az evezősöknek mind, hogy fiát átvigyék Daliába, a hercegre meg ráparancsolt, hogy soha többé ne keljen át a folyón.

Mingaladon városa pedig igen közel csejt a folyóágyhoz. ahol Esőfelhő, a krokodilus tanyázott, s egy napon, mikor a herceg bánatosan tekingetett az eltiltott túlpárt felé, éppen arra úszott maga Esőfelhő. Odaúszott a herceghez, s felajánlotta szolgálatait. Hálás volt az ifjú herceg, de csak nem szállt el a bánata.

– Kedves gazdám – szólta Esőfelhő –, mit tehetnék értetted?

– Nem segíthetsz az én nagy bajomon, Esőfelhő – válaszolt a herceg –, hiszen ki is segíthetne, hogy atyám tudta nélkül átkelhessek a folyón, kedvesemet felkeresni?

Akkor Esőfelhő felajánlotta, hogy ő bizony átviszi a herceget a szájában, majd ha leszállt az alkony.

– Nem láthat meg senki – mondta a krokodilus –, és királyatyád soha meg nem tudja, hogy megszegted a parancsát. Én meg olyan sebesen úszom, hogy egy perc se telik bele, máris odaát vagyunk, s nem lesz ártalmadra számban a levegő hiánya.

Ráállt a herceg a szóra, s ettől fogva minden áldott este átkelt a folyón, a krokodilus szájában; felkereste kedvesét, és másnap virradatra visszatért.

Történt pedig, hogy egy Barna nevezetű nősténykrokodilus szerelemre gerjedt Esőfelhő iránt, de mivel az ügyet sem vetett rá,

Barna bosszút esküdött. Igencsak elfogta az irigység, mikor látta Esőfelhőt, mint úszik át nagy büszkén értékes terhével a folyón. Mivel Barna megérte már a századik esztendejét is, értett az átváltozás művészetéhez: emberbőrbe bújt hát, és elszegődött szolgálónak Mwaynún hercegnőhöz. Nyájas is volt, ravasz is volt, könnyűszerrel beférkőzött hát a hercegnő bizalmába, s csakhamar legkedvesebb udvarhölgye lett.

Azt kérdi egyszer Barna a hercegnőtől:

– Kedves úrnóm, mikor a herceg eljön éjjelente, jobbján alszol-e vajon, vagy a balján?

– A balján – válaszolt gyanútlanul a hercegnő –, s bal karja szolgál párnámul.

– Hm, hm – mondta erre ravaszul Barna krokodilus –, biz ez arra vall, kedves úrnóm, hogy a herceg nem szeret eléggé! Ha csakugyan szeret, megengedi, hogy a jobbján aludj, s jobb karját használd párnául.

– Hát már hogylene engedne bármit is, amit a kedvem tart! – méltatlankodott a hercegnő.

Azt mondja erre Barna:

– No hát, kedves úrnóm, itt az alkalom, hogy kipróbáld! Kérd meg ma éjjel, aludhatnál-e a jobbján, nyugtathatnál-e jobb karján a fejedet?

Nemhiába adott ilyen tanácsot a ravasz krokodilus! Tudta ő igen jól, hogy ha egy asszony fejét egy hős vagy herceg jobb karján nyugtatja: balszerencse éri akkor az ifjút. Nem kívánta Barna a herceg vesztét de tudta, ha szerencsétlenség éri titkos útjain, Esőfelhőnek gyűlik meg majd a baja Mingaladon királyával.

Leszállt az est eljött az ifjú herceg kedveséhez. Az megkérte, alhatna-e az éjjel a herceg jobbján, nyugtathatná-e fejét a jobb karján.

– Én kedvesem – válaszolt az ifjú –, nem tudod-e, hogy balszerencse ér engem, ha fejedet jobb karomon nyugtatod?

Hanem a hercegnő azt gondolta, kifogást keres csak a kedvese, mert nem szereti eléggé, nem akarja kérését teljesíteni.

– Nem szeretsz te engem – szólt bánatosan a herceghez. Végül is az beadta a derekát, s a hercegnő egész éjjel kedvesének jobbján aludt, jobb karját használta párnául.

Virradatkor lement a herceg a folyópartra: olt várta már a hűségese krokodilus. Beugrott a szájába, Esőfelhő meg elindult vissza az úton. Hanem útközben mintha köd borult volna Esőfelhő elméjére: megfeledkezett utasáról, s csak úszkált, órákig úszkált fel-alá a folyón, s szájában közben elalélt a herceg, mert nem jutott levegőhöz.

A király meg az udvaroncok ezalatt tűvé tették Mingaladon városát, de sehogyan sem akadtak a herceg nyomára. Akkor Esőfelhő megpillantotta a királyt a parton, s egyszeriben eszébe jutott, hogy a szájában hordozza urát, a herceget. Partra úszott nagy sebesen, kitátotta száját, s óvatosan letette a herceget a király lába elé. Hanem az ifjú hercegeben már nem volt semmi élet.

Nagy keserűség lett úrrá Esőfelhő szívéen, s töredelmesen megvallotta a királynak, hogy került szájába az ifjú herceg.

– Készen vagyok a halálra, uram királyom – szólt Esőfelhő –, követem a sírba az én kedves hercegemet. Büntess hát szigorú kézzel, jó uram!

– Hűségesen szolgáltad fiamat – szólt nagy bánatosan a király –, a kedvéért megbocsátok hát neked. Hanem ha szolgálni kívánod halott gazdád emlékét, fordulj vissza, ússz át a hercegnőhöz, és tudasd vele a szomorú hírt.

Esőfelhő vissza is úszott a folyón, s elmondta a hercegnőnek, hogy meghalt a kedvese. A hercegnő szívet annyira elöntötte a bánat meg a lelki-furdalás – hisz ő okozta a herceg halálát, ő hozott rá halszerencsét –, hogy elkeseredésében meghasadt a szíve.

Napnyugtakor Mingaladonban meggyújtották a herceg halotti máglyáját, Dalla felett meg a hercegnő halotti máglyájának tüze világított. Búsan nézték az emberek a folyó két partjáról az égis éré lángokat s ahogy nézik, mit látnak? A két máglya füstje egybeolvadt, s találkozásukból szépséges szivárvány támadt az égen.

MESE A HOLDBÉLI ÖREGEMBERRŐL

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer a faluban egy öregember. Rizst hántolt bérbe, abból tengette az életét. És se barátja, se rokona nem volt, csak egy öreg nyuszija. Egész álló nap – s ha sütött a hold, még éjszaka is – ott ült az öreg, szemelte a rizst, az öreg nyuszi meg mellette kukolt, és felszedegette az eldobott szalmát.

Hát egyszer egy szép holdvilágos éjszakán azt mondja az öregember:

– Bizony nem jól van ez, hogy én rostálom a magot hántolás után. Bezzeg, ha volna itt egy jóra való öregasszony, az majd megrostálná helyettem, s közben el is szórakoztatná a nyuszi meg jómagámat is!

Meghallotta szavát a holdistennő, és nagyon megszánta az öregembert.

Másnap felöltötte egy öregasszony alakját, elment az öreghez, és elszórakoztatta. Az öreg hántolta a rizst naphosszat, az öregasszony meg rostálta.

S amikor leszállt az éj, a holdistennő visszament az égbe.

Ettől kezdve a holdistennő minden áldott nap öregasszonnyá változott, és a nyuszi s az öregembert szórakoztatta.

De napszálltakor mindig elhagyta őket, mert éjszakákon holdfényről kellett gondoskodnia, no meg éjszaka úgysem dolgozott az öregember.

Teltek-múltak a hetek, egyszer aztán kérdi az öregember:

– Ki vagy te, és mért hagysz el, ha leszáll az éj?

S az öregasszony elmondta, hogy bizony ő a holdistennő.

Azt mondta erre az öreg:

– Vigyél hát el engem meg a nyuszi magaddal a holdba, hadd éljünk veled örökké, hiszen olyan magányosak vagyunk nélküled!

S akkor a holdistennő elvitte az öreget meg a nyuszi a holdba – és azóta is ott élnek mind a hárman nagy béke és boldogságban.

S a kisgyermek – már persze csak azok, akik nem sírnak este – azóta is ott látják a holdban az öregembert: hántolja egyre a rizst,

a nyuszi meg ott kuksol mellette, és felszeddegeti az eldobott szálakat.

HOLDFOGYATKOZÁS

Volt egyszer egy szegény özvegyasszony; az amikor érezte, hogy közeleg az utolsó órája, magához hívta két szépszál unokáját, s ekképpen szólt hozzájuk:

– Fiaim, én nem hagyhatok rátok se aranyat, se ezüstöt, mint más nagyanya tenné, hanem az öregebbikre testálom a mozsaramat, a fiatalabbikra meg a mozsártörőt, ott találjátok a konyhában mind a kettőt.

Azzal a szegény asszony hamarosan jobblétre szenderült.

Azt mondta magában az öregebbik testvér:

– Már én mihez kezdjek egy mozsárral? Nem vagyok én kukta!

Nem is vette el a mozsarat, hanem felkerekedett, elköltözött egy idegen faluba, s ott két keze szorgos munkájával szép kis vagyona tett szert.

Hanem a fiatalabbik már jobban tisztelte nagyanyja végakarátát. Azt mondta magában:

– Öreganyám nem hagyja rám a mozsártörőt. ha annak nincs valami különleges értéke.

Így aztán akárhová ment, egyre vitte magával a mozsártörőt; csúfolták is a szomszédok eleget. Rőzsét gyűjtött az erdőben, s eladta a falusiaknak – így kereste meg szűkös kenyerét.

Történt egy napon, hogy rőzsészedés közben egy hatalmas kígyóra bukkant, s ijedtében nyomban felmászott egy fára. De milyen nagy volt a meglepetése, mikor a kígyó egyszerre csak emberi hangon szólott hozzá!

– Ne félj, nem esik bántódásod – mondta a kígyó –, csak a mozsártörődöt szeretném kölcsönkérni.

– Miért van rá szükséged? – kérdezte nekibátorodva a fiatalabb testvér.

– Meghalt az én jó férjem – válaszolt a kígyó –, de ha a bűvös mozsártörőt az orrlukához érintem, egyszeriben feltámad.

– Nem is tudtam, hogy varázserejű a mozsártörőm – szólt hitetlenül a fiatalabb testvér.

– Gyere velem, majd meglátod – mondta a kígyó.

Így hát a fiú követte a kígyót az erdő túlsó részébe, s ott rá is letek a döglött kígyóra. Jószerivel még hozzá sem érintette a mozsártörőt a halott csúszómászó orrlyukához, az máris életre kelt.

– A mozsártörő varázsereje az illatában rejlik – magyarázta az első kígyó –, s mindaddig megmarad, míg nem szólsz róla senkinek.
– Azzal a kígyó köszönetét mondott a fiatalabb testvérnek s ment tovább az útjára.

A fiatalabb testvér visszatért falujába, s útközben meglátott egy döglött kutyát. Jó ideje heverhetett az útszélen, mert bizony alaposan kikezdte az enyészet. A fiatalabb testvér csak odaérintette a mozsártörőt a kutya orrlyukához s az már talpra is ugrott. A fiú nyomban elnevezte Szederjes úrfinak, s ezentúl jóban-rosszban kitarottak egymás mellett.

Csakhamar híre járt, milyen nagy csodadoktor a fiatalabb testvér: még a holtakat is életre kelti. De azt már senki se tudta, hogy varázslatos gyógyereje a mozsártörőben rejlik; azt gondolta mindenki, csak babonából hordja mindig magával.

Ekkortáiban történt, hogy meghalt a király egyetlen leánya. Elküldött az uralkodó nyomban a fiúért, az meg szépen életre is keltette a királykisasszonyt. Hálából a király neki adta leánya kezét, így aztán trónörökös lett a fiatalabb testvér. Hanem azért nem hagyta abba áldásos munkáját; feltámasztotta továbbra is mind a holtakat, s a birodalom a gond és bú helyett az öröm és vigasság tanyája lett.

Nagy gondolata támadt egy szép napon a fiatalabb testvérnek:

– Ha a mozsártörő lebírja a halál! – mondta magában –, miért ne lehetne úrrá az öregkoron is?

Ezért aztán minden áldott nap odaérintette orrlyukához a mozsártörőt, de meg a királykisasszonyéhoz is. Az meg igen csodálkozott, hogy mit mível a hites ura, de úgy gondolta, az efféle híres csodadoktornak is lehet valami hóbortja.

Teltek sorra a napok, aztán a hetek, s látta bizony a fiú, hogy nem öregszik egy szemernyit se, de meg a felesége sem: megtalálta hát az örök fiatalság titkát!

Hanem amikor a hold látta, hogy két halandó emberi lény éppoly örökifjú, mint ő, ugyancsak elfogta az irigység.

– Még maga a nap is öregszik – morgott magában –, hiszen estére összetöpörödik, vörös lesz és csúnya.

És a hold ugyancsak várta a jó alkalmat, hogy ellophassa a bűvös mozsártörőt.

Egyszer a mozsártörőt belepte a harmat, s a trónörökös kitette a napra száradni. Ő maga meg odaült melléje és őrizte hűségesen. Felmérgesedett ezen a királykisasszony.

– Jó uram – szólott –, mégse illik egy herceghez, hogy a napon szárogasson egy ócska mozsártörőt, ő meg ott üljön mellette! Miért nem bízod katonáidra, hogy őrizzék?

Annyira erősködött, hogy a trónörökös végül beadta a derekát

– Hanem akárhogy is nem bízhatom a mozsártörő őrizetét – mondta –, csak az én hű Szederjes kutyámra.

Így aztán Szederjes úrfi odatelepedett a mozsártörő mellé, és őrizte keményen. A hold meg úgy érezte, itt a jó alkalom: le is szállt az égről, hogy elcsenje a mozsártörőt. Fényesen sütött a nap, nem látta hát meg Szederjes a hold halovány fényét, csak a szagát érezte meg, és sehogyan sem értette a dolgot. A hold felkapta a mozsártörőt, és úgy elszaladt, hogy a nyoma se látszott.

De bizony Szederjes kutya csak utána iramodon, követte a mozsártörő illatát, mert az jóval erősebb volt a hold szagánál.

S mind ettől a naptól fogva a kutya örökösen üldözi a holdat. Éjszakánként megpillantja, de nappal csak a mozsártörő illatát követheti nyomon. És mert mindig beszívja ezt a varázsos illatot, örökifjú marad Szederjes kutya és halhatatlan. Olykor utoléri a holdat, belemar és megpróbálja lenyelni; hanem az túl nagy falat egy kiskutyának, s akárhogy szeretné, sehogyan sem megy le a torkán. Végül aztán, kénytelen-kelletlen, kiköpi a holdat, s akkor kezdődik a hajsza előlről.

Örökkön-örökké folytatódik a hajtóvadászat. Ezért mondják a burmaiak holdfogyatkozáskor:

*Megfogta a holdat Szederjes
és amikor vége a holdfogyatkozásnak:
Kiköpi Szederjes a holdat.*

A PAGANI JÖVENDŐMONDÓ

Fia született a pagani király csillagjósának. Fel is állította nyomban a gyerek horoszkópját, s azt olvasta ki belőle, hogy a fiú egykor ki fogja vágni atyjának a nyelvét. Fogta hát a csillagjós a gyereket, beletette egy fazékba, azt meg az Irrawaddy habjaira bízta: gondolta, majd a folyó leviszi a tengerig, s ott a fiú a hullámsírba vész.

Úszott-úszott a fazék lefelé a folyón, de amikor elért Alsó-Burmába, megpillantotta egy öregasszony, aki éppen ott fürdött, s kíváncsiságból odaúszott a fazékhoz. Meglátta benne a gyereket, partra vitte, és saját fiaként fölnevelte.

Felcseperedett a fiú, s egy szép napon csatlakozott egy kereskedő-karavánhoz, s elment velük egy nagy városba, melynek egyeteme is volt. Az egyetemen csillagjósást tanult, aztán mikor elérte tizenhatodik esztendejét, abbahagyta tanulmányait s hazatért a falujába. Szomorúan hallotta, hogy nevelőanyja meghalt – felszedte hát a sátorfáját és meg sem állt Pagan városáig. Ott letelepedett, s mint jövendőmondó kereste a kenyerét. Csakhamar olyan hírnévre tett szert, hogy a nép „Csalhatatlan Mester”-nek nevezte. Még a király csillagjósája is irigyelte hírét-nevét – márpedig, hisz emlékeztek rá, az nem volt más, mint a tulajdon apja.

Egyszer a pagani király eszébe vette, hogy kolostort építtet, s megparancsolta csillagjósának, keressen kedvező előjelekben bővelkedő helyet az építkezéshez. Mikor ez megtörtént, a király odavonult kíséretével, hogy ünnepélyesen elhelyezze a kolostor alapkövét. Akkor felszólította a csillagjóst, mutassa meg, hova helyezték az alapkövet. A csillagjós áttanulmányozta bölcs könyveit, aztán kinyilvánította a következő jóslatot: Nyár derekán jár ugyan az idő, mégis: déltájt esőfelhők jelennek meg az égen, s a felhők közül egy sas csap le a mezőre, csőréből pedig leejt egy halat.

– Ezen a helyen ér majd földet a hal – szólta a csillagjós, és egy pontra mutatott –, ez legyen hát helye az alapkőnek.

Nagy néptömeg gyűlt össze, hogy végignézze a szertartást; közöttük volt Csalhatatlan Mester is, aki most így szólott:

– Nem jól mondod, csillagjós uram: bizony nem ott, hanem itt ér földet a hal – ez lesz hát helye az alapkőnek!

Haragra lobbant a csillagjós; szemtelen, kotnyeles tacskónak nevezte Csalhatatlan Mestert.

– Nos, akkor fogadjunk! – szólt merészen az ifjú. – Aki kettőnk közül eltalálta az igaz helyet, az kivághatja a másik nyelvét!

A csillagjós ráállt a fogadásra, és már közeledett is a dél, s mind mélyebb lett a csend. Pontban tizenkét órakor sűrű felhők lepték el az eget, s a felhők közül, csőrében hallal, egy sas csapott le a mezőre. Aztán a nagy madár leejtette a halat, s vajon hova esett? Arra a helyre, amelyet a király csillagjósja jelölt meg. Hatalmas éljenzésben tört ki a tömeg, éltették a csillagjóst. Hanem a halban még volt egy szikra élet: addig csapkodott, vonaglott, míg el nem vergődött a Csalhatatlan Mester megjelölte helyre. Most már az ifjú jövőmondót ünnepelte a nép: biztatták erősen: vágná ki a csillagjós nyelvét Csalhatatlan Mester tétovázott, hanem akkor dölyfösen rákiáltott a csillagjós:

– Ne habozz, ifjú, vágd ki tüstént a nyelvemet!

De bizony Csalhatatlan Mester csak a nyelve csücskét vágta le. Mikor aztán ez megtörtént, egyszeriben eszébe jutott a csillagjósnak, miféle horoszkópot állított ő tulajdon fiának sok-sok évvel ezelőtt. Titokban kutatni-vizsgálgódnak kezdett, s meg is tudta csakhamar, hogy Csalhatatlan Mester valóban a fia.

Milyen nagy volt az ifjú lelki furdalása, mikor megtudta, hogy nem másnak: édesapjának vágta le a nyelve csücskét! Hanem az apja hamar megnyugtatta, s nyilvánosan kihirdette, hogy, fiát magamagánál is tudósabb csillagjósnek ismeri el.

Úgy hozta a véletlen, hogy éppen abban az időben egy harmadik híres csillagjós is tanyázott Paganban: egy szerzetes. Igencsak megirigyelte Csalhatatlan Mester dicsőségét, s titokban a vesztére tört. Felkereste az ifjút, is megkérte, állítana neki horoszkópot.

– A mától számított hetedik nap virradatkor – így szólt Csalhatatlan Mester jóslata –, villámcsapás fog érni téged!

– Ügyelj a szódra, ifjú csillagjós! – szólt a szerzetes és távozott. Kieszelt egy tervet: hogyan menthetné meg életét, s tehetné köznevetség tárgyává az ifjút. A hetedik nap, virradat előtt, fejére tett egy jókora agyagtömböt, aztán nyakig belemerült a folyó vizébe.

Gondosan vigyázta az eget, s amikor villám szántott rajta végig, a szerzetes tüstént víz alá bukott, A villám belecsapott az agyagtömbbe, hétfelé törte, de a szerzetes sértetlen maradt. Elment akkor Csalhatatlan Mesterhez, és szólott hozzá nagy gúnyosan:

– Nos, kedves ifjú mesterem, felkelt a nap, s az én szegény fejem mégis ép maradt és sértetlen! Hol van hát a te híres villámcsapásod?

Csalhatatlan Mester nem is gyanította a turpisságot, és csakugyan azt hitte, hogy meghiúsult a jóslata, összeszedte hét mind a bölcs könyveket, tudós írásokat, s elégette egy halomban, mert elvesztette hitét a csillagjóslásban. Szolgája meglátta a pusztítást, s futott lélekszakadva a hírrel Csalhatatlan Mester apjához. Az meg is jelent nagy sietve, és szólott a fiához:

– Ne égeds el, fiam, a könyveket, add nekem inkább!

– Késő, apám – válaszolt az ifjú –, hamuvá égtek már mind a könyveim!

– Add hát nekem a hamut – kérte az apja. Hanem amikor Csalhatatlan Mester kereste volna a hamut: látta ám, hogy egy kiskakas széjjeltúrta. Ez idő óta mondja meg a jövőt a kakas lába.

Csalhatatlan Mester meg annyira búsult jóslatának felsülésén, hogy végül megzavarodott elméjében. Fel-alá bolyongott Pagan utcáin, s jóslatokat mormolt magában.

Olyan csodálatos csillagjós volt, hogy nemcsak a jövőbe látott, hanem a föld méhébe is: meglátta mind az elásott kincseket, de mivel hivatását nagyobbra tartotta az efféle földi dolgoknál, soha fel nem ásta a kincseket, s rejtekhelyükről sem szólott senki emberfiának. Most azonban, hogy elméje elborult, mutogatott erre-arra és kiáltozott:

– Itt egy láda arany, ott egy fazék ezüst!

Meghallotta ezt sok kincskereső, Csalhatatlan Mester nyomába szegődtek, kezükben tábla és ceruza, hogy feljegyezzék a megjelölt helyet. De bizony a mester még így, zavarodottan is, hű maradt hivatásának eszméihez, e ha látta, hogy követik, hangos: „Bim-bam! Bim-bam!” kiáltozással elfutott.

Már jó néhány hónapja nem volt tiszta az elméje, amikor súlyosan megbetegedett, s a betegség egy kis időre visszahozta

józan eszét.

– Vétkeztem, mikor levágtam atyám nyelve csücskét – szólott –, s noha öntudatlan volt a bűnöm, elmém elborulásával bűnhődöm érette.

Azt is megjósolta, hogy halála után el fogják törni lábait. Ezek után csakhamar meg is halt. Elkészült a koporsója, s csak ekkor derült ki, hogy túlságosan rövidre mérték. Így aztán eltörték Csalhatatlan Mester lábait, hogy beleférjen a koporsóba.

Így történt, hogy Csalhatatlan Mester utolsó jóslata még halála után is beteljesült.

SZALMÁT ESZIK A KIRÁLY

Fogta magát egy szép napon a király: álruhát öltött, és egyetlenegyszál kísérelével sétára indult székvárosában. Hát egyszer csak meglát egy öregasszonyt, amint éppen rizst hántol. A szalmát mind eldobálta, hanem annak olyan, de olyan édes volt az illata, hogy a király egyszeriben megéhezett erre az ingerlő szagú csemegére. Megpróbálta lebírní étvágyát, de alig tett néhány lépést, mégiscsak úrrá lett rajta az ehetnék; visszaküldte hát szárnysegédét: hozna neki a megáhitott szalmából. Igencsak megrökönyödött a szárnysegéd a különös kívánságon, s hajtogatta erősen, hogy a szalma nem királyi eledel, hanem disznóknak meg tehéneknek való. De a király csak nem hajlott a szóra; hát végül a szárnysegéd nagy vonakodva mégis elhozta a szalmát, és a király nagy élvezettel megette. Amikor aztán jóllakott, így szólt a szárnysegédhez:

– Ha pedig erről bárkinek egy szót is szólsz: jaj az életednek!

Hanem amikor hazaért a szárnysegéd, egyre inkább nyomta a begyét a mesélhetnék. Evett is, aludt is, énekelt is – mindhiába: nem menekedett az ingertől.

– Ha legalább megsúghatnám valakinek! – gondolta magában.

Eltelt két nap, három is, a szárnysegéd meg valósággal betege lett a nagy titoktartásnak, a beszélhetnéktől meg csak nem szabadult. Végül már nem bírt magával: mint a szélvész, kirohant a házából, s erdőt-mezőt tűvé tett valami csendes kis zug után, ahol kedvére szélnek ereszthetné a mondókáját, de úgy, hogy senki emberfia meg ne hallja. Még a folyóra is kivezett, hanem ott attól félt, meghallhatnák a halászok. Akkor elment a temetőbe, de ott meg a sírásók miatt nem merte kinyitni a száját Mit volt mit tennie: bevette magát az erdő sűrűjébe, fejét egy vén fa odvába dugta, és sebesen elsusogta:

– Szalmát eszik a király! Szalmát eszik a király!

Ettől aztán menten megkönnyebbült, és megnyugodva hazatért.

Teltek a hetek, múltak a hónapok, s egy szép napon a királyi palota időjelző nagy dobja felmondta a szolgálatot. Elment a dobkészítő-mester az erdőbe, új dobnak való fatörzset keresni. Hogy

történt, hogy nem: éppen azt a fát választotta ki, amelyik a szárnysegéd nagy titkát rejtette magában.

Hamarosan el is készült az új dob; valóságos mesterművet sikerített belőle a királyi dobkészítő. Csodájára járt a nép, csodájára az udvaroncok, de bizony még maga a király is. Rendeztek nagy dobavató ünnepséget, hétországra szólót, s az egybesereglett tömeg visszafojtott lélegzettel várta-várta a nagy dob első döndülését

Meg is perdült a csodálatos hangszer, de lett is nagy ribillió! Mert nem azt döndülte bizony, hogy:

– Bumm, bumm, bumm!

de nem ám! Azt peregte-fecsegte:

– Szalmát eszik a király! Szalmát eszik a király!

A RÉSZEGEMBER MEG A SZELLEM

Nem messze a falutól állt egy ütött-kopott, düledező kolostor; rossz híre volt kegyetlenül, mert aki csak átlépte a küszöbét, másnapra ott feküdt holtan, minden csontja ízzé-porrá zúzva. Történt pedig egyszer, hogy a falu részegese sehol sem talált egy nyugodt kuckót, ahol békén felhörpínthetné pálinkáját. Kiballagott hát a romba dőlő kolostorba, megtelepedett az omladozó fal tövében, s jó alaposan a flaska fenekére nézett.

Hát, uramfia! egyszerre csak döngő léptekkel közeleg egy potrohos szerzetes, s azt mondja a részegesnek:

– Hallod-e, te világi férfiú – aztán birkózni tudsz-e?

Igen nekimérgesedett a részegember, hogy nem hagyják békén iddogálni, azt mondta hát nagy hetykén:

– De mennyire tudok, szerzetes uram!

– Nosza, verekedjünk hát meg! – ajánlotta a szerzetes. Neki is gyürköztek azon nyomban, de bizony a részegember akárhogyan igyekezett-ügyeskedett: csak nem bírta a szerzetessel, mert az puha volt, akár egy zsák pelyva, és csúszós, mint az ángolna. Fújt-lihegett a részeges, de bezzeg az ellenfele meg se szusszant egész idő alatt. Akkor aztán gondolta a részegember, hogy nem más ez, mint a kolostor szelleme, szerzetes alakjában.

Végre a szerzetes úgy elkapta-megcsavarintotta a részegembert, hogy az lélegzeni sem bírta, nemhogy moccanni, s akkor aztán jó néhányszor földhöz verte a nyomorultat. A részeges meg szorult helyzetében nagy nehezen kiszabadította fél kezét, vaktában a szerzetes feje után kapott, s nagy meglepetésére valami láthatatlan børsipka-félét tapintott a borotvált, koponyán. Le is szedte menten, a szerzetes meg nyomban elengedte áldozatát, s könyörgőre fogta a dolgot:

– Add vissza a sipkámat, világi férfiú!

Látta a részeges, hogy hatalmában tartja a szerzetesi, odavetette hát amúgy foghegyről:

– Aztán miért adnám vissza? Magam is már régóta szeretnék egy ilyen helyes kis børsipkát!

– Hanem ez nem akármilyen sipka ám! – magyarázta a szerzetes. – Csodás hatalma van; nélküle egy szellem se tudna köddé válni. Ha pedig emberi lény kaparintja meg, várnunk kell türelmesen, míg szabad akaratából visszaadja.

– Hahaha! – fogta az oldalát nevetében a részeges. – Szépen köszönöm, hogy betanítottál; most aztán nyakon csíplek, s viszlek a faluba: három évig szolgám leszel, és szerzed nekem a pálinkát! Akkor aztán, ha hűségesen szolgáltál, visszakapod a sipkádát.

No, nekikeseredett ugyancsak a szellem, s kérlette erősen a részegembert: adná vissza a bűvös sipkát. Nagy bújában-bajában még azt is elárulta, hol található a részeges hét elásott fazék aranyat a kolostor lépcsője alatt.

– Majd te kiásod, cimborám! – felelte a részeges. Így aztán a szegény szellem ásta ki a hét kincses fazekat.

– Fogd az aranyat és jer utánam! – parancsolta a részeges, a szellem meg követte, akár a kezes bárány.

Mikor elérlek a falu határába, azt gondolta a részegember, ha meglátják a parasztok, hogy egy szerzetessel viteti a cókmókját, még utóbb igencsak pórul jár. „Ha pedig megmondanám, miféle szerzetes ez – gondolta magában –, odacsődülnek mind az udvaromra, s nem ihatom meg békén a pálinkámat”

Így hát. azt mondta a részegember a szellemnek:

– No, barátom, szellem! Köszönöm a fáradságodat, itt a sipkád, aztán mehetsz, amerre látsz!

Fogta a szellem a sipkát, és hipp-hopp: még ott volt, és már nem volt ott. A szegény-ember meg nagy fényűzésben-gazdagságban töltötte hátralevő napjait.

MESE A TOLVAJOKRÓL ÉS AZ ELÁSOTT ARANYRÓL

Egyszer egy igen-igen szegény öregember meg a felesége megpihent egy tamariszkuszfa alatt, a falu határában. Azt mondja az öreg az asszonynak:

– Belefáradtam a rőzszeszedésbe; nem bánám, ha inkább gazdagok volnánk!

– Sose búsulj, édes párom – mondta erre az asszony. – Csak egy kis szerencse kell, és találhatunk akár egy fazék elásott aranyat is!

Nevetett az öregember, tetszett neki, hogy ilyen mókásan válaszolt a felesége.

Meghallotta beszédjüket a fa szelleme, megkedvelte a két öreget s elhatározta, hogy nagy örömben részesíti őket

Leszállt az éj, az öregember meg izgatottan felrázta az asszonyát:

– Kedves párom, hallgasd csak meg, milyen furcsa álmom volt! Megjelent előttem a falu határában a tamariszkuszfa szelleme és megparancsolta: ássam ki azt a fazék aranyat, ami ott rejtőzik a fától három lépéssel keletre.

– Ez bizony furcsa – mondta rá az asszony –, mert ugyanezt álmodtam én is, már éppen ébreszteni akartalak, mikor felráztál.

– Ostobaság volna törődni az álmunkkal – szólott a férje. – Mielőtt nyugovóra tértünk, arra gondoltunk mind a ketten, hogyan tréfálóztál az elásott aranyról, így hát az álom nem jelent semmit sem.

Hanem éppen akkor járt arra egypár tolvaj, s meghallották a jó öregek szavait. Nosza, rohantak is nyomban a fához, a tövétől három lépésre keletnek ásni kezdtek, és csakhamar rá is leltek egy agyagfazékra. Nagy izgatottan levették a fedőjét, világot gyújtottak – és mit láttak? Ott alszik mélyen egy jókora kígyó! No persze mindjárt visszarakták a fazékfedőt, és ugyancsak haragudtak az öregemberre.

– Biztosan kiásta már egyszer a fazekat, aztán – mikor meglátta benne a kígyót, megint betemette a földbe! – kiáltott mérgesen a

tolvajok vezére. – Akkor aztán meghallotta a lépteinket, és csak azért mondta el az egész mesét, hogy félrevezessen! Azt akarta, hogy nyomorultul elpusztuljunk a kígyómarástól! Szemet szemért: pusztuljon hát az öreg meg a felesége!

Azzal a tolvajok nagy óvatosan rákötözték a fedőt a fazékra, aztán a jó öregek kunyhójához settenkedtek. Hallották, hogy a két öreg alaposan horkol; belopóztak hát a kunyhóba, s az ágy lábához rakták a fazekat.

Eljött a reggel, felébredt az öregasszony és menten megpillantotta az agyagfazekat. Nagy izgatottan felköltötte a férjét, az meg leoldozta a fedőt a fazékról, s íme: elénk tárult egy nagy halom arany! Egyszeriben meggazdagodtak hát a jó öregek, s nagy jólétben-kényelmesen éltek, míg meg nem haltak.

A NÉGY OSTOBA

Élt egyszer egy faluban négy ember – olyan ostoba volt mind a négy, hogy senki fel nem fogadta őket. Elmentek végül egy öregasszonyhoz, s igen szépen kérték: fogadná fel őket. Jólelkű volt nagyon az öregasszony, mondta hát nekik, hogy eredjenek ki a nádasba, hozzanak nádat, mert meg akarta zsuppoltatni a háztetőt. Visszatért a négy ostoba, mindegyik hozott egy nádkévé. Kérdi az egyik ostoba az öregasszonyt:

– Hová tegyem a kévét, asszonyság?

– Csak oda a konyha mögé – felelt az öregasszony.

Hallotta ugyan a többi három ostoba a kérdést is meg a választ, de azért csak sorra megkérdezte mindegyik:

– Hová tegyem a kévét, asszonyság? – s az öregasszony mindannyiszor azt felelte:

– Csak oda a konyha mögé.

Elment megint a nádasba a négy ostoba, hoztak ismét egy-egy kéve nádat. Újból megkérdi sorra mind a négy:

– Hová tegyem a kévét, asszonyság? – s az öregasszony megint csak azt felelte:

– Csak oda a konyha mögé.

Elment megint a nádasba a négy ostoba, hoztak ismét egy-egy kévét. Megkérdi az egyik ostoba:

– Hová tegyem a kévét, asszonyság? – Hanem, most már elfogyott az öregasszony türelme, s nagy haragosan rákiáltott:

– A konyha mögé, te bolond!

Kérdi a másik:

– Hová tegyem a kévét, asszonyság? – Erre aztán majd kettéhasadt a méregtől az öregasszony, de csak ennyit mondott csúfondárosan:

– Raknátok talán a nyakam közé mind a kévét, ti bolondok.

És bizony a négy ostoba fogta valamennyi kévét s az öregasszonyra dobálta – az meg szegény azon nyomban szörnyethalt.

Meglátták a szomszédok, hogy mit művelt a négy ostoba, jól elverték hát rajtuk a port. Akkor aztán adtak az ostobáknak egy

fejszét s rájuk parancsoltak: menjenek az erdőbe, vágjanak ki egy nagy fát és csináljanak belőle koporsót a szegény öregasszonynak.

Azok meg elindultak csak úgy bele a világba, s addig mentek, míg egy nagy fához nem értek.

– Vágjuk ki! – tanácsolta az első ostoba.

– Nosza vágjuk! – mondta a második. – Majd én felmászom a fa tetejére, hogy a súlyom lehúzza.

Azt mondja erre a harmadik meg a negyedik ostoba:

– Mi meg majd egymásnak vetjük a vállunkat s ide állunk a fa alá, hogy egyenesen a vállunkra essen, mert különben még emelgetnünk kéne.

Így hát az első nekiállt a fejszével, a másik fölmászott a fára, a többi meg vállvetve várta, mikor dől ki a fa. Az meg ki is dőlt, de agyon is csapta a két alatta álló ostobát. Az az ostoba, aki a fa tetején kuksolt, hogy a súlyával lehúzza, szerencsésen esett, nem történt nagyobb baja, csak éppen elkábult a zuhanástól.

Az első ostoba, aki kivágta a fát, nézte a többit, és törte erősen a fejét:

– Meghallak ezek vagy csak elaludtak? – azzal leült szépen melléjük és várt türelmesen.

A második ostoba aztán magához tért és felült.

– Felébredtél? – kérdezte az első.

Körülnézett a másik, aztán azt mondta:

– Én fel, de az a kettő még alszik.

Azzal csak ültek békességgel és várták, hogy a többi is felébredjen.

Eltelt két nap, talán három is, hát egyszer arra megy egy favágó és ugyancsak elcsodálkozik, mikor látja a fa alatt a két holttestet, mellettük meg ott üldögél nagy nyugodtan két ember.

– Mi történt itt, jó emberek? – kérdi tőlük a favágó.

Azt mondja erre a két ostoba:

– Várjuk, mikor ébrednek a barátaink; de hát ezek a hétalvók meg se moccannak.

Ugyan elcsodálkozott a feleleten a favágó, meg is kérdezte nyomban:

– Hát nem látjátok, hogy ezek biz meghaltak?

– Meghaltak-e? – kérdezte vissza a két ostoba. – Aztán miből gondolod, hogy meghaltak?

– Hát ti sültbolondok – mondja erre a favágó –, hova tettétek az orrotokat? Nem érzitek-e a rothadó hús szagát? – Azzal ment az útjára. Felcihelődött a két ostoba is, és csak ballagtak megint a világba.

Mentek-mendegéltek, és bizony alaposan megéheztek. Egyszerre csak az egyik elbőfögi magát.

– Ej, de rossz szag jön a szádból! – mondja a másik. – Vajon nem azt, mondta-e a minap az a bölcs ember, hogy a rothadt szagról ismerszik meg a halál?

– Igazat beszélsz – felelte az első –, akkor hát én meghaltam! – azzal már feküdt is végig az úton.

Hanem akkor a másik ostobára is rájött a böfögés.

– Rossz szag jön a számból: meghaltam hát, én is! – kiáltott, és ő is végigfeküdt az úton.

Arra megy egyszer egy elefánthajcsár, elefántháton. Útjában volt a két ostoba, rájuk kiáltott hát nagy mérgesen.

– Már hogy térhetnénk ki az utadból? Hisz holtak vagyunk mind a ketten! – méltatlankodtak az ostobák.

– No majd feltámasztlak én benneteket! – fohászzkodott neki a hajcsár. Leugrott az elefántról, aztán jól megszurkálta hajcsárdárdájával a két ostoba lábaszárát. Fel is ugrottak nyomban, s azt mondták:

– Bűverejű a dárdád, hajcsár; feltámasztja a holtakat! Elcserélnéd-e a fejszénkért?

Mivel pedig a fejsze jóval többet ért, mint a dárda, öröme est elcserélte a hajcsár, aztán ment ki-ki az útjára.

Addig mentek az ostobák, míg csak egy szép nagy házhoz nem értek. Gazdag emberé volt a ház, éppen most halt meg az egyetlen lánya.

– Feltámasztjuk mi a lányodat! – hancegtek az ostobák.

– Híres orvosok vagyunk mi!

Nagy öröm töltötte el a gyászoló apát az ajánlat hallatán, meg is ígérte menten az ostobáknak, hogy busás jutalmat kapnak, ha életre keltik a leányát. Akkor a két ostoba kérte a gazdag embert, hagyná őket magukra a holttesttel. Úgy is történt; ők meg fogták a dárdát, jól

összeszurkálták vele a halott leányt – de bizony az csak nem kelt életre. Akkor bejött a gazdag ember, s ugyancsak elfogta a düh, látván: hogy összeszabdalták-szurkálták szeretett leányának holttestét. Hívta is nyomban a szolgálait, azok meg kékre-zöldre verték a két ostobát.

Azt mondja akkor a gazdag ember:

– Sose ismertétek se a lányomat, se engem. Mért ártottatok hát neki még halottaiban is?

– Jó uram – mondták az ostobák –, mi csak a kedvedre akartunk cselekedni, hogy kapjunk valami ennivalót.

Látta a gazdag ember, hogy nem gonoszak ezek, csak mérhetetlenül ostobák, azt mondta hát:

– Ti kötnivaló bolondok! Hát miért nem sírtatok-ríttatok? Mért nem kiáltoztatok: „Ó, nővérünk, miért hagytál itt bennünket? Gyászolunk téged, siratunk léged!”? – azzal útjára bocsátotta a két ostobát.

Azok meg mentek-mentek, s útjukban egyszer lakodalmas házhoz értek. Beszaladtak, közrefogták a menyasszonyt, s nagy keservesen óbégattak:

– Ó, nővérünk, miért hagytál itt, bennünket? Gyászolunk téged, siratunk téged!

Kelt is nyomban nagy riadalom; a menyasszony fivérei meg fogták a két ostobát, és kékre-zöldre verték őket.

– De hiszen mi csak a kedvetekre akartunk cselekedni, hogy kapjunk egy kis ennivalót! – magyarázkodtak az ostobák.

Látták ekkor a fivérek, hogy nem gonoszak ezek, csak igen nagyon ostobák. Azt mondták hát nekik:

– Hát ti sültbolondok! Táncolnotok-dalolnotok kellett volna, s kiáltozni közben, hogy milyen boldogok vagytok! – Azzal elbocsátották békességgel az ostobákat.

Ment-mendegélt a két ostoba, míg csak egy házikóhoz nem értek, melynek lakói, egy férfi meg a felesége, éppen nagy hangosan civakodtak, de még ütötték is egymást, ahol érték. A két ostoba meg kapta magát, berohantak a házba, körül táncolták a marakodókat, és nagy vígan dalolták:

– Ej, de víg az élet, de boldog az élet!

Erre már abbahagyta a házaspár a veszekedést, verekedést, és most már a két ostobát páholták, míg csak kékre-zöldre nem verték

őket.

– Jaj, jaj, hiszen mi csak a kedvetekre akartunk cselekedni, hogy adjatok egy harapás ennivalót! – kesergett a két ostoba.

Látta már az ember meg az asszony, hogy nem gonoszak ezek, csak ostobák, de nagyon; elengedték hát őket, csupán annyit kötöttek a lelkükre:

– Ti kergék, ha ilyet láttok máskor, csak annyit mondjatok: „Férj-feleség vagytok, maradjatok hát békességben!”

Megint csak útra kelt a két ostoba, s egyszerre csak megláttak két bivalyt, amint éppen öklelőztek. Közibük rohant a két ostoba, s közben egyre kiáltoztak:

– Férj-feleség vagytok, maradjatok hát békességben!

A két bivaly meg halálra öklelte az ostobákat.

Ez lett hát a vége e két ostobának, meg a róluk szóló mesének.

NÉGY LEGÉNYKE MESÉJE

Volt egyszer egy falu, élt abban négy ifjú legényke, arról híresek, hogy milyen hihetetlen-lehetetlen meséket tudnak költeni.

Történt egyszer, hogy megpillantottak egy vándorembert, amint betért pihenni a falu végi fogadóba – s csodálkoztak, hogy milyen szokatlan jó ruhát visel a vándor. Tüstént elhatározták, hogy elcsalják tőle a jó ruhát. Odamentek hát a vándorhoz, és beszélgetésbe elegyedtek. Azt mondja egyszer az egyik legényke:

– Nosza, kössünk fogadást! Mondja el ki-ki a legérdekesebb kalandját, s ha valaki kételkedik a mesében, rabszolgája lesz a mesemondónak.

Beleegyezett a vándor, a legénykék meg ugyancsak mosolyogtak a bajszuk alatt, mert azt hitték, könnyűszerrel túljárnak a vándor eszén.

Arra nem is gondoltak, hogy talán a vándor is tartogat a tarsolyában néhány fura történetet – de ha még úgy volna is, majd egyszerűen azt mondják rá: „Elhisszük, elhisszük!”

Egy szó mint száz: biztosak voltak benne, hogy az ő történeteik lesznek olyanok, hogy az idegen egy szavukat se hiszi el.

Persze azért nem akarták igazi rabszolgájukká tenni a vándort – csak éppen a ruhájára fájt a foguk. S mindjárt kapták is magukat, elhozták a falu bíróját, hogy döntse el a fogadást.

S akkor az első legényke belefogott a mesébe:

– Amikor még anyám a méhében hordott, megkérte apámat, szedne pár szem szilvát a ház előtti fáról. De apám azt felelte: magas a fa, nem tud rá felmászni. Anyám akkor a fivéremet kérte, de ők is ugyanazt felelték. Én meg annyira megsajnáltam szegény jó anyámat, hogy egyszeribe világra pöndörödtem, – aztán uzsgyi, fel a fára! Leszedtem a szilvát, belekötöttem a kabátomba, a kabátot a konyhába tettem, én meg – mert bizony elég pöttömke voltam még – belebújtam édesanyám szoknyája zsebébe. Nem sejtette senki, hogyan került a szilva a konyhába, de édesanyám jó étvággal megette. Még maradt is egy vékára való, az édesanyám szétosztotta, hét-hét szemet a ház népének, hetet-hetet minden egyes szomszédnak. S amikor még mindig maradt egy kosárnyi

szilva, anyám kiöntötte az ajtó elé, és – halljatok csudát! – olyan magas halom lett a kosár szilvából, hogy elborította az egész házat!

Ez volt a mese – s a legényke kíváncsian nézett a vándorra, hogy hiszi-e vagy nem. De bizony az csak csendben rábólintott, s rá a három legényke is.

Most a második legénykén volt a sor – és ő így beszélt:

– Alig voltam még egyhetes, kísértálm az erdőbe, s ott megláttam egy *tamariszkusz*fát, tele érett gyümölcssel. Éhes voltam, felmásztam a fára. Mikor aztán jóllaktam a gyümölcssel, ugyancsak elálmosodtam, le se tudtam mászni a fáról. Elmentem hát a faluba, létrát hoztam, nekitámasztottam a fának, akkor aztán már könnyen le tudtam ereszkedni. Ha nincsen olyan szerencsém, hogy utamba akad egy létra a faluban, talán még ma is ott kuksolnék a tamariszkuszfa tetején.

Így mesélt a második legényke, s most ő is kíváncsian leste a vándor arcát, hogy mit szól – de hát az megint csak rábólintott, s rá a három legényke is.

Ezután a harmadik legényke fogott bele kalandos történetébe:

– Érett férfi voltam már, kerek egyesztendős, mikor egyszer nyulat kergettem a bozótban. De amikor a közelébe értem, látom ám: nem nyúl az, hanem tigris. Már tátotta is a torkát, hogy menten lenyel, de én azt mondtam: sehogyan sincs ez jól, hiszen én nyulat kergettem, nem tigrist! A tigris azonban ügyet sem vetett a szavamra, csak jött felém, a szája tágra nyitva. Akkor én bal kezemmel megragadtam a felső állkapcsát, s jókorát csavarintottam rajta. No, erre mi történt? A fenevad azon nyomban kettészakadt – szörnyethalt.

S ezzel a mese is véget ért. Leste-várta a harmadik legényke, hogy mit mond a vándor – de az megint csak rábólintott, s rá a három legényke is.

Így aztán érkezett a sora a negyedik legénykének. És ő így mesélt:

– Elmúlt évben egyszer halászni mentem csónakon, de nem fogtam egy fia halat sem. Megkérdeztem a többi halászt is, de azok se jártak nagyobb szerencsével. Elfogott erre a kíváncsiság, mi lehet ennek az oka. Kaptam hát magamat, kiugrottam a csónakból, és lebuktam a folyó mélyére. Három nap múlva feneket értem, s –

uramfia! – mit látok? Egy óriási hal – akkora, mint valami hegy – felfalja mind a kisebb halakat! Nem késlekedtem egy pillanatra se: egyetlen ökölcsapással megöltem a nagy halat, s mivel addigra már igencsak megéheztem, nyomban tüzet raktam, megsütöttem a nagy halat, s egy ültőben megettem. Akkor aztán felszálltam a felszínre – és be a csónakba! Meg se kottyant ez a kis kirándulás a folyó fenekén.

Így mesélt a negyedik legényke – a vándor azonban most is rábólított csöndben, s rá a többi három is.

Végül a vándoremlékre került a mesemondás sora. Ő meg ezt mesélte:

– Van annak már jó pár éve, volt nekem egy szép nagy gyapotföldem. Az egyik gyapotfa szokatlanul magasra nőtt, és fényespiros volt a színe. Sokáig nem hozott se levelet, se ágat, de egyszer csak kibújt a törzsén négy apró ágacska. Levél nem volt rajtuk, de mindegyiken termett egy szem gyümölcs. Leszedtem a négy gyümölcsöt, fel is vágtam, s – íme! – mindegyikből kibújt egy legényke. Az én gyapotfámon termettek – az én rabszolgáim lettek. S mindjárt munkába is fogtam őket a gyapotföldön. Hanem mind a négy rettentő lusta fickó volt, csakhamar megelégték a munkát, és megszöktek. Azóta vándorolok keresztül-kasul az országban, keresem a négy legénykét – de mind a mai napig nem találtam nyomukat. De most aztán rájuk leltem: ti vagytok, legénykéik, az én elszökött rabszolgáim! Viszlek is benneteket, vissza a gyapotföldre!

No, erre ugyancsak elbúsult a négy legényke!

Mert ez volt a mese vége.

Mitévők legyenek most?

Ha elhiszik a mesét – beismerik, hogy ők a vándor szökött rabszolgái. Ha meg nem hiszik el – elvesztik a fogadást, s nyomban a rabszolgái lesznek.

Háromszor is kérdezte őket a falu bírása: hiszik-e a vándor szavát vagy sem.

De a legények csak ültek szótlan-mozdulatlan.

S a bíróság akkor kinyilatkoztatta, hogy a vándor megnyerte a fogadást.

A vándor azonban nagylelkűen így szólt:

– Rabszolgáim vagytok ugyan, de nem kell más, csak a ruhátok. Vessétek le gyorsan, adjátok ide, aztán mehetek, amerre láttok.

Így aztán a legénykék kénytelen-kelletlen levetköztek, a vándor meg a vállára vetette a mesén nyert batyu ruhát – és továbbvándorolt.

CSALAFINTA ZÉ ÚRFI

Zé úrfinak abban telt a kedve, hogy furfanggal meg ravaszsággal elcsalta barátaitól a süteményüket meg a játékaikat. El is nevezték ezért Csalafinta Zé úrfinak. Idővel aztán úgy elbízta magát, hogy elhatározta: tulajdon apját-anyját is rászedi – csak éppen megfelelő alkalomra várt.

Azt mondja egyszer az apja:

– Gyere fiam, Zé, megyünk a szomszéd faluba! Fogd ezt a batyu rizst meg húst, visszük az útra!

S elindultak.

Zé úrfi előreengedte az apját, s ahogy ballagott mögötte az úton, lassacskán megeszegette mind a rizst meg a húst.

Megtettek már jó néhány mérföldet, akkor az öreg letelepedett az útszélen, és szólt a fiának: bontaná ki a batyut.

– Bontanám én, jó apám, ha el nem szórtam volna útközben! – mondta rá Zé úrfi.

– Aztán miért szórtad el? – kérdezte az öreg csodálkozva.

– Hát nem azt mondta édesapám, hogy hozzuk a rizst meg a húst az útra? Gondoltam, akkor biztos az útra kell szórni! – magyarázta Zé úrfi nagy ártatlanul.

Az öreg erre úgy megmérgesedett, hogy nyomban hazakergette a fiát.

Csalafinta Zé úrfi pedig elégedetten hazaballagott.

Mikor belépett a házuk kapuján, keserves könnyek között így szólt az anyjához:

– Édesanyám! Szegény jó apám kifecamította a lábát útközben, de szerencsére arra jött két jószívű ember, s megígérték, hogy a vállukon hazahozzák édesapámat.

Több se kellett szegény édesanyjának, egészeire sírni kezdett – s akkor így szólt hozzá Zé úrfi:

– Édesanyám, adnánk-e valami jó falatot a két jószívű embernek, akik édesapámat hazahozzák? Leöljem a malacunkat, süssem meg nekik?

S az édesanyja ráhagyta.

Zé úrfi meg leölte a malacot, megsütötte, és a felét mindjárt jó étvágyal meg is ette.

Mikor aztán hazaért az öreg – kiderült a turpisság.

Alaposan elpáholta Zé úrfit, és így szólt:

– Fogd a sült húst, és eredj a szemem elöl, többé ne lássalak!

Az édesanyja meg hozzátette szipogva:

– Csak ha megjavulsz...

Zé úrfi kapta a sült húst, és elballagott.

Útjában a falu fősvényének a házához ért, s látja ám, hogy az a kertjében ás valamit nagy buzgalommal.

Azt mondja neki Zé úrfi:

– Ennél-e, bátyám, sült malacot?

Megörült a fősvény ember, és menten a házába hívta Zé úrfit.

Mire az így folytatta:

– Magamnak csak egy bögre húst tartok meg, a többi a tiéd, kedves bátyám. Adhatnál-e nekem egy kis cserépbögrét?

Fölkászálódott az öreg, hozta volna a bögrét – de Zé úrfi megelőzte.

– Hagyd csak, bátyám, majd én elkérem a feleségedtől.

S mindjárt sietett is a konyhába, és mondta a fősvény ember feleségének:

– Néném, itt a sült malacom, elcseréltem a férjeddal egy zacskó aranyra!

Az asszony rábámult Zé úrfira – és persze nem hitte egyetlen szavát sem.

Zé úrfinak meg elfogyott a türelme.

– Add már, néném, azt a zacskó aranyat, hosszú út áll előttem, nincs időm várakozni!

A fősvény embernek meg kikiáltott az udvarra:

– Bátyám, a feleséged nem adja!

Visszakiáltott erre az öreg:

– Adod-e mindjárt, te ostoba asszony!

Ugyanis azt gondolta, hogy csak egy cserépbögrét kért Zé úrfi.

Az asszony meg – hallván a férjeura hangját – odaadta a zacskó aranyat.

Zé úrfi pedig egykettőre elillant a hátsó ajtón.

Ment, mendegélt, míg egy keresztúthoz nem ért.

Ott aztán elővett pár aranyat, és itt is, ott is elásta az út mentén. Utána letört egy faágat, botot faragott belőle, s várt türelmesen.

Egyszer csak közeledő patkócsattogást hallott: megindult hát, föl-alá járkált, a bottal a földet ütögette, s közben így kiáltozott:

– Aranytallér, idejőjj! Aranytallér, idejőjj!

A patkócsattogás után hamarosan előbukkant a ló meg a lovas is.

Látta a lovas Zé úrfi furcsa viselkedését, megállította a lovát, és megkérdezte:

– Hát te miben sántikálsz, jó ember?

– Hát csak a varázspálcámat használom – mondta Zé úrfi nagy közömbösen.

– Hát aztán mit tud az a híres varázspálca? – kérdezte az idegen.

Mire Zé úrfi hetykén:

– Ne sokat kérdezősködj. Ha nagyon fúrja az oldalad a kíváncsiság: rajta, ássál le ott, ahol a pálca a földre koppant!

És rámutatott azokra a helyekre, ahová egy-egy aranyat elásott.

Nosza, nekikezdett a lovas az ásásnak, s nagy meglepetésére elő is bukkantak az aranytallérok.

– Ez aztán varázspálca! – kiáltotta. – Elcseréled-e a lovammal?

– Dehogysis cserélem! – válaszolta Zé úrfi rettentő komolyan.

S mint aki jól végezte dolgát, odébbállt.

Hanem a lovas is ment ám utána, s olyan könyörgést csapott, addig unszolta Zé úrfit, míg csak bele nem egyezett a cserébe.

Odaadta a faágat a lovasnak, ő meg lóra pattant s elvágatott. Útjában érkezett egy gazdag ember házához, s megkérte, hadd kösse be a lovát a sok istálló közül valamelyikbe. S a gazdag ember megengedte.

Zé úrfi bekötötte a lovát, aztán ő is aludni tért az istálló sarkában. Hajnaltájban, mikor felébredt, első dolga volt, hogy elrejtett pár aranytallért a trágya közé.

S mikor feljött a nap, ment a gazdag emberhez, és kért tőle egy szitát.

„Nocsak! – gondolta a gazdag ember. – Miféle furcsa idegen ez? Mit akarhat ilyen kora reggel a szitával?”

S küldte a szolgáját Zé úrfi nyomába, hogy lesné meg: mit művel az istállóban?

A szolga csak arra várt, hogy Zé úrfi mögött becsukódják az ajtó – menten keresett egy rést a falon, s azon át leskelődött.

És mit látott!

Zé úrfi megszítálta a lova trágyáját, s szedegette föl az aranyakat!

Szaladt is a szolga a hírrel a gazdag emberhez, s az nyomban felajánlott Zé úrnak ezer aranyat a lóért.

Zé úrfi azonban most is hajlíthatatlan volt.

Végül a gazdag ember így szólt:

– Lovadat az istállómba kötötted, ott aludtál magad is – viszonzással tartozol hát érte!

S erre Zé úrfi is beadta a derekát: otthagya a lovat, s vitte az ezer aranyat.

Most, hogy ilyen sok pénze volt már, Zé úrfi úgy határozott, hogy rátér a tisztesség útjára. S azt gondolta, letelepszik egy barátságos kis faluban.

Hanem időközben a királynak is fülébe jutott Zé úrfi csínyjeinek híre, s elküldte a katonáit: fogják el a gazfickót!

Hamarosan rá is találtak, s bilincsbe verve vitték a király elé.

A király meg kiadta a parancsot: kössék zsákba Zé úrfit, aztán vessék a folyóba.

Be is kötötték a zsákba a csínytevőt, s vitték a folyóhoz.

Csakhogy a kivégzések órája még nem érkezett el, mert a nap még fönt járt az égen – így aztán a hóhérlegények fához kötötték a zsákot, ők meg elmentek, hogy alkonyatig felhajtsanak egypár kupicával.

Alig telt el egy kis idő, Zé úrfi meghallotta egy elefánt súlyos lába dobbanását meg egy-egy hajcsár kiáltozását, amint az állatot nógatta-ösztökélte.

De ez a hajcsár se volt akármilyen hajcsár: a szomszédos ország leghírhedtebb gonosztevője volt, akinek már sok emberélet száradt a lelkén. És most is éppen szökésben volt, azért szegődött el egyszerű elefánthajcsárnak.

Zé úrfi mindezt nem tudta – de azért hangosan kiáltozott:

– Nekem bizony nem kell a trón! Nem leszek én trónörökös!

A hajcsáröltözetbe bújt gonosztevő egyszerre fölkapta a fejét.

– Hát téged mi lelt? – kérdezte csodálkozva.

– A királynak nincs fia, s trónörököszt keres – magyarázta Zé úrfi a zsákból. – Én meg éppen itt szundikáltam a fa alatt – hát uramfia! rám törtek a király katonái, s már vittek is volna trónörökösnek! No, abból ugyan nem eszik a király! – mondtam én erre. S mi történt? Erőnek-erejével zsákba varrtak, hogy kicsikarják a beleegyezésemet – ők meg elmentek inni egyet!

Felcsillant erre a hajcsár szeme!

Itt az alkalom – gondolta hogy megcsinálja a szerencséjét. Ebben az országban úgyszemint ismeri senki, egykettőre király lehet belőle!

És kérdezte Zé úrfit:

– Akarsz-e velem helyet cserélni?

– Gondold meg, barátom! – intette Zé úrfi az idegent. – Nehéz teher ám a korona!

– Viselem én szívesen! – mondta rá a hajcsár.

S azzal helyet is cseréltek rögtön: a hajcsár belebújt a zsákba, Zé úrfi meg gondosan bekötötte a zsák száját. Aztán megnyergelte az elefántot, és elindult a folyóparton fölfelé.

A hajcsár meg rákezdte torkaszakadtából:

– Nekem bizony kell a trón! Én leszek a trónörökös!

Mikor este lett, Zé úrfi is lepihent a folyóparton, jó messze a várostól.

De előbb leszúrta az elefántot a hajcsárdárdával, s a hasán óriási sebet ejtett. Mikor mindezt megcselekedte, lehevert egy bokor tövébe, és jóízűen elaludt.

Másnap reggel látja ám, hogy keselyűk lepik el a döglött elefántot, s mind a hasán ejtett sebbe kapaszkodik és ott lakmározik. Mikor úgy gondolta, hogy már elég sok dögmadar lakmározik az elefánton, egy óvatlan pillanatban felmászott az elefánt hátára, s dárdájával jó néhányat húzott rá.

A keselyűk erre félelmükben csapdosni kezdtek a szárnyukkal – s szép lassan levegőbe emelték az elefánt tetemét, Zé úrfival együtt.

Így repültek jó ideig fönt a magosban, majd mikor a keselyűnépség elnyugodott, földre ereszkedtek megint.

Persze nem maradt titokban a repülő elefánt híre, hamarosan eljutott a királyi palotába is. S már jött is a király a kíséretével, hogy saját szemükkel lássák a csodát.

No, bámult a felséges úr, mikor megpillantotta Zé úrfit!

– Hát téged nem vetettek a folyóba alkonyatkor? – kérdezte méltatlankodva.

– Már hogyne vetettek volna! – válaszolta a csalafinta. – Csakhogy a folyó mélyén lakó Naga király megajándékozott egy repülő elefánttal, s visszaküldött a partra.

Azt kérdi erre a király:

– Nekem adod-e a repülő elefántot?

– Neked én, ha megteszel trónörökösnek! – mondta rá Zé úrfi.

A király töprengett egy kicsit – aztán beleegyezett.

Örökösévé tette a csalafintát.

Ő maga meg felmászott a döglött elefántra, s pálcájával addig ütötte-verte az oldalát, míg a keselyűk megint a levegőbe nem emelték. Nagyon tetszett a királynak a csodálatos utazás!

S nem is lett volna semmi hiba, ha fel nem fedezi a rongyokkal betömődött sebhelyet, ahol a keselyűk meghúzódtak, s kíváncsiságában ki nem szedegeti a rongyokat...

Persze a keselyűk menten kirepültek az elefánt hasából, az meg egyszeriben lezuhant a földre, és a király is a nyakát szegte.

Így aztán Zé úrfié lett a trón.

De attól az időtől fogva letett a csínytevésről, s becsületben élte napjait. Nem is hívták azontúl Csalafinta Zé úrfinak – „Igazságos Zé király” volt a neve, mind a halála napjáig.

A HAJÓSGAZDA MEG A LEGÉNYE

Élt egyszer egy hajósgazda, aki olyan nagyon kapzsi volt, hogy tulajdon legényeit is rászedte bérfizetéskor. Hajójuk az Irrawaddy-folyón járt, és egy útjuk két vagy három hónapig is eltartott. Így aztán a legények tekintélyes bérre számítottak. A gazda ugyan ellátta eleséggel a legényeit, de a fizetség – akár tetszett nekik, akár nem – mindig csak az utazás végén ütötte a markukat. Ha ugyan ütötte! Mert mikor az utolsó nap eljött, a gazda valamiféle fogadással-fondorlattal mindig kimódolta, hogy a legények élehetlenebbjét valahogy becsapja.

Egyik utazásuk utolsó napján egy kis falunál kötöttek ki a hajók. Január volt, a folyó vize jéghideg.

Azt mondta akkor a hajósgazda:

– No lássuk, akad-e köztetek rátermett legény. Ha valamelyikőtök kibírja a jeges vízben meztelenül az éjszakát, annak adom valamennyi hajómat. De ha nem állja hajnalhasadásig a próbát, enyém a bére. Becsületes fogadás ez – ki csap fel, legények?

A hajóslegények mind erősek, rátermettek voltak, s vállalták is volna szívesen a fogadást – de már hallottak jó előre a gazda mesterkedéseiről.

Így aztán nem akartak kötélnek állni.

Csak egy kemény fickó akadt közöttük, aki azt hitte, túljárhat a gazda eszén – és ráállt a fogadásra.

Sebtiben levetkőzött, és belemerült a vízbe.

Didergett, vacogott – de zokszó nélkül tűrte.

Teltek az órák, már-már eljött a hajnal, mikor a folyó túlsó partján – és éppen erre számított a ravasz hajósgazda! – ébredezni kezdtek a halászok, tüzet raktak a kunyhójuk előtt, hogy átmelegedjenek, mielőtt vízre szállnának.

Kis idő múlva felkiáltott a gazda:

– Te legény, te csaltál! A túlparti tűz melegíti a vizet – így nem érvényes a fogadás! Elveszítetted a fogadást!

– De hiszen a folyó túlsó partján ég a tűz! – méltatlankodott a legény. – Fél mérföldnél is messzebb van, hogyan érhetne idáig a melege?

– A tűz, az csak tűz! – válaszolta a gazda. – Ide látszik a lángja, ide ér a melege is. Elveszítetted a fogadást!

– Legyen úgy – mondta rá nyugodtan a hajóslegény.

Aztán kimászott a vízből, felöltözött, és odatelepedett a társai mellé.

– Ugye, barátaim, most ostobának néztek, mert elveszítettem a béremet? – kérdezte. – Hát bizony meglehet, hogy ostoba vagyok sok dologban. De egy valamiben mester vagyok: a malacpörkölésben! Még a mi ügyes kezű gazdánk se győzne le malaccsülök-pörkölésben!

A hajósgazdának hízott a mája, hogy olyan ügyesen megkaparintotta a legény bérét – így aztán sehogy se tetszett neki, hogy ugyanaz a legény kétségbe vonja a malacpörkölési tudományát.

És így szólt nagy gögösen:

– Elnyertem az egész béreidet – hogy mered hát azt állítani, hogy nem győznék le malacpörkölésben is?

– Lehet, hogy másféle hússal elbánsz – mondta a legény –, de annyi bizonyos, hogy a malaccsülök kifogna rajtad!

– Hát már hogy fogna ki! – dühöngött a gazda. – Gyerünk, kössünk fogadást, ha nem hiszed!

– Éppen akad a batyumban malaccsülök – mondta a legény. – Tegnap vettem egy vásároshajón. Ha akarod, megpróbálhatod: pörköld meg. Ha sikerül, szolgád leszek hét esztendőre. De ha kudarcot vallasz: enyém valamennyi hajód. Becsületes fogadás ez, s ha csakugyan azt hiszed, hogy értesz a malacpörköléshez – itt a kezem, csapj bele bátran!

– Állom a fogadást! – mondta rá a gazda.

A legény meg hozta a malaccsülköt.

– Itt van, gazdám, láss hozzá!

– No, és hol a tűz a pörköléshez?

– Hol? – kérdezte a legény csodálkozva. – Hát ott ég a túlsó parton!

– De hiszen az megvan innen fél mérföld is! – méltatlankodott a gazda.

– A tűz, az csak tűz, magad mondtad! – vágott vissza a legény. – Elég meleg volt, hogy engem melegítsen, elég meleg lesz a

malacpörköléshez is! Hanem most már látom én: nem értesz te ehhez a mesterséghez! Megnyertem hát a fogadást: enyém valamennyi hajód!

Nem hitt a gazda a legénynek, törvény elé vitte a dolgot – de bizony valamennyi bíró a hajóslegénynek adott igazat.

UTÓSZÓ

Az i. e. második évezred vései kínai feliratok a mai Kanszu tartomány területén egy *csiang* („juhtartó”) nevű népről tesznek említést. Általában ezeket a *csiangokat* – forrásaink nagyon hézagosak és bizonytalanok – tartják a tibeto-birmán népcsalád őseinek. E pásztorkodással foglalkozó népek a kínaiak növekvő hatalma elől Északkelet-Tibet hegyóriásai közé, majd egy részük Délnyugat-Kínába, a mai Jünnan tartomány területére vándorolt. Itt alakult ki Déli Birodalom („Nancsao”) elnevezéssel már az időszámításunk utáni időkben (T’ang-kor) az első tibeto-birmán állam. A dél felé való húzódás azonban Jünnanban sem ért véget. A Déli Birodalom tibeto-birmán lakosságának egy része a IX–X. század körüli időkben Jünnanból a mai Burmába, az Irrawaddy által öntözött termékeny síkságra szivárgott át, s itt Mandalaytól délre, a mai Kyaukse vidékén telepedtek meg.

A korábbi kanszui és kelet-tibeti hegylakók életmódja ekkorra már gyökeresen átalakult. Jünnanban az ott már régebben megtelepült lakosságtól átvették a déli földművelő kultúrát, a teraszos, öntözéses rizstermesztést s itt vált nélkülözhetetlen háziállatukká a bivaly is. Így amikor Kyaukse vidékén a *mon* törzseket kiszorították lakóterületükről, és birtokukba vették a gondosan megművelt, öntözőcsatornákkal átszelt földeket, már elegendő tapasztalattal rendelkeztek ahhoz, hogy elődeik munkáját folytassák. Ez a gazdag, termékeny vidék – Burma éléskamrája – leli azzá a támaszponttá, ahonnan politikai hatalmukat az Irrawaddy egész medencéjére, majd a mai Burma területére kiterjesztették.

A *mon* törzsek azonban nemcsak földjeiket engedték át az idegen hódítóknak. Átadták írásrendszerüket is ennek az eddig írástudatlan népnek, s megismertették velük vallásukat, a buddhizmust is.

Ám a buddhizmus, mely ettől az időtől Burma államvallása (a 20 milliónyi burmai lakosság 84%-a buddhista), mai napig sem tudta teljesen eltüntetni a régi animisztikus hitvilágot, melynek maradványai (pl. a *nat* szellemek tisztelete) a buddhizmussal összefonódva élnek tovább.

A politikai fennhatóság kiterjesztése nem volt könnyű feladat. Burma területén ugyanis számos, önálló törzsi vagy éppen állami létre igényt tartó népcsoport élt és él (a mai Burma lakosságának 66%-a tartozik a burmaiakhoz, a többi – csin, kacsin, kayah, karén, san stb. – más nyelveket beszélő nemzetiség), s a burmai történelmet lényegében az a küzdelem jellemzi, amelyet az ország központi részén, az Irrawaddy síkságán letelepült burmai nép királyai folytattak központi hatalmuk elismerése végeit.

Államalapításra először a XI. században került sor. Anawrahta (1044–1077) volt az első király, akinek sikerült hatalmát az ország nagy részére kiterjesztenie. Vele kezdődik a tulajdonképpeni burmai történelem, ennek is első szakasza, a pagan-kor (a 849-ben alapított fővárosról, Paganról elnevezve). Anawrahta a központi fekvésű Paganból Jünnan, Thaiföld, Kambodzsa felé vezeteti hódító hadjáratokat, és uralmát kiterjesztette Alsó-Burmára is. Uralkodása nemcsak politikai, de vallási szempontból is kiemelkedő jelentőségű volt, háborúi megnyitották az indiai befolyások előtt az utat, és alatta ment végbe a mahayana buddhizmus hanyatlása és a hinayana buddhizmus elterjedése. Ebben az időben lett a *páli* a burmaiak szent nyelve és írása, míg a mindennapos használatra továbbra is megmaradt a mon-ábécé. Az Anawrahta-dinasztia azonban nem volt hosszú életű. A XIII. század második felében a Jünnanból jövő mongol és a keleti *san*-támadásoknak a belülről már amúgy is meggyengült Pagan-királyság nem tudott ellenállni és Narathihapate halála után (1287) az első burmai királyság darabokra hullott.

A mongoloknak azonban nem volt céljuk Burma tartós megszállása. Diadaluk kivívása után a mongol–kínai haderők visszavonultak, és központi hatalom hiányában Burma egymással háborúskodó államocskákra szakadt. A meg-megújuló *san* támadások elől a burmaiak délre húzódtak, és végül is a Sittang-folyó menti Toungoo-városában vetették meg lábukat.

A barbárság e korában egyedül a buddhista kolostorokban világlott a kultúra fénye – ez az idő a burmai irodalom első jelentkezésének kora. A XVI. század elején kezdik írni a Yazawingyaw-krónikát, a legkorábbi burmai történeti munkát, mely mitikus jelenetekkel, legendákkal van túlszűfolva. Ekkor lép fel az

első burmai ismeri költő, Shin Uttamagyavi, akinek vallásos elemekkel átszőtt lírai költeményeit ma is recitálják.

Erre a korra esik az ország első érintkezése az európaiakkal. Az első híradás Marco Polótól származik, aki Kublaj kán déli hadjárata kapcsán említi „Mien és Bangola királyát”, és írja le birodalmának csodáit. 135-ben Marco Polo honfitársa, Nicolo di Conti kereste fel Burmát Tartósabb és mélyebb hatású európai–burmai érintkezésre azonban csak a XVI. században került sor, amikor portugál kalandorok álltak burmai zsoldba. Ekkor jelennek meg a misszionáriusok is, az első katolikus pap 1554-ben lépett partra Burmában.

A régi birodalom helyreállításának nehéz munkáját a Sittang-folyó menti Toungoooból kezdték meg a Toungoo-dinasztia királyai. A korai Toungoo-dinasztia királyai váltakozó szerencsés harcokat vívtak az újjáéledő mon-királysággal és a san-államokkal, jelentősebb eredményt azonban csak a késői Toungoo-dinasztia (1660–1752) királyai értek el. A monarchia helyreállításának munkáját Anaukpetlun kezdte meg, de fivére, Thalun (1629–1648) fejezte be. A fővárost Thalun Felső-Burmába, Avába helyezte, ami azzal a káros körülménnyel járt, hogy az uralkodó és udvara elszigetelődött, és kirekesztette magát a nemzetközi kapcsolatok köréből. Thalun uralma alatt létesítették egyébként a holland kereskedők és a Brit–Kelet-India Társaság az első kereskedelmi állomásokat Burmában. Thalun halála után jelentéktelen uralkodók következtek a trónon, az ország élete stagnált, a külvilágtól elzárkózott s udvari intrikákkal foglalkozó uralkodók az ország fejlesztésére nem fordítottak gondot.

A Toungoo-dinasztia bukását végül is a mon-lázadás idézte elő, mely 1740-ben kezdődött és 1752-ben Ava elfoglalásával aratott teljes sikert. A mon-lázadással szemben a burmai Alaungpaya lépett fel, akinek 1775-ben sikerült levernie a mon-lázadást, és ismét burmai hatalom alá vetnie az ország legnagyobb részét. Alaungpaya az utolsó burmai dinasztia, a Konbaungset-dinasztia (1760–1885) megalapítója.

A külvilágtól elzárkózni igyekvő burmai udvart azonban nem hagyták érintetlenül a megélénkülő keleti gyarmatosító törekvések. Az Indiát megszálló angolok főleg a francia terjeszkedés megakadályozása végett a XVIII. század utolsó évtizedeiben már

követeket küldtek Avába a kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatok kiépítése végett. A burmai udvar a maga részéről minden eszközzel megnehezítette a kapcsolatok felvételét, az angol terjeszkedésnek azonban nem sikerült ellenállnia. A központi burmai uralom ellen állandóan lázongó nyugat-burmai törzsek határsértései miatt 1824-ben háborúra került sor Anglia és Burma között. A háború 1825-ben a yandabói békeszerződéssel ért véget, mely az angolok kezében hagyta a meghódított Arakan tartományt. Az angol terjeszkedés azonban tovább folytatódott 1852-ben megkezdődött a második angol–burmai háború, mely ugyanennek az évnek a végén Pegu tartomány anektálásával ért véget. Az angol befolyás ebben az időben lényegében egész Alsó-Burmára kiterjedt. Az angolok és a franciák érdekellentéte a Dél-Kínába vezető szárazföldi út körül azonban továbbra is feszültté tette a helyzetet. Amikor a franciák kokinkínai gyarmatukból próbáltak Felső-Burmához közelférközni, segítségei ajánlva a burmai udvarnak, kitört a harmadik angol–burmai háború (1885). Ennek során az angolok Felső-Burmát is anektálták, a Konbaungset-dinasztiát megdöntötték, és Burmát tartományként Indiához csatolták.

Az angol megszállás, a gyarmati közigazgatás bevezetése az eddig elzárt Burmában új fejlődés megindulását tette lehetővé. A korábbi feudális rendszer helyébe egy liberálisabb, a közigazgatást, közoktatást modernebb alapokra fektető rend lépett, és az állami élet szerkezete is megváltozott. A régi burmai hagyományokat azonban az új rendszer sem tudta megszüntetni, és így sajátosan kétarcú államigazgatási forma alakult ki.

A nyugati világgal való találkozás érintkezés, egy modern oktatásban részesült értelmiség kialakulása, és ezzel párhuzamosan az ország gazdasági fejlődése már az első világháború utáni nacionalista törekvések jelentkezésével járt. Ennek első következményeként 1937-ben Burma különvált Indiától, és önálló angol koronagyarmattá lett. A második világháború, melynek során 1942 és 1945 között Burma Japán megszállás alá került, a nacionalista mozgalom megerősödését hozta magával, s teljes erővel megindult a küzdelem az önállóság kivívásáért.

Az angolok által felajánlott dominiumi státust a burmai nacionalisták nem fogadták el és hosszas harcok után 1948-ban

végül is megszületett a Burmai Unió.

Az Unió megalakulása természetesen nem oldotta meg a belső társadalmi és nemzetiségi problémákat. A burmai baloldali erők még 1948-ban támadásba lendültek, hogy az ország fejlődését a tömegek kedvezőbb irányba tereljék és mozgalmukban fontos szerepet játszottak a magukat elnyomottnak érző karén nemzetiségűek is. Csak fokozta a nehézségeket, hogy Kínában elszenvedett vereségük után, 1950-ben, Kuomintang-csapatok szállták meg Észak-Burma egyes részeit. A rend Burmában lényegében 1955-ben állott helyre, amikor létrehozták a karén autonóm területet, zömükben szétszórták a Kuomintang-csapatokat és az 1948-ban megszavazott földosztási törvény végrehajtásához is hozzákezdték. Az ország miniszterelnöke, a meggyőződéses buddhista U Nu külpolitikájában a pozitív semlegesség elvét követte és egyaránt jó kapcsolatokat igyekezett kiépíteni mind a nyugati, mind a keleti országokkal.

A félmegoldások, reformok és a taktikázás politikája azonban nem vezetett tartós eredményekhez. Az ország baloldali erői az 1948–1955 között folytatott fegyveres harcokban dezorganizálódtak és U Nu támasz nélkül maradt a feudális földesurakkal és az amerikai barát politikussal szemben folytatott küzdelemben: őt magát puccsszerűen eltávolították vezetői állásából és az országot – a pozitív semlegesség eddigi politikájával ellentétben – a távol-keleti katonai szövetségbe igyekeznek bevonni.

*

Meglepő, hogy a burmai folklórról jóformán nem tudunk semmit. Ennek a magas kultúrájú népnek elsősorban az írott irodalma érdekelte a kutatókat és a szájhagyományok, népmesék, a népköltészet elkerülte figyelmüket. Mindenesetre ma már – ha nem is ismerjük a teljes burmai mesekincset – annyit világosan látunk, hogy a burmai faluban mesélt történetek három csoportba oszthatók: vannak 1. népmesék; 2. népi legendák és 3. *jatakák*, azaz buddhista történetek. Ez utóbbi kifejezetten irodalmi jellegű, a buddhista szent könyvekből került a néphez elsősorban szerzetesi prédikációkból, példabeszédekből. A népi legendák és krónikák kapcsolata már nem ennyire világos, valószínű, hogy a krónikák a XI. század előtti időkre

vonatkozóan a népi legendákat, mítoszokat használták fel a burmai őstörténet felvázolásánál, de nem kétséges az sem, hogy a néplegendák újabkori továbbélését az irodalmi rögzítés és az írásos megismerés tette lehetővé. A buddhista világkép jellegzetes elemei azonban a szorosabban vett népmesékben is szembetűnnek. Nem egy helyen, ahol az európai mese logikája szerint a hősnak valamilyen határozott akcióval kellene megoldania a felvetődő problémákat, és ahol neki kellene győztesnek maradnia az igazságért folytatott küzdelemben, a hős megnyugszik sorsának eleve elrendeltségében, az istenekre és a szellemekre, a szerencsére és a véletlenre bízva magát és a rossz győzelmét egykedvű beletörődéssel fogadja. A népmesék optimisztikus hangvételét azonban a vallási és valláserkölcsei elveknek ez a beszüremkedése sem tudja elfojtani: az alaptónust mégis a szegény győzelmes harca a gonoszság, irigység, az igazságtalan önkény ellen adja meg, amint ez például a hajósokról szóló mesében is tükröződik.

Maguk a népmesék nagyjából négy csoportba oszthatók. Vannak: 1. állatmesék, 2. romantikus mesék, 3. csodás történetek és 4. humoros mesék. Az első csoportba sorolhatók mindazok a mesék, melyekben állatok szerepelnek főhősként. A romantikus mesék közé tartoznak azok, melyekben valamilyen csodás esemény történik. Ilyen pl. A békahercegnő, Hüvelyk úrfi, Kígyóherceg története stb. mesék. A csodás történetekben a hős valamilyen mágikus eljárás segítségével éri el célját, mint pl. A pagani jövendőmondó című mesében is láthatjuk. Végezetül a humoros mesék közé azokat sorolhatjuk, melyeknek elsődleges célja mosoly keltése, még akkor is, ha természetfölötti lények, szellemek szerepelnek bennük. Ilyenekként említhetjük meg a Szalmát eszik a király. A részegember meg a szellem, A négy ostoba című meséket.

A mesék már első pillantásra sokban Európából, Indiából vagy éppen Afrikából ismert témákra emlékeztetnek, bár a szereplők és a körülmények a helyi viszonyoknak megfelelően eltérő formában jelennek meg. Így pl. az európai mese Reineke Fuchsának szerepét Burmában az Okos Nyúl veszi át és őhöz kapcsolódnak mindazok a csínyek, melyeket Európában a róka, Indiában pedig a sakál követ el. Mások az állatszereplők is, melyek között a burmai dzsungel

ismert vadállatai – a tigris, elefánt, majom, kígyó és krokodil – jelennek meg, mint olyan állatok, melyek a lakosság mindennapi életében is szerepet játszanak. Máskor a burmai mitológia alakjai – a nat-szellemek és a *naga*-kígyó – tűnnek fel ugyancsak világszerte elterjedt mesetéma keletében. De a tematikán túlmenően sok, nálunk ismert motívum is található ezekben a mesékben. Ilyenekként említhetjük meg az átváltozást állatból emberré a menyasszony vagy a vőlegény cselekedetének eredményeként, az emberevő óriások, boszorkányok szerepeltetését, a legkisebb fiú sikereit, a gonosz nővér póruljórását, a láthatatlanná tévő sapkái vagy a halott szerelmesek máglyáiból felszálló füstoszlopok egybefonódé sál, hogy a közismert motívumok közül csak néhány különösen szembetűnőre hívjuk fel a figyelmet.

A burmai mesekincs felgyűjtése és tudományos feldolgozása még csak a kezdet kezdetén tart. Idáig egyetlen burmai mesegyűjtemény jelent meg angol nyelven, *Maung Htin Aung: Burmese Folk-Tales*, Calcutta, 1948, melynek 74 meséjéből válogattuk ki kötetünk anyagát. A szerző, aki a ranguni egyetem rektora, e meséket 1933–1937 között gyűjtötte, legnagyobb részben Felső-Burma falvaiban. Két-három évtizeddel ezelőtt még mindenütt mesélték őket a felső-burmai falvakban, azóta a képes magazinok, regények és a film elterjedése nyomán egyre inkább feledésbe merülnek.

BODROGI TIBOR

JEGYZETEK

Azok számára, akik a mesék változatai iránt. érdeklődnek, közöljük a mesék típuszámait Aarne-Thompson típuskatalógusn (The Types of the Folk-Tales, FFC 'No. 74. 1928, alábbiakban: AaTh. és a Thompson-féle motívum-index) Motif-Index of Folk Literature, 1–6. kötet, Copenhagen, 1955–1958 szerint; alábbiakban ThMofc
Egyéb forrásokat a szövegben említünk meg.

Miért nem fájnak a csiga tagjai? AaTh 275: A róka és a rák versenye. Az utóbbi a róka farkába csimpaszkodik, és így nyeri meg a versenyt. AaTh 1074: A ravasz versenyző a verseny vonalának különböző pontjain helyezi el lársait. Versenytársa ezt nem veszi észre és azt hiszi, hogy a másik leghagyja.

A náthás nyúl. ThMot J811.2: Az oroszán elhatározza, hogy elhagyja párját ennek bűze miatt. A szamár, a disznó és a róka szerepelnek döntőbírókként. A szamár úgy nyilatkozik, hogy a nőstényoroszlán bűdös: erre ez agyoncsapja. A disznó szerint a nőstényoroszlán nem bűdös: őt az oroszán öli meg. A róka azt mondja, hogy náthás, és nem érez semmilyen szagot, Lásd: *Boggs, R. S. Index of Spanish Folktales. FFC. No. 90. Nr. 52.*

Hogy szabadította meg a nyúl az erdőt zsarnokától? Elő- és hátsó-indiai változatai ismeretesek. Malájföldről lásd *Skeat, Fables and Folktales from an Eastern Forest, Cambridge, 1904. No. 28;* indiai változatban nyúl helyett sakál szerepel (*Frerr, hl. Old Deccan Days*).

Miért ellensége a tigris a majomnak? Az indiai változatban tigris, szarvas és majom, a malájföldiben elefánt, tigris, mosuszökör és majom, a vietnamiban elefánt, tigris, nyúl és majom szerepelnek. Lásd: *Dáhnhardt, O. Natursagm. Berlin, 1912. IV. köi. 27K !i*

Po úrfi és a tigris. AaTh 155: Egy ember megment egy kígyót (vagy egy medvét). Az állat viszonzásként meg akarja olni az embert. A bíróként felkért róka közreműködésével akígyó ismét fogságba esik.

Hogyan bíraskodott a nyúl? AaTh 875. III.: Az okos parasztlány a király felesége lesz, és amikor ez egy vitát igazságtalanul dönt el. azt tanácsolja a pervesztesnek, hogy a király döntésének

értelmetlenségét egy hasonlóan értelmetlen cselekedettel bizonyítsa be.

Ravaszdí Nyúl pórul jár. AaTh 1: A róka halottnak tettei magát. A halottnak hitt rókát egy ember feldobja hallal megrakott szekereére. A róka ledobálja a halakat és elszeeel. A farkas utánozni próbálja a rókát, de pórul jár.

Nat = az ősi burmai vallás szellemalakjainak neve. Így nevezik a levegő, ég, föld, erdő, folyó, domb, eső, szél: továbbá a ház és a megművelt földterületek szellemeit. A halottak lelkei és a buddhizmus természetfölötti lényei is nat-szellemek. A nat-szellemek szentélyeit (*natsin*) minden burmai faluban minden pagoda árnyékában megtaláljuk. A szentélyekben a nat-szellemek képmásai előtt meghatározott időközönként szertartásokat végeznek.

Egérke kisasszony vőlegénye. TbMol 1.392: Az egér erősebb, mint a fal, a szél és a hegy.

Mért nem fizet, adót a denevér? A denevér kettős természetéről először Aesopusnál olvasunk. Itt a macska megfogja a denevért. Ez életéért könyörög. Amikor a macska közli, hogy minden madár ellen harcot visel, a denevér azzal válaszol, hogy ő nem madár, hanem egér. A macska erre azt feleli, hogy ő az egereknek is ellensége, mire a denevér azt válaszolja, hogy ő nem egér, hanem madár és a marskának szabadon kelj őt engednie. Változatait lásd: *Dahnhardt*. i. m. IV. kötet, 197–199.

Mese a kis békaleánnyról. AaTh 480: Az édeslány és a mostohalány története. Az utóbbi gonoszsága és háládatlansága miatt pórul jár.

A békahercegnő. AaTh 402: Három fivér közül a legfiatalabb teljesíti legjobban atyja kívánságait, Ő hozza a legjobb ruhát, a legszebb menyasszonyt. Az egér (macska), mely segítségére volt, végezetül szép lánnyá változik.

Hajmosási szertartás = a menyasszony-választással egybekötött burmai udvari szertartás.

Mese a két hűséges szolgáról AaTh 560: A varázsgvűrfi – Hálás állatok (macska és kutya) szerzik meg a gyűrűt gazdájuk számára.

Maung Pauk Kyaing. AaTh 910: A hőst a kapott jó tanácsok vezetik sikerhez.

Naga-kígyó. A hindu mitológiában nagá-nak nevezik azokat a félig istennek számító lényeket, melyeknek emberfejük és kígyótestük van, s fejükön rendszerint értékes drágakövet hordanak. A naga-kígyók nem feltétlenül gonoszak és ártalmasok az emberre. Mérgük halálos, de ugyanakkor ismerik a halhatatlanság titkát, és birtokukban van az életelixír is. Az életerőt szimbolizáló naga-kígyó imádása igen elterjedt Indiában. Kőszobrákkal buddhista és hindu szentélyekben egyaránt találkozunk.

Hüvelyk úrfi. AaTh 700: Hüvelyk Matyi. Míg az európai változatokban Hüvelyk Matyit nyelik el a különböző állatok, addig itt – a történet valószínűtlenségének fokozásaként –, ő nyel le különböző, nálánál jóval nagyobb dolgokat (pl. csónak).

Az arany teknősbéka. AaTh 302: Az óriás szíve a tojásban. A hős megtudja, mitől függ az óriás élete és megöli. AaTh 425: Az állattá varázsolt férj. Az állatbőr elégetése után a férj visszanyeri emberi alakját.

Mese az óriástojásról. AaTh 313: Menekülés varázslat révén. Az óriás házából menekülők varázserejű tárgyakat dobnak maguk mögé; ezek hegyvé, erdővé vagy tengerré változnak; esetleg a menekülők maguk változnak állattá vagy különböző tárgyakká.

Kigyóherceg története. AaTh 433: Egy kígyó a hercegekisasszonyt várába viszi. A lány megcsókolja a kígyót, és ez szép ifjúvá változik.

Mese a holdbéli öregemberről. T11M01 A751: Ember a holdban. Mint mondják, a holdban egy ember látható. Különféle magyarázatok arról, hogyan került, az ember oda.

A pagani jóvendőmondó. A történet AaTh 9301-re emlékeztei (A jóvendülés).

Pagan – az első burmai királyság (1044–1287). Fővárosa a Irrawaddy keleti partján, Mandalaytól 120 mérföldre délre fekvő Pagan. Romjai húsz mérföld bosszú és 5 mérföld széles sávon terülnek el; nem kevesebb, mint 500 templomot és pagodát tártak fel eddig a rommezőn.

Szalmát eszik a király. ThMol KM. 1.2.1: Szamár (ló) fülű ember. Legismertebb európai változata Mídas király Szamárfülének története.

A részegember meg a szellem. A lörlénel AaTh 326-ra emlékeztet (Az ifjú, aki tudni akarta, milyen a félelem).

A négy ostoba. AaTh 1696: Mit kellett mondanom (tennem)? Az anya megtanítja fiát (a férj feleségéi), hogy mit mondjon (tegyem ebben vagy abban az esetben). A fiú a betanult szavakat a leghelyetlenebb helyzetekben használja, és mindig megbűnhődik érte.

Négy legényke meséje. AaTh 852: A hősnek sikerül elérnie, hogy a hercegnő így szóljon: „Ez pedig hazugság.” (A hercegnő keze a jutalma annak a férfinak, aki olyan nagy hazugságot tud mondani, hogy azt a hercegnő sem hiszi el.)

Csalafinta Zé úrfi. AaTh 1535: A gazdag és a szegény paraszt; AaTh 1939: az ifjú varázserővel felruházottnak hitt tárgyakat és állatokat ad el; AaTh 1563: „Mindkettőt?” kérdezi az ifjú, akit két dologért küldtek.

TARTALOM

A három sárkánytojás
Miért nem fájnak a csiga tagjai?
A náthás nyúl
Hogy szabadította meg a nyál az erdőt zsarnokától?
Miért ellensége a tigris a majomnak?
Pó úrfi és a tigris
Hogyan bíraskodott, a nyúl?
Az ostoba három állat
Ravaszdi Nyúl pórul jár
A varjú meg az ökörszem
Egérke kisasszony vőlegénye
A kiscsibe meg az öreg macsk
Mért (nem fizet adót ia denevér?
Mese a kis békalányról
A békahercegnő
Az öt jóbarát
Mese a két hűséges szolgáról
Maung Pauk Kyaing
Hüvelyk úrfi
Az arany teknős béka
Mese az óriástojásról
Kígyóherceg története
Szivárvány és krokodilus
Mese a holdbéli öregemberről
Holdfogyatkozás
A pagani jövődóraondó
Szalmát eszik a király
A részegember meg a szellem
Mese a tolvajokról és az elásott aranyról
A négy ostoba
Négy legényke meséje
Csalafinta Zé úrfi
A hajósgazda meg a legénye
Utószó

Jegyzetek